

มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ศึกษากรณี การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

นางสาวพัฒนิตา สมบูรณ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2563

**Witness Protection measures : A case study of fair treatment to Witnesses
according to witness protection act, B.E. 2546**

Miss. Punnida Somboon

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ศึกษากรณีการปฏิบัติ
ที่เหมาะสมต่อพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน
ในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ชื่อและนามสกุล นางสาวพัฒนิกา สมบูรณ์

วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตะวัน เฉลิมรัตนมงคล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2563

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

.....
ดร.ตะวัน เฉลิมรัตนมงคล ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตะวัน เฉลิมรัตนมงคล)

.....
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงกรัตต์ คลเจิม)

.....
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วรวิทย์ เทพทอง)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ศึกษากรณีการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ผู้ศึกษา นางสาวพัฒนิกา สมบูรณ์ **รหัสนักศึกษา** 2614003081 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตะวัน เดชภักดีนมงคล

ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา (2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย (3) วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย และ (4) เสนอแนวทางการจัดทำมาตรฐานกลางเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานให้แก่หน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำรากฎหมายวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความ วารสารทางวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ตามกฎหมายไทย และต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า (1) แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมต่อพยาน (2) อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 กำหนดให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามแนวทางที่กำหนดไว้ ส่วนสหพันธรัฐเยอรมนีและสหรัฐอเมริกามีกฎหมายรองรับการคุ้มครองพยานไว้ชัดเจน ขณะที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกฎหมายและแนวปฏิบัติ (3) อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 กำหนดให้รัฐภาคีใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองพยานในคดีอาญาอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจออกระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อพยาน ทั้งการใช้มาตรการในการจัดย้ายที่อยู่ และจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครอง เมื่อเห็นพยานและครอบครัวอาจได้รับอันตราย ส่วนสหพันธรัฐเยอรมนี ไม่มีกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่สหพันธรัฐเยอรมนีอาศัยกฎหมายตำรวจ ที่กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานจะต้องปฏิบัติต่อพยานเป็นการเฉพาะ ขณะที่ประเทศไทย นอกจากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายแล้ว ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน (4) จึงควรออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา พ.ศ. โดยกำหนดบทบาททั่วไปว่าด้วยการปฏิบัติต่อพยาน การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในกระบวนการยื่นคำร้องขอคุ้มครองความปลอดภัย และกระบวนการที่อยู่ระหว่างการคุ้มครองความปลอดภัย การติดตามและประเมินผลการดำเนินการคุ้มครองพยาน

คำสำคัญ มาตรการ คุ้มครองพยาน พยานในคดีอาญา พยานบุคคล

Independent Study title: Witness Protection Measures : A case study of Fair Treatment to Witnesses According to Witness Protection Act, B.E. 2546

Author: Miss Punnida Somboon; **ID:** 2614003081; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Dr. Tawan Detpiratmongkol, Assistant Professor;

Academic year: 2020

Abstract

This independent research has objective has objectives in (1) studying concept of witness protection in criminal cases (2) studying legal measures regarding witness protection in criminal cases according to international law, international agreements, analysing and comparing legal measures of witness protection according to international law, international agreements and domestic laws and (4) proposing guideline for central standard regarding appropriate treatment to witness for agencies that have missions in protecting the witnesses for applying in the same standard.

This independent study is qualitative research by which the researcher utilizes documentary research from related laws, legal hornbooks, theses, independent studies, articles, academic journals and digital media. At all events, the researcher collects, studies and analyzes the data related to the means of fair treatment to witness according to Thai and international law.

This study finds that (1) concept of witness protection in criminal cases is an important foundation in determination of suitable witness measures (2) United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 points out that signatories shall utilize suitable and effective witness protection measures according to the assigned means, at the same time, Federal Republic of Germany and the United States of America have the laws that substantiate witness protection clearly, while Thailand has no such legislation and regulation. (3) United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 determines that the signatories shall enforce the suitable regulations for witness protection in criminal cases effectively in accordance with the United States which determines in Federal Rule of Criminal Procedure that the Attorney General is the entitled one to issue the related regulations of witness relocation and put bodyguards on, when witnesses and families seem to be in danger. Of Moreover, Germany, there is no such witness protection like that in Thailand, to do so, it utilizes the legislated police laws which define the roles of witness protection agents that must deal with witnesses particularly, while Thailand has not only lack of legislation but also lack of the exact practice. (4) Should issue the ministerial rules according to appropriate treatment to witnesses in criminal cases B.E. ... by which it should have general principles of treatment to witnesses appropriate treatment to witnesses in requesting safeguard measures and procedure during safeguard period, follow up and evaluation of witness protection.

Keywords: measure, witness protection, witnesses in criminal case, witnesses

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผศ.ดร. ตะวัน เดชภีรัตนมงคล ที่ได้ให้เกียรติรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระและกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ให้คำแนะนำ ให้แก่งคิดเรื่องการคุ้มครองพยานต่อผู้เขียน ตลอดจนช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องให้การ จัดทำการค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จไปด้วยดี ขอขอบคุณที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นกรรมการสอบการค้นคว้า อิสระ พร้อมทั้งได้ให้คำแนะนำและข้อสังเกตบางประการที่ผู้เขียนยังทำไม่สมบูรณ์ด้วยความละเอียด รอบคอบ ช่วยเสริมประเด็นให้แก่ผู้เขียน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการค้นคว้าอิสระนี้

ผู้เขียนศึกษาจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ ก็ด้วยพระคุณของคณาจารย์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้อบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้เขียนเป็น อย่างดี ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จการศึกษา จึงขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ที่คอยให้กำลังใจและติดตามความคืบหน้าในการ เรียนของผู้เขียนอยู่เสมอ อีกทั้งปลุกดันให้ผู้เขียนตั้งใจทำการค้นคว้าอิสระนี้ และขอขอบคุณ กำลังใจและความช่วยเหลือจากพี่น้องทุกคน เพื่อนที่ร่วมศึกษาระดับปริญญาโทด้วยกัน พร้อมทั้ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายบัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ ดูแล อำนวยความ สะดวกในการเรียน การจัดการค้นคว้าอิสระนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี รวมถึงเพื่อนร่วมงานใน อดีตจนถึงปัจจุบันและบุคคลที่ผู้เขียนไม่อาจกล่าวนาม ได้ทั้งหมด ณ ที่นี้

ท้ายที่สุด ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการค้นคว้าอิสระนี้ อาจมีประโยชน์แก่ผู้สนใจอยู่ บ้าง ผู้เขียนขอขอบคุณดีให้กับทุก ๆ ท่านที่กล่าวมาทั้งหมด แต่ถ้ามีความบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และขออภัยไว้ ณ ที่นี้ ด้วย

พนัสนิศา สมบูรณ์

มกราคม 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
ขอบเขตการศึกษา	5
วิธีดำเนินการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา	9
แนวคิดเกี่ยวกับหลักตรวจสอบค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญา	9
แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา	13
แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา	15
แนวคิดการคุ้มครองพยานของสหประชาชาติตามอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000) และพิธีสารเพิ่มเติม	23
บทที่ 3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย	26
มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลงระหว่างประเทศ	26
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ	30
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายไทย	64
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ตามความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย	102
วิเคราะห์หลักการทั่วไปของการคุ้มครองพยานตามความตกลงระหว่างประเทศ	102
วิเคราะห์การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของต่างประเทศ และกฎหมายไทย	105

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	115
บทสรุป	115
ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	121
ประวัติผู้ศึกษา	126

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 สรุปมาตรการทางกฎหมายตามอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000.....	29
ตารางที่ 3.2 สรุปมาตรการทางกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (The German Code of Criminal Procedure Section 68 , Section 110b).....	47
ตารางที่ 3.3 สรุปมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแห่ง สหรัฐอเมริกา (Procedure (Part II) (Chapter 224) (Section 3521) (a)(1), (b)(1))...64	64
ตารางที่ 3.4 สรุปมาตรการทางกฎหมายจาก พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546...100	100
ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ตามกฎหมายต่างประเทศ และ กฎหมายไทย.....	110

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พยานบุคคลในคดีอาญา นับว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญยิ่งในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อพิสูจน์ความจริงในคดี เนื่องจากเป็นพยานสำคัญที่คลี่คลายปมปัญหาต่าง ๆ ในคดีให้กระจ่างชัด สามารถยืนยันความผิดของผู้กระทำความผิดได้มากที่สุด โดยเฉพาะประจักษ์พยานซึ่งเป็นพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ ถือว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับการกระทำความผิด และเป็นพยานที่จะพิสูจน์ความผิดในคดีที่น่าเชื่อถือมากที่สุด แต่การดำเนินคดีอาญาส่วนใหญ่พยานบุคคลมักไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากเกรงกลัวต่ออิทธิพลที่จะมีต่อความปลอดภัยหรือกลัวว่าจะถูกผู้กระทำความผิดย้อนกลับมาทำร้าย เช่น การถูกข่มขู่ คุกคาม การให้อามิสสินจ้าง เป็นต้น จนมีผลกระทบต่อภาวะจิตใจ และอารมณ์ของพยาน อันทำให้คำเบิกความเปลี่ยนแปลงหรือถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้ การทำลายหรือบิดเบือนพยานบุคคล อาจมีลักษณะการข่มขู่จะทำร้ายร่างกายพยาน การมุ่งหมายเอาชีวิต หรือการทำให้พยานเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าให้การในข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือให้การบิดเบือนจากความเป็นจริง อีกทั้ง การเป็นพยานมีความยุ่งยาก สร้างภาระเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการทำงานหาเลี้ยงชีพ พยานบุคคลจำนวนไม่น้อยจึงพยายามหาทางหลีกเลี่ยงการเป็นพยาน ไม่ประสงค์จะเข้ามาให้การหรือเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา

ปัญหาข้างต้นเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้รัฐต้องกำหนดมาตรการในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานในคดีอาญาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244¹ โดยบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่บุคคลที่เข้ามาเป็นพยานในคดีอาญา สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546² ขึ้น

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244.

² พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอนที่ 58 ก ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2546 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2546.

โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายประสงค์ให้มีการบูรณาการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องต้องไปออกกฎกระทรวงหรือระเบียบภายในหน่วยงาน เพื่อรองรับการดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายฉบับนี้ จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการดำเนินการคุ้มครองพยาน อีกทั้ง กฎหมายยังกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นในกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตราทั่วไปและมาตรการพิเศษ มีการปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้งประสานการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ในปัจจุบันสำนักงานคุ้มครองพยาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยตามการร้องขอจากพยานที่ถูกข่มขู่คุกคาม โดยหน่วยงานดังกล่าวได้แบ่งส่วนความรับผิดชอบจากลักษณะของคดีเป็นสำคัญ กล่าวคือ คดีอาญาทั่วไป สำนักงานคุ้มครองพยานและสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนนี้ ซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานจะประสานความร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2547 เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

สำหรับพยานคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในคดีพิเศษ โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ออกระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ขณะที่หน่วยงานอื่นที่มีภารกิจคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จะรับผิดชอบในความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเท่านั้น³

³ หน่วยงานอื่นที่มีภารกิจคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน โดยตรง อาทิ กรมราชทัณฑ์จะรับผิดชอบให้ความคุ้มครองความปลอดภัยพยานที่เป็นผู้ต้องขังที่อยู่ในการควบคุมของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงกลาโหมจะรับผิดชอบให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเฉพาะพยานในคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหารหรือบุคคลที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหาร กรมการปกครองจะรับผิดชอบให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเฉพาะในคดีอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมเป็นพนักงานสอบสวน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดรับผิดชอบให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในคดียาเสพติด

สำหรับพยานที่ไม่ประสงค์ขอรับการคุ้มครองจากหน่วยงานดังกล่าว หรือกรณีที่หน่วยงานดังกล่าวข้างต้นไม่สามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยได้ อันเนื่องจากการอบการกิจหน้าที่หรือระเบียบของหน่วยงานไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้สามารถดำเนินการได้ ในกรณีนี้สำนักงานคุ้มครองพยานจะเป็นหน่วยงานที่จะเข้าดำเนินการให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน

สำหรับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการสร้างมาตรฐานการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาให้มีความสอดคล้องกัน แต่กลับไม่มีหน่วยงานใดกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว หรือไม่มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานในการที่จะนำมาปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่อยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัย ซึ่งในระเบียบต่าง ๆ ของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานออกมาเพื่อบังคับใช้นั้น จะมีสาระในส่วนที่เกี่ยวกับพยานที่มีสิทธิขอรับการคุ้มครองความปลอดภัย ผู้มีอำนาจสั่งการคุ้มครองความปลอดภัย ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง การจัดกำลังเจ้าหน้าที่ การยกเลิก และเหตุแห่งการยกเลิกการคุ้มครอง โดยหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ต่างออก กฎ ระเบียบ ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานอย่างเป็นเอกเทศแตกต่างกันไป ตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน กรณีจึงอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นได้ เช่น การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อพยานที่เป็นเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ หรือพยานในคดีที่มีลักษณะความรุนแรงแห่งคดีแตกต่างกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยอาจมีการปฏิบัติต่อพยานดังกล่าวแตกต่างกันไป ตามปัจจัยทางเพศ อายุ ภาวะแห่งจิต หรือลักษณะความรุนแรงแห่งคดี ทั้งนี้ ในการปฏิบัติดังกล่าวมักจะเป็นไปในลักษณะของการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่า จะปฏิบัติอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้มาตรฐานการปฏิบัติต่อพยานของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยแตกต่างกันไป

เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกามีความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน ซึ่งมีการจัดทำ คำแนะนำทั่วไปสำหรับทนายความ ผู้เสียหายและการเป็นพยาน ในปี ค.ศ. 2005 (Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005 : B.E. 2548) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อเหยื่อและพยาน ตั้งแต่ชั้นสืบสวนสอบสวน ไปจนถึงชั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ต่อพยาน เช่น เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้นายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึงเจ้าหน้าที่ของพยานหากการให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า , จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และจัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในเวลาที่พยานต้องมาให้การ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรงในการคุ้มครองพยานจึงอาศัยบทบัญญัติในกฎหมายตำรวจที่ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ เช่น การดูแลสภาพจิตใจของพยาน และให้คำแนะนำด้านพฤติกรรม จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน

ทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ จัดหาซื้อ ที่อยู่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือภายนอกประเทศก็ได้ รวมถึง ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

เมื่อพิจารณากฎหมายระหว่างประเทศพบว่าอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 ได้กำหนดมาตรฐานและความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งทางด้านนโยบายและแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้การดำเนินการป้องกันปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องบัญญัติกฎหมายภายในเกี่ยวกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามบริบทของประเทศตน โดยให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการใช้ต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

สำหรับประเทศไทย มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แต่ก็มุ่งหมายคุ้มครองเฉพาะตัวบุคคลผู้มาเป็นพยานเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานไว้โดยตรง มีเพียงบทบัญญัติตามความในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ว่า ให้เป็นบทบาทของสำนักงานคุ้มครองพยานที่จะต้องใช้อำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสม

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ของประเทศไทย มุ่งเน้นเฉพาะการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ของพยานเท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานไว้อย่างชัดเจน จึงแตกต่างไปจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการจัดทำ คำแนะนำทั่วไปสำหรับทนายความ ผู้เสียหายและการเป็นพยานในปี ค.ศ.2005 ในการใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อเหยื่อและพยาน และกฎหมายระหว่างประเทศยังกำหนดให้รัฐภาคีจะต้องบัญญัติกฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 และใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันในการปฏิบัติต่อพยานนั้น ประเทศไทยใช้แนวทางตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 ในการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาทั้งก่อนและหลังพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน โดยกำหนดเรื่องการให้เกียรติแก่พยาน การใช้วาจาสุภาพ และปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี การไม่เลือกปฏิบัติต่อพยานโดยไม่เป็นธรรม การคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นและการคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและ

สภาพของพยานเป็นสำคัญ โดยหน่วยงานที่มีภารกิจในการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานตามระเบียบดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 ไม่ได้กำหนดถึงการปฏิบัติต่อพยานเป็นอย่างไร สาระสำคัญไม่ปรากฏชัดเจน

ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และพยานบุคคลได้รับการรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติของกฎหมาย จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดเป็นแนวทางหรือใช้เป็นมาตรฐานกลางให้กับหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานเพื่อให้พยานเกิดความเชื่อมั่น กล้าเข้ามาให้ความร่วมมือกับภาครัฐในฐานะพยานในคดีอาญา โดยพยานจะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย ซึ่งจะส่งผลให้พยานมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นพยาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริงในคดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- 2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย
- 2.4 เพื่อเสนอแนวทางการจัดทำมาตรฐานกลางเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานให้แก่หน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. ขอบเขตการวิจัย

ผู้เขียนศึกษารวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในความคุ้มครองความปลอดภัย และศึกษารวบรวมกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และกฎระเบียบของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน และ

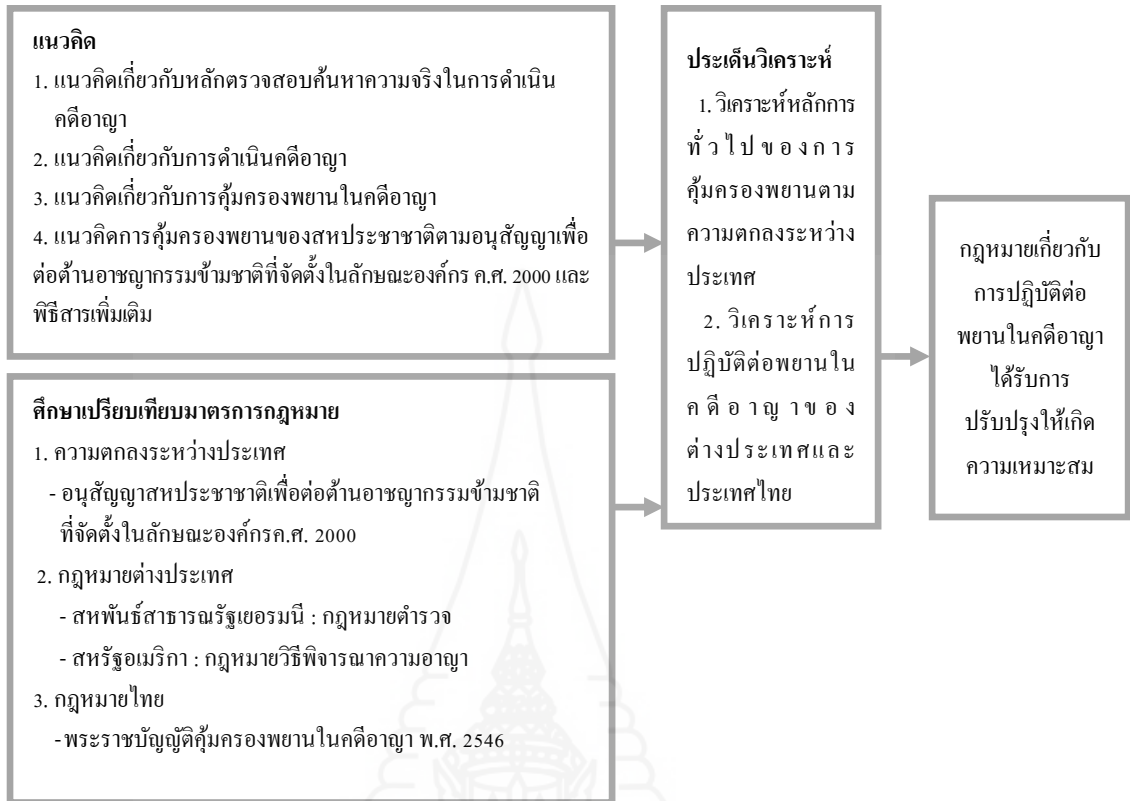
หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมถึงศึกษาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานของต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เปรียบเทียบกับกฎหมายไทยเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการสร้างความชัดเจนในการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ปัญหาความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้กับหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน

4. ประเด็นปัญหา

การคุ้มครองพยานที่เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานตามกฎหมายไทย ยังไม่มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อสร้างมาตรฐานกลางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

5. กรอบแนวคิดของการศึกษา

ผู้ศึกษาวางกรอบการศึกษามุ่งเน้นแนวทางที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติให้ได้ผลจริงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เช่น แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ การหาหรือการทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏขึ้นมาโดยใช้วิธีการค้นหาความจริงจากพยานเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเพื่อนำความเป็นธรรมกลับคืนสู่สังคม เนื่องจากการกระทำความผิดอาญามักจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อเหยื่ออาชญากรรมโดยตรง และยังส่งผลกระทบต่อสังคมโดยอ้อม รัฐผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงต้องปราบปรามอาชญากรรมทั้งหลาย และนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ รัฐจึงต้องมีพยานสำคัญที่ารู้เห็น ได้ยิน ได้ทราบเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงมาโดยตรง และได้มาให้การหรือให้ถ้อยคำในข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

6. วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความ วารสารทางวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยทำการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาแก่บุคคลที่มาเป็นพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

7.2 ทราบมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ ตามความตกลงระหว่างประเทศ และกฎหมายไทย

7.3 ทราบความสอดคล้องและความแตกต่างในมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ ตามความตกลงระหว่างประเทศ และกฎหมายไทย

7.4 ทราบแนวทางการจัดทำมาตรฐานกลางเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน และเกิดประสิทธิผล เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมไทย ให้แก่หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

การเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมเพื่อการคุ้มครองพยานในคดีอาญา มีความจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับสร้างความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้สามารถหาข้อเท็จจริงหรือทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏขึ้นมาโดยใช้วิธีค้นหาความจริงจากพยานหลักฐาน และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ และในส่วนตัวมาผู้เขียนได้ศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหานี้ต่อไป

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักตรวจสอบค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญานั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักการตรวจสอบความจริง” (Untersuchungsprinzip/examination principle) ซึ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ อัยการ หรือศาล มีหน้าที่ตรวจสอบความจริงให้ปรากฏ จึงต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องนั้น เพราะการดำเนินคดีอาญา เป็นการดำเนินคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากเกิดความผิดพลาดในกระบวนการใดหรือขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม

การเริ่มต้นคดีอาญาของกระบวนการยุติธรรมนั้น จะเริ่มด้วยฝ่ายตำรวจ ซึ่งเป็นต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรม โดยพนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เท่าที่สามารถทำได้⁴ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131⁵, 138⁶ กำหนดไว้ ถือว่าเป็นการสอดคล้องกับหลักในการดำเนินคดีอาญา เป็นการตรวจสอบเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำ

⁴ คณิศ ฌ นคร. (2560). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, หน้า 117.

⁵ มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่อุกถาวรหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

⁶ มาตรา 138 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ ข้อความทุกข้อที่ได้มา

ความผิดของผู้ต้องหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความประพฤติของผู้ต้องหาในการตรวจสอบความจริงในคดีอาญา กฎหมายแบ่งการตรวจสอบความจริงออกเป็นสองขั้นตอน คือ การตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงาน กับ การตรวจสอบความจริงชั้นศาล ซึ่งการตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงานนั้น จะดำเนินการตรวจสอบความจริงในเรื่องที่เกิดขึ้นหรืออ้างหรือเชื่อได้ว่าเกิดขึ้น โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ⁷ ซึ่งการตรวจสอบความจริงในชั้นนี้เป็นเนื้อหาสาระที่สำคัญของการสอบสวน พยานหลักฐานที่ต้องรวบรวมนั้น เป็นได้ทั้งพยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายหรือเป็นผลดีแก่ผู้ต้องหา หรือเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการบรรเทาโทษ เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ทำการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดเลย มักจะมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดเท่านั้น จึงทำให้เกิดปัญหาว่า เหตุใดพนักงานสอบสวนไม่แสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาเพื่อเป็นการบรรเทาโทษ หรือเพื่อเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาของพนักงานอัยการที่จะต้องมีการพิจารณาสั่งฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องคดี รวมทั้งการบรรยายฟ้องของพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการด้วย เพราะว่าข้อเท็จจริงในส่วนนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ หรือจะเป็นประโยชน์ในการที่พนักงานอัยการจะได้แถลงต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล อีกทั้ง พนักงานอัยการอาจจะแถลงเพื่อประโยชน์แก่จำเลยได้ เพราะพนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีในการค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกกล่าวหาและเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ซึ่งถือได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหา นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้เขาเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้ดำเนินคดีมาตั้งแต่ต้น⁸

ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา มี 2 ระบบ คือ ระบบไต่สวนของกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ (Civil Law) และระบบกล่าวหาของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law)

1. ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นระบบที่ใช้กันในแถบประเทศภาคพื้นยุโรปของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี เป็นต้น โดยมีลักษณะดังนี้

1) มีการแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องออกจากศาล ไปให้พนักงานอัยการดำเนินการสอบสวน เพื่อแก้ไขปัญหาของระบบกระบวนการยุติธรรมในอดีตที่ศาลมีอำนาจทั้งในเรื่องการสอบสวนฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาคดี มีการใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจน

⁷ธานี วรภัทร์. “หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร”. พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558). หน้า 47

⁸คณิต ฒ นคร. “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558). หน้า 121

กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน พนักงานอัยการจึงมีสถานะเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจกึ่งตุลาการ ทำการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นสอบสวน กลั่นกรองคดีโดยชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ก่อนที่จะใช้ดุลพินิจตัดสินว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ในชั้นสอบสวน ตำรวจจะทำงานภายใต้การตรวจสอบและกำกับดูแลของพนักงานอัยการ และศาลเองก็มีส่วนร่วมอยู่บ้างในบางกรณี เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจของตำรวจ

2) ระบบนี้ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ หรือศาล จะต้องทำหน้าที่อย่างกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง(Active) เป็นการค้นหาความเป็นจริงด้วยความเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด การเป็นโจทก์ในชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการเป็นเพียงแบบพิธีเท่านั้น ไม่ได้ถือว่าเป็นคู่ความฝ่ายตรงข้ามกับจำเลย หากแต่มีหน้าที่ร่วมกันกับศาลในการค้นหาความจริงในชั้นพิจารณาคดี กฎหมายจะกำหนดให้ศาลมีบทบาทอย่างกว้างขวางในการค้นหาความจริง และในทางปฏิบัติศาลมีหน้าที่ในการทำงานในลักษณะเชิงรุก ไม่นิ่งเฉย เช่น การเรียกพยานที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดมาสืบเองได้โดยอิสระ ศาลจะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้มาซึ่งความจริงทั้งหมดของคดี โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดอยู่กับพยานหลักฐานของโจทก์หรือจำเลยเท่านั้น จึงเรียกลักษณะนี้ว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน

2. ระบบกล่าวหา(Adversary System) เป็นระบบที่ใช้กันในเครือจักรภพอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีลักษณะดังนี้

1) นำแนวคิดของระบบการฟ้องคดีโดยประชาชน(Popular Prosecution) เนื่องจากประชาชนทุกคนก็มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ประชาชนแต่ละคนมีสิทธิยื่นฟ้องคดีอาญานั้นต่อศาล ระบบนี้ได้วางหลักการพิสูจน์พยานหลักฐานว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าฝ่ายโจทก์จะพิสูจน์ให้สิ้นความสงสัยว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงหรือไม่(Presumption of Innocent) ศาลหรือผู้พิพากษาเปรียบเสมือนกรรมการการของการต่อสู้คดีที่จะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด การพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของกลุ่มความที่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้หรือตามที่ศาลสั่ง ระบบกล่าวหาถือว่าภาระการพิสูจน์เป็นของกลุ่มความ(Burden of Proof) ถ้ากลุ่มความฝ่ายใดไม่พิสูจน์ข้อเท็จจริงใดซึ่งตนมีภาระหรือหน้าที่ที่ย่อมแพ้ในประเด็นข้อนั้น โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความจริงจะปรากฏขึ้นเมื่อมีการต่อสู้ทางคดีของกลุ่มความในสถานะที่เท่าเทียมกัน และผู้พิพากษาจะเป็นผู้ควบคุมให้คู่ความต่อสู้กัน โดยไม่เอาเปรียบกันและกัน ในกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดภายใต้หลักแห่งความเท่าเทียม(Equality of Arms) เช่น สิทธิการมีทนายความของผู้ถูกกล่าวหา การมีบทตัดพยานที่เคร่งครัด

(Exclusionary Rule) ทำให้คู่ความ ไม่อาจมีอำนาจเด็ดขาดแต่เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน⁹ ลักษณะดังกล่าวนี้จึงเรียกว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา

2) ในระบบกล่าวหาจะนำระบบลูกขุน (Jury System) มาใช้บังคับ ซึ่งเป็นระบบที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม โดยประชาชนจะถูกสุ่มรายชื่อเพื่อให้มาทำหน้าที่ลูกขุน จากที่ได้กล่าวไปแล้วใน (1) ว่าหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นของประชาชนทุกคน ประชาชนจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยอำนวยความสะดวกยุติธรรม แม้การเป็นลูกขุนจะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ก็ตาม ผู้ที่จะเป็นลูกขุนได้แต่ละประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหาคุณสมบัติจะมีความแตกต่างกันไป แต่โดยหลักต้องเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะ เป็นพลเมืองของประเทศนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 5 ปี และต้องไม่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมาย เช่น ทนายความ ที่ปรึกษาทนายความ หรืองานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การเข้ามาเป็นลูกขุนนั้นจะทำหน้าที่เพียงนั่งฟังการสืบพยานของกลุ่มความในศาล ประชุมปรึกษาหารือเพื่อวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีความผิดจริงหรือไม่ โดยการพิจารณาและกำหนดโทษจะเป็นของผู้พิพากษา¹⁰ ซึ่งจะแตกต่างจากระบบลูกขุนที่ถูกนำมาใช้ในระบบไต่สวน ดังเช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ที่ลูกขุนจะมีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมมากกว่า โดยจะมีส่วนร่วมในการพิจารณาและกำหนดโทษเสียด้วย ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับผู้พิพากษาสมทบ (Lay Judge)

ประเทศไทยได้นำระบบการดำเนินคดีอาญาที่ผสมกันระหว่างระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา โดยระยะแรกคู่ความจะมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดคดีเช่นเดียวกับระบบกล่าวหา ต่อมาองค์กรของรัฐเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ หรือศาล ต่างเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงเช่นเดียวกัน¹¹

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้นำระบบไต่สวนมาใช้แบบเคร่งครัดเฉพาะคดีอาญาที่มีความสำคัญพิเศษเท่านั้น เช่น คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีทุจริตและประพฤติมิชอบของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ คดีค้ำมนุษย์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 เป็นต้น ในการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปของประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา ซึ่งเป็นการสืบพยานโดยคู่ความ และศาลจะทำตัวเป็นกลางไม่ค่อยจะเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริง หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้กฎหมายจะได้

⁹พรเพชร วิชิตชลชัย. (2553). “คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน”. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 4.

¹⁰ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา : ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย”, อัยการนิเทศ, เล่มที่ 60 หน้า 46.

¹¹สมทรัพย์ นำอำนวย. (2541). บทบาทของศาลในชั้นพิจารณาคดีกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา, (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 63

เปิดช่องให้ผู้พิพากษามีอำนาจเรียกพยานอื่น ๆ มาสืบเพิ่มเติมได้ หากเป็นกรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติมักไม่กระทำกัน การค้นหาความจริงจึงไม่ได้เป็นไปตามระบบ Civil Law เกือบเต็มตัว เพราะเมื่อกระบวนการทางอาญาเข้าสู่ในชั้นพิจารณาของศาล ศาลจะปล่อยให้โจทก์และจำเลยนำพยานของฝ่ายตนเข้าสู่ต่อสู้หักล้างกันอย่างเต็มที่

2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา

ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา สถาบันหลักที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายอาญาเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสงบสุข ความมีเสถียรภาพของบ้านเมือง รวมทั้งดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ได้แก่ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประกอบไปด้วยพนักงานสอบสวน อัยการ ศาลและราชทัณฑ์ โดยแต่ละองค์กรจะรับผิดชอบภารกิจในการบังคับใช้กฎหมายของตนเป็นการเฉพาะและการปฏิบัติงานจะแยกอิสระจากกัน¹² แต่ในการปฏิบัติงานของทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องดำเนินภายในขอบเขตแห่งกฎหมายภายใต้เงื่อนไขที่ว่ากฎหมายเป็นคำสั่งคำสั่งบังคับที่ควบคุมและส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่เป็นแบบอย่างความประพฤติของชุมชนหรือเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม (Social Norms of Regulation)¹³ โดยภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดำเนินไปเพื่อที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน รวมทั้งอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดและให้การคุ้มครองป้องกันสังคมจากการถูกละเมิดและเป็นหลักประกันเสรีภาพของประชาชน¹⁴

กระบวนการยุติธรรมจะเริ่มขึ้นเมื่อมีการกล่าวหาว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การกล่าวหาสามารถกระทำโดยราษฎรหรือโดยพนักงานสอบสวนก็ได้ เมื่อได้รับการร้องทุกข์กล่าวโทษแล้ว พนักงานสอบสวนเป็นองค์กรแรกของกระบวนการยุติธรรมจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่สืบสวน จับกุมผู้กระทำความผิดและทำการสอบสวนหาพยานหลักฐานและรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่ใครเป็นผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ของการกระทำความผิดเป็นอย่างไร เมื่อพนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานทำเป็นสำนวนได้แล้ว ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาว่าควรสั่งฟ้องผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหานั้นหรือไม่อย่างไร และเมื่อ

¹²ประธาน วัฒนาวณิช. “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม”. [ม.ป.ป.]. หน้า 147

¹³ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). “ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม”. กรุงเทพฯ,บพิธการพิมพ์. หน้า 3,6

¹⁴คุณ โสคติพันธ์. (มีนาคม 2525). การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารอัยการ 5, 51 หน้า 47

พนักงานอัยการเห็นควรที่จะดำเนินการคดีกับผู้ต้องหา ก็จะนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล โดยนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาล เมื่อศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานในคดีแล้วเห็นว่า จำเลยกระทำความผิดและไม่มีเหตุผลที่จะได้รับการยกเว้นความผิดหรือได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ศาลก็จะมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสมแก่ตัวจำเลยและสอดคล้องกับลักษณะแห่งการกระทำความผิดโดยคำนึงถึงอัตราโทษที่ได้สัดส่วนกับลักษณะแห่งการกระทำความผิด โดยคำนึงถึงอัตราโทษที่ได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของการลงโทษ ส่วนราชทัณฑ์เป็นองค์กรสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่รับผิดชอบในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลหรือกฎหมายอื่นใดซึ่งบัญญัติให้อำนาจไว้เพื่อควบคุมดูแลและแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมและเพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการนำคดีเข้าสู่กระบวนการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การดำเนินคดีอาญาก็จะเริ่มต้นควบคู่กันไปทันที เริ่มตั้งแต่การสืบสวน จับกุม ฟ้องร้อง และดำเนินคดีในชั้นศาล จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการของระบบงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งหากจะพิจารณาถึงระบบการดำเนินคดีอาญาในสมัยโบราณจะพบว่า เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น ผู้เสียหายต้องทำหน้าที่ในการฟ้องร้องและหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลด้วยตนเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมอาชญากรรมในสมัยก่อนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันเอง ภายใต้อิทธิพลที่ว่า การที่เอกชนสามารถดำเนินคดีอาญาได้เอง ย่อมทำให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกว่าได้แก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดส่งผลให้ผู้เสียหายลดความอาฆาตแค้นลงได้ ด้วยเหตุนี้ จึงก่อให้เกิดแนวคิดของนักปราชญ์ทางกฎหมายแบบปัจเจกนิยม (Individualism)¹⁵ ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์เชื่อว่าแต่ละคนล้วนมีเอกลักษณ์ในแบบของตน ที่ความเท่าเทียมกันในทุกด้าน ให้ความสำคัญกับตนเอง เคารพสิทธิเสรีภาพกัน โดยแนวความคิดนี้เน้นว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งที่รัฐล่วงละเมิดมิได้ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิของประชาชนในการฟ้องคดีอาญาเอง

ต่อมามีแนวคิดของนักปราชญ์กฎหมายแบบอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism)¹⁶ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า กฎหมายอาญาไม่อาจทำหน้าที่เพียงกฎหมายที่มุ่งหมายการชดเชยให้กับการ

¹⁵ ลัทธิปัจเจกนิยมค้นคืน ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๓ จาก <https://www.facebook.com/312374222195328/posts/982105181888892>

¹⁶ ลัทธิอรรถประโยชน์ (Utilitarianism) ค้นคืน 19 ธันวาคม ๒๕๖๓ จาก [http://old-book.ru.ac.th/e-book/1/LW201\(47\)/LW201-9.pdf](http://old-book.ru.ac.th/e-book/1/LW201(47)/LW201-9.pdf)

กระทำที่ผ่านไปแล้วเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับสังคมในอนาคตด้วยซึ่งความผิดอาญาเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมหรือมหาชน เอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้น มิใช่ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง เนื่องจากการควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของรัฐมิใช่ของเอกชน ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ต้องป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดอาญา เมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น จึงถือว่า รัฐเป็นผู้เสียหาย รัฐจึงมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีฟ้องร้องคดีอาญาเอง โดยการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐคือ พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษ¹⁷ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่า ผู้เสียหายจะมีความประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่ ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาจึงอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐแต่เพียงผู้เดียว และพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดี รับผิดชอบการสอบสวน ฟ้องร้องคดีอาญา ส่วนพนักงานสอบสวน เป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการเท่านั้น อย่างไรก็ตาม รัฐไม่อาจจะผูกขาดการดำเนินคดีไว้แต่เพียงผู้เดียว รัฐจึงยอมให้เอกชนสามารถฟ้องคดีอาญาได้ในความผิดบางประเภทที่ไม่มีความร้ายแรงซึ่งเป็นคดีความผิดเล็กน้อย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

แนวคิดในเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี(Common Law) หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร(Civil Law) ต่างมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญา เพื่อการหาหรือการทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏขึ้นมาโดยใช้วิธีค้นหาความจริงจากพยานหลักฐาน เพื่อสร้างประสิทธิภาพให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเพื่อนำมาความเป็นธรรมกลับคืนสู่สังคม เนื่องจากการกระทำผิดอาญามักจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงและยังส่งผลกระทบต่อสังคมโดยอ้อม รัฐผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงต้องปราบปรามอาชญากรรมทั้งหลายและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่การที่รัฐจะสามารถปราบปรามอาชญากรรมและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้นั้น รัฐจำเป็นต้องมีพยานสำคัญมาช่วยทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏ คือ บุคคลที่ใคร่รู้เห็น ได้ยิน ได้ทราบเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงมาโดยตรง และได้มาให้การหรือให้ถ้อยคำในข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา โดยจะต้องเบิกความตาม

¹⁷คณิต ณ นคร. (2530) วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน. วารสารนิติศาสตร์ 3, 15 หน้า 6

ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่พยานประสบพบเห็นมา จากการรับรู้ข้อเท็จจริง การได้เห็น ได้ยิน รับรส หรือการสัมผัสแล้วเก็บจดจำไว้ในความทรงจำ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความทรงจำแตกต่างกันบางคน จดจำได้เป็นเวลานาน บางคนจดจำได้ในระยะเวลาสั้นๆ บางคนเป็นคนช่างสังเกต เมื่อมาเบิกความ เป็นพยานที่ศาล พยานบุคคลจะต้องให้ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่ตนประสบพบเห็นมาแก่ศาลเพื่อ ประโยชน์ในการพิจารณา พยานบุคคลจะเบิกความถ่ายทอดข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ดี เพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัว¹⁸ แต่ในบางครั้งยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น สภาพแวดล้อม ต่าง ๆ เช่น ความสว่างในการมองเห็น ระยะเวลาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับช่วงที่พยานบุคคลมาเบิก ความมีความตื่นหรือยาวนานเพียงใด แต่สิ่งที่คอยบั่นทอนกระบวนการอำนวยความสะดวกกรรมถึง หนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ คือการคุกคาม ข่มขู่ ทำร้าย หรือกักขังพยาน โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อ ต้องการให้พยานเบิกความบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง หรือเพื่อไม่ให้มีพยานหรือทำให้พยานไม่กล้า มาเบิกความในศาล ดังนั้น การเบิกความของพยานบุคคลผู้ประสบพบเห็นข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ จะเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในการกระทำผิดมากที่สุด¹⁹ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง พยาน จึงเป็นเรื่องที่รัฐต้องใช้อำนาจในการจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีและน่าเชื่อถือ ที่สุด หรือพยานสำคัญในคดีซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมและเป็นการ คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัย

Abraham Maslow เป็นศาสตราจารย์ทางด้านจิตวิทยา โดยเป็นผู้คิดค้นทฤษฎีจิตวิทยา มนุษยนิยมและทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ได้กล่าวถึงความปลอดภัยซึ่งส่งผลต่อ พฤติกรรม คือแรงจูงใจที่ส่งผลถึงพฤติกรรมและบุคลิกภาพ โดยแรงจูงใจเพื่อความปลอดภัยแห่ง ตนเองและทรัพย์สินของตน (Safety Need) เมื่อความต้องการอันดับแรกได้รับตอบสนอง ต่อมาก็ เกิดความต้องการที่จะรักษาชีวิตของตน ทรัพย์สินให้มีความมั่นคงปลอดภัย ถ้าไม่ได้รับการ ตอบสนองมนุษย์จะเกิดผวา เขาเชื่อว่า ความกลัวหลาย ๆ ตั้งแต่ระดับสามัญถึงระดับผิดปกตินั้นเกิด จากการได้รับการตอบสนองความรู้สึกลดภัย²⁰

Thomas Hobbes (โทมัส ฮอบส์) นักปรัชญา ผู้คิดค้นทฤษฎีสัญญาประชาคม ได้กล่าวถึง ธรรมชาติของมนุษย์จะต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเอง มนุษย์ย่อมมีความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง มี ความละโมภ และโหดร้าย ต่างก็ไม่มี ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงต้องมีความระมัดระวังว่า

¹⁸ วัชรพงษ์ บุญญาภรณ์และคณะ. (ม.ป.ป). การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยาน กรม คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 10

¹⁹ พนิดา เสวตสุนทร. (2543,มกราคม – เมษายน). การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยใช้สื่อภาพและเสียงเชิงปฏิสัมพันธ์. ดุลพาฬ, ปีที่ 47, เล่มที่ 1. หน้า 30.

²⁰ แนวคิดทฤษฎี Abraham Maslow. ค้นคืน 17 ธันวาคม 2563. จาก <http://phunthararat.blogspot.com/2018/11/abraham-maslow.html>

ตนเองจะถูกทำร้ายจากอีกฝ่ายหนึ่ง ทุกคนต่างทำทุกอย่างเพื่อปกป้องและรักษาชีวิตของตนเอง เพื่อให้มีชีวิตดำรงอยู่ต่อไปได้ในสังคม ดังนั้น ทุกคนจึงมีสิทธิตามธรรมชาติที่จะรักษาตัวเองให้รอดจากการถูกคุกคาม การทำร้ายจากผู้อื่นที่มาล่วงละเมิดสิทธิของตน นอกจากนี้ Thomas Hobbes ได้กล่าวถึงความต้องการความปลอดภัยว่า เป็นความต้องการของมนุษย์ซึ่งให้ความสำคัญนอกเหนือจากความต้องการของร่างกาย²¹

John Locke (จอห์น ล็อก) นักทฤษฎีสัญญาประชาคม ได้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่า มนุษย์มีเหตุผลและจิตสำนึกที่จะแยกความถูกต้องได้ ธรรมชาติของมนุษย์มีความสมบูรณ์และเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะจัดการกับชีวิตของตนเองตามแนวทางที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด มนุษย์มีอิสระจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็ไม่ได้มีอิสระที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความพึงพอใจของตนทุกประการ โดยถือมองว่า มนุษย์จะต้องไม่ทำอันตรายต่อชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของคนอื่น²²

รวมทั้งหลักจิตวิทยายอมรับกันว่า คำให้การพยานบุคคลมักมีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และไม่ถูกต้องเกิดขึ้นเสมอ ๆ แม้ทั้งที่พยานบุคคลผู้ให้ถ้อยคำนั้นจะมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ความจริง บางครั้งถึงกับมีการกล่าวกันว่าไม่มีคำให้การของบุคคลใดที่ถูกต้องสมบูรณ์ แม้พยานจะรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและจดจำได้อย่างแม่นยำ ก็อาจมีปัจจัยที่มีผลกระทบทำให้พยานถ่ายทอดหรือเบี่ยงความในข้อเท็จจริงไม่ตรงความจริงที่ตนรู้เห็นมา ปัจจัยที่สำคัญคือ อคติส่วนตัว เช่น พยานมีเหตุ โกรธเคืองกับจำเลย หรือจำเลยติดสินบน หรือข่มขู่พยาน หรือพยานมีส่วนได้เสียในผลของคดีอยู่ด้วย²³

คำเบิกความของพยานบุคคลในชั้นศาลจึงมีความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมากกว่าพยานประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ พยานบุคคลจึงมีความสำคัญในการชี้หน้าพยานไม่ว่าจะเป็นประจักษ์พยาน (Eyewitness) หรือพยานแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) มีความจำเป็นแก่คดีอาญาทุกประเภท แม้ในคดีนั้น ๆ จะมีพยานเอกสารและพยานวัตถุที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ความจริงแล้วก็ตาม ก็ยังต้องอาศัยพยานบุคคลเบิกความประกอบหรืออย่างน้อยต้องมี

²¹เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. แนวความคิดว่าด้วยรัฐ (ตอนที่ 1). ค้นคืน 17 ธันวาคม 2563. จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=295>

²²ธนภพ น้อยหมื่นไวย. (2562). “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาระหว่างพิจารณาคดีต่อศาล” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 27

²³เข็มชัย ชูติวงศ์. (2543,มกราคม) “คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน”. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. หน้า 397

พยานบุคคลอ้างส่งพยานเอกสารหรือพยานวัตถุเข้าในสำนวน แม้แต่พยานเอกสารก็ต้องมีพยานบุคคลเบิกความรับรองความแท้จริง²⁴

ดังนั้น บุคคลที่จะมาเป็นพยาน หรือที่เรียกว่า “พยานบุคคล” นี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รัฐจำเป็นต้องจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการทำหน้าที่เป็นพยานให้แก่รัฐโดยไม่ถูกคุกคามจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้มีการบิดเบือนข้อเท็จจริง อันจะส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล

พยานบุคคลมีบทบาทสัมพันธ์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี ดังจะเห็นได้ว่า พยานบุคคลมีส่วนในการได้รู้เห็นเหตุการณ์การกระทำความผิด ซึ่งรวมถึงบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายให้มีหน้าที่ในการเป็นพยานด้วย เพื่อให้ได้ถ้อยคำรวมทั้ง การส่งมอบพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่การชี้ตัวผู้ต้องหา การให้การในชั้นสอบสวน และการเบิกความในชั้นศาลพิจารณาคดี ซึ่งจะเป็พยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของพยานที่แสดงออกมาอาจมีข้อบกพร่องและเปลี่ยนแปลงได้ หากพยานถูกบงกชยต่าง ๆ มากกระทบความรู้สึก ความคิด ความต้องการ และอารมณ์ของพยานจนเกิดความเครียด หรือทำให้พยานขาดโอกาสในการเปิดเผยความจริง หรือพยานถูกขัดขวางมิให้ดำเนินการไปตามรูปคดี โดยเฉพาะในความผิดคดีอุกฉกรรจ์ คดีที่มีลักษณะที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเป็นความผิดที่มีความรุนแรงและส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ บุคคลที่จะมาเป็นพยานในคดีดังกล่าวย่อมมีความเสี่ยงที่จะได้รับภัยอันตรายจากผู้กระทำความผิด จากการถูกข่มขู่ คุกคาม และประทุษร้ายในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้พยานเกิดความหวาดกลัวและส่งผลให้พยานหลีกเลี่ยงการไปเป็นพยานในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีในที่สุด²⁵ ดังนั้น การรักษาคุณค่าของพยาน (คำพยาน) และการได้มาซึ่งพยานบุคคลจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่รัฐต้องมีมาตรการทางกฎหมายออกมารองรับในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นทางการ

จากบทบาทของพยานบุคคลตามที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เข้าใจและมองเห็นความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญาได้ ดังนี้²⁶

1) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา

²⁴พินดา เสวตสุนทร. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19. หน้า 30

²⁵กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. “โครงการศึกษาแนวทางการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546”. 2551. หน้า 11

²⁶มนิมา สุทธิพงศ์เกียรติ. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา : ศึกษากรณีบทบาทศาลยุติธรรม. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552. หน้า 8

การได้พยานบุคคลมาให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถืออย่างมากในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันเป็นการค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ต่อการอำนวยความเป็นธรรมทางกฎหมาย และเพื่อบรรลุเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญา แต่ในทางกลับกันหากมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้น แต่ไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ โดยเฉพาะการนำพยาน บุคคลมาพิสูจน์ความผิดนั้นไม่ได้ ผู้กระทำความผิดย่อมไม่ได้รับการลงโทษ และยังคงอยู่ร่วมใน สังคมต่อไป หากเป็นเช่นนี้ประชาชนในสังคมย่อมได้รับความเดือดร้อน ไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่าง ปกติสุข

2) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

ในคดีอาญาพยานบุคคลเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความผิดเนื่องจาก ความผิดอาญา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการกระทำของบุคคลต่อบุคคล จึงจำเป็นต้องหาผู้ที่รู้เห็น เหตุการณ์มาให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้น หรือแม้กระทั่งในกรณีที่มีการนำ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจเลือด การตรวจ DNA ซึ่งใช้พิสูจน์ความถูกต้อง แท้จริงได้ก็ตาม ยังคงต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบผลการตรวจดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อโจทก์ สามารถนำพยานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้จนปราศจากข้อสงสัย แต่หากโจทก์ไม่สามารถ พิสูจน์ได้ว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพ ศาลก็ไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด หรือแม้แต่จะมีพยานจำเลยบางคนเบิกความเป็นโทษแก่จำเลยจนทำให้ เห็นว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม ศาลจะรับฟังเพื่อให้พอฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ ดังนั้น ใน คดีอาญาพยานบุคคลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ศาลจะใช้ชั่งน้ำหนักคำพยาน เพื่อพิจารณาวินิจฉัยคดี ที่ถูกต้องในการพิพากษาคดี

3) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญในการควบคุมความสงบเรียบร้อยต่อสังคม

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพนั้น หมายถึง การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือยกฟ้องหรือปล่อยตัวผู้ถูก กล่าวหาว่ากระทำความผิดไป ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ย่อมทำให้เกิดความ ยุติธรรมในสังคมได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสำคัญในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ดังกล่าว คือ พยานบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำให้ข้อเท็จจริงปรากฏขึ้นมา อย่างไรก็ตาม หากบุคคลที่รู้เห็น ข้อเท็จจริงเกิดความหวาดกลัว หรือไม่มีจิตสำนึกในการทำหน้าที่พลเมืองดี ย่อมส่งผลต่อ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหากไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ทำให้สังคมขาดการควบคุมที่ดีและอาชญากรรมอาจจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นผลต่อเนื่องกัน

จากการศึกษาแนวคิดการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ผู้ศึกษาเห็นว่า มีความจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองพยาน โดยสรุปได้ ดังนี้

1) บทบาทและคุณลักษณะของพยาน กล่าวคือ พยานบุคคล นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมในการพิสูจน์ความจริงในคดี โดยการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะให้น้ำหนักกับคำให้การของพยานเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถยืนยันความผิดของผู้กระทำได้มากที่สุด²⁷ นอกจากนี้ คุณลักษณะของพยานบุคคลมีความแตกต่างจากพยานหลักฐานอื่น ๆ เนื่องจากเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งมีชีวิต จึงอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การถูกข่มขู่ ถูกคุกคาม หรือการให้สินจ้าง จนกระทบต่อจิตใจ และอารมณ์ของพยาน อันทำให้คำเบิกความเปลี่ยนแปลงหรือถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้น การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลย่อมจะช่วยลดความเสี่ยงไม่ให้มีปัจจัยใด ๆ มากกระทบต่อพยานบุคคลอันจะส่งผลกระทบต่อการเบิกความของพยานได้ รวมถึงจะเป็นการสร้างหลักประกันและทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

2) การได้มาและการรักษาไว้ซึ่งพยานบุคคลประเภทประจักษ์พยาน การแสวงหาให้ได้มาซึ่งประจักษ์พยาน และการรักษาไว้ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อประโยชน์ในแง่ของการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี รวมถึงประโยชน์ในแง่ของการดำเนินคดี เช่น สามารถป้องกันมิให้คู่ความนำพยานด้อยคุณภาพ หรือพยานบุคคลที่มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือน้อยมาสืบ อันอาจทำให้เสียเวลา หรือก่อให้เกิดความสับสนยุ่งยาก จนทำให้ศาลวินิจฉัยผิดพลาด และการดำเนินคดีต้องเกิดความล่าช้า²⁸ ฉะนั้น รัฐจะต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานบุคคลเพื่อให้พยานเกิดความมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลและคุ้มครองจากรัฐเมื่อเข้ามาเป็นพยานให้แก่รัฐ

3) การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนในสังคม โดยที่สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรได้รับการคุ้มครองคือ สิทธิในการดำรงชีพอย่างผาสุก และปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่มาคุกคาม²⁹ ซึ่งในการเข้ามาเป็นพยานให้แก่รัฐนั้นย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัยของพยานบุคคล โดยอาจได้รับผลกระทบหรือความเสียหายโดยมิคาดหมายจากการกระทำผิดอาญาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อ

²⁷โสภณ รัตนกร. คำอธิบายพยาน. กรุงเทพฯ, นิติบรรณการ. 2549. หน้า 20

²⁸สาวตรี สุขศรี. "การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา" วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์ 12 (กันยายน 2544). หน้า 697

²⁹ระพีพงษ์ บุญญาภาส. "แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546". วารสารนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 25 : 279

อาชญากรรมในคดีที่มีความรุนแรง ย่อมได้รับความทรมาณทั้งร่างกาย จิตใจ ด้านอาชีพ และฐานะการเงิน³⁰ รวมถึงผลกระทบจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เช่น เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น ดังนั้น ไม่เพียงแต่รัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายและสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น แต่รัฐยังจะต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงสิทธิของพยานบุคคลด้วย โดยรัฐจะต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัยของพยาน โดยจัดให้มีมาตรการในการคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัยและได้รับการเยียวยาความเสียหายต่าง ๆ

4) เป้าหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพล โดยปัญหาและอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งในการปราบปรามและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมในอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพลนี้ คือ ความยากลำบากในการติดตามเสาะหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เนื่องจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมมีความเป็นมืออาชีพ มักจะมีการปกปิดหลักฐานและมีการวางแผนงานที่เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน ดังนั้นการหาพยานบุคคลมาเป็นพยานเพื่อให้การในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาเพื่อชี้ถึงความผิดของจำเลย จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางครั้งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหรือพยานบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือร่วมกระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรม ซึ่งรู้เรื่องภายในองค์กรดี ใย่ไรก็ตาม การแสวงหาพยานบุคคลในคดีประเภทนี้เป็นไปได้ยาก โดยบุคคลที่จะมาเป็นพยานมีความเสี่ยงภัยและอาจได้รับอันตรายอันเกิดจากการข่มขู่ คุกคาม และประทุษร้ายในรูปแบบต่าง ๆ จากผู้กระทำความผิดมากกว่าความผิดอาญาประเภทอื่น ๆ ทำให้บุคคลเกิดความเกรงกลัวและไม่มั่นใจในความปลอดภัยในการมาเป็นพยานให้แก่อำนาจและอาจหลีกเลี่ยงการไปเป็นพยานในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีในที่สุด เนื่องจากด้วยลักษณะความโหดเหี้ยมเด็ดขาดของการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมมักถือว่าการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการดำเนินการที่เป็นปกติวิสัย โดยตระหนักดีว่าหากกำจัดพยานที่จะให้การในศาลได้ก็จะทำให้ศาลขาดพยานหลักฐานที่จะใช้พิจารณาลงโทษสมาชิกขององค์กรที่ถูกจับดำเนินคดีได้ จึงมักจะเกิดการฆ่าปิดปาก การทำร้ายตัวพยาน รวมไปถึงบุคคลผู้ใกล้ชิดของพยานด้วย และกรณีการคุกคามข่มขู่พยานว่าหากไปให้การต่อเจ้าหน้าที่หรือเบิกความในศาล และทำให้พวกของตนต้องรับโทษก็จะถูกแก้แค้นจากองค์กรดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าการคุ้มครองพยานบุคคลเป็นเครื่องมือในการรักษาพยานที่ดีที่สุดในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม³¹ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญในการคุ้มครองพยานบุคคลและบุคคลผู้ใกล้ชิดของพยาน

³⁰ สาวิตรี สุขศรี, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 28 หน้า 698

³¹ วีระพงษ์ บุญโยภาส, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 29, 25 : 280

ให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายที่คุกคามต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การกวาดล้างองค์กรอาชญากรรมบรรลุผลได้ในที่สุด

5) ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา โดยที่ปัจจุบันอาชญากรรมระหว่างประเทศเติบโตขึ้นอย่างมาก อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสาร และความสะดวกในการคมนาคม ซึ่งเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นในหลายประเทศพยานหลักฐานอาจกระจายอยู่ตามประเทศต่าง ๆ การแสวงหาพยานหลักฐานและการพิจารณาพิพากษาคดีย่อมต้องอาศัยความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ โดยมาตรการส่งตัวพยานบุคคลไปเบิกความในต่างประเทศถือเป็นมาตรการหนึ่งในกรอบความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของมาตรการนี้คือ รัฐจะคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยให้แก่ประชาชนของตนอย่างไร เมื่อประชาชนของตนหรือพยานได้เดินทางออกนอกอาณาเขตไปแล้ว³² ดังนั้น จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการพัฒนาระบบการคุ้มครองพยานบุคคลเพื่อรับประกันความปลอดภัยแก่พยานในการเดินทางไปเบิกความในต่างประเทศและยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือต่อความร่วมมือกันทางอาญาระหว่างประเทศด้วย

นอกจากนี้ การที่รัฐจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในคดีอาญามีประโยชน์สำคัญ 3 ประการ ดังนี้³³

1) ประโยชน์แห่งความยุติธรรมในการค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลและเพื่อมิให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีถูกบิดเบือนไปจากความจริง

2) พยานบุคคลได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ในการบอกกล่าวเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงที่ตนประสบรู้เห็นมาให้แก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทราบ เพราะหากบุคคลที่จะมาเป็นพยานให้แก่รัฐถูกข่มขู่ คุกคาม ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอนาคตขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีบุคคลใดกล้าเสี่ยงภัยอันตรายมาเป็นพยานในคดีอาญาอีกต่อไป

3) เพื่อตอบแทนความร่วมมือและเพื่อชดเชยรายได้ให้แก่พยานที่เสียสละเวลาในการประกอบอาชีพ และยอมอุทิศตน เพื่อทำหน้าที่พลเมืองดีโดยการมาเป็นพยานให้แก่รัฐ

การคุ้มครองพยานบุคคลจำเป็นต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพยานคือ การมีอยู่ของพยานบุคคลและการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี จึงได้แบ่งประเภทการคุ้มครองพยานออกเป็น 2 ประเภท คือ³⁴

³² สาวิตรี สุขศรี. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 28 หน้า 699

³³ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 25 หน้า 14

³⁴ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 25 หน้า 15

1) การคุ้มครองบุคคลที่มาเป็นพยาน เป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของชีวิต ร่างกายทรัพย์สินของตัวพยาน รวมถึงผู้ใกล้ชิด ให้ได้รับความปลอดภัย จากการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การข่มขู่ คุกคาม การทำร้าย เพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่ดีและน่าเชื่อถือที่สุด หรือพยานสำคัญในคดี ทำให้พยานบุคคลมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี

2) การคุ้มครองคำให้การหรือคำเบิกความของบุคคลที่มาเป็นพยาน เป็นการคุ้มครองที่อยู่ในระดับสูงกว่าเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่ดีและน่าเชื่อถือที่สุด หรือพยานสำคัญในคดี โดยมีวัตถุประสงค์ให้คำเบิกความหรือคำให้การพยานบุคคลถูกต้องเป็นไปตามข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด โดยหาทางขจัดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น เหตุจากอายุ ความชราภาพ คุณสมบัติความสามารถเฉพาะตัว อาจจะมีการสืบพยานล่วงหน้าหรือการเผชิญหน้าจากการถูกซักค้านพยาน นอกจากนี้ การคุกคาม ข่มขู่ การทำร้ายหรือใช้วิธีการอื่นใดในการขัดขวางในการมาเป็นพยานรวมถึงผู้ใกล้ชิดพยาน จะส่งผลให้คำให้การ หรือคำเบิกความบิดเบือนปากข้อเท็จจริงได้ จึงต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะการพิจารณาความอาญาให้พยานสามารถเบิกความได้ โดยปราศจากเหตุใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อคำให้การหรือเบิกความของพยานอันกล่าวอ้างถึงข้างต้น เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสืบพยาน หรือการสืบพยานล่วงหน้า หากมีเหตุเชื่อได้ว่า พยานอาจได้รับการข่มขู่ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี โดยสืบพยานต่อหน้าจำเลย หรือให้โอกาสจำเลยถามค้านพยาน

4. แนวคิดการคุ้มครองพยานของสหประชาชาติตามอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000) และพิธีสารเพิ่มเติม

ในยุคโลกาภิวัตน์(Globalization) มีความเจริญก้าวหน้าของการติดต่อ ทั้งด้านคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้นำมาซึ่งการพัฒนาของอาชญากรรม(Crime) ทั่วไป มาเป็นองค์กรอาชญากรรม(Organized Crime) และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดยั้งมาเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ(Transnational Organized Crime) เพื่อขยายโอกาสและเขตแดนในการกระทำผิด

ออกไปยังหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่ประเทศต่าง ๆ อย่างมากมาย ทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สวัสดิภาพ ของประเทศชาติและสังคมโลกโดยรวม³⁵

ในการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มักจะมีการดำเนินการทุกรูปแบบเพื่อ จะไม่ให้ตนหรือพวกพ้องได้รับโทษโดยใช้อิทธิพลข่มขู่ คุกคาม ทำร้าย หรือกำจัดพยาน ทำให้พยานมี ความกลัวว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัย จึงไม่กล้าจะมาเป็นพยานหรืออาจจะมาเป็นพยานแต่ให้การ บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ซึ่งมีผลต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นเหตุให้คดีนั้น ๆ ศาลต้องมีคำพิพากษา ยกฟ้อง เนื่องจากไม่มีพยานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย หรือมีพยานมาสืบแต่รับฟังให้ลงโทษ จำเลยมิได้ เป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรอาชญากรรมกระทำความผิดและก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ประเทศชาติและสังคมโลกโดยรวม

ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ จึงร่วมกันคิด และให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสหประชาชาติเป็นองค์กรหลักในการ ดำเนินการ ในที่สุดได้จัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000(United Nations Convention Against Transnational Organized Crime 2000) โดยเฉพาะข้อ 24 ได้มีการกำหนดให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพตามแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการร่วมมือกันของ รัฐภาคีในการป้องกันต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้สำเร็จและบรรลุผล นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้จัดทำพิธีสารประกอบอนุสัญญาอีก 3 ฉบับ³⁶ โดยมีวัตถุประสงค์ในการ จัดทำเหมือนกับอนุสัญญาฯ คือ

- 1) พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก
- 2) พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทางทะเล และทางอากาศ
- 3) พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบการผลิตและค้าอาวุธโดยผิดกฎหมาย

เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อ ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 จึงมีพันธกรณีที่จะต้องพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขหรือร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญานับดังกล่าว และเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2556 พระเจ้าหลานเธอ

³⁵ศิริระ รัตตานุกุล. “การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. 2549. หน้า 28

³⁶ศิริพร ส โครบานนค. (2550). *การค้ามนุษย์ แนวคิด กลไก และประเด็นท้าทาย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้น ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), หน้า 43.

พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ กรุงเวียนนา ได้ทรงเป็นผู้แทนรัฐบาลไทยในการการขึ้นสัตยาบันอนุสัญญาฉบับดังกล่าวต่อผู้แทนเลขาธิการสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก และต่อมาประเทศไทยได้ร่วมลงนามในพิธีสารทั้ง 3 ฉบับด้วย³⁷,

³⁷ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาทรงขึ้นสัตยาบันสารและพิธีสาร. คั่นคืน 19 ธันวาคม 2563. จาก <https://www.tijthailand.org/th/highlight/detail/พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาทรงขึ้นสัตยาบันสารและพิธีสาร>.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลง ระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย

การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความกล้าที่จะ
เสียดูความสะดวกสบายส่วนตัวเข้ามาเป็นพยานในคดีที่ตนรู้เห็นเหตุการณ์โดยไม่หวาดหวั่นต่อภัย
อันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการข่มขู่ของกลุ่มความในคดี หากรัฐยังปล่อยให้พยานถูกข่มขู่หรือถูกทำร้าย
เนื่องจากเข้ามาเป็นพยาน อาจจะทำให้เกิดความยากลำบากในการแสวงหาพยานบุคคลที่จะเข้ามา
เป็นพยานและอาจจะส่งผลกระทบต่อรูปคดีได้ ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของ
การคุ้มครองพยานและมีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน โดยในบทนี้ จะเป็น
การศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามความตกลงระหว่างประเทศ และ
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึง
การคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกา ที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) และการ
คุ้มครองพยานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law)
รายละเอียดดังนี้

1. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามความตกลง ระหว่างประเทศ

การกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีการทำงานเป็นเครือข่าย
กำหนดหน้าที่และวางแผนงานอย่างเป็นระบบ การกระทำความผิดได้เกี่ยวโยงไปในหลาย ๆ ประเทศ
ซึ่งสร้างความเสียหายแก่สังคมโลกโดยรวม ไม่ใช่แต่ประเทศที่มีความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งองค์กร
อาชญากรรมข้ามชาติ มักจะมีการดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อจะไม่ให้ตนหรือพวกพ้องได้รับโทษ
โดยใช้อิทธิพลคุกคาม ข่มขู่ ทำร้ายหรือก่อกวนพยาน ทำให้พยานมีความไม่ปลอดภัย ไม่กล้าจะมา
เป็นพยานหรืออาจจะมาเป็นพยานแต่เบิกความบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง จึงเป็นความยากลำบาก
ของรัฐในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมเพื่อจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ประเทศต่าง ๆ
ทั่วโลกตระหนักถึงปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ จึงร่วมกันคิดและให้ความร่วมมือกันในการแก้ไข

ปัญหาดังกล่าว โดยสหประชาชาติเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการจัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

การคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000. Article 24)³⁸

อนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐภาคีรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งได้ลงนามในอนุสัญญามีความผูกพันอันเป็นพันธกรณี ที่จะต้องให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐภาคี จะต้องพิจารณากฎหมายภายในที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ว่ามีมาตรการคุ้มครองพยานที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ เป็นไปตามแนวทางคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาฯ หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานที่รัฐจะต้องดำเนินการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตนหรือให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยานจากการแก้แค้นหรือข่มขู่ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดีอาญาซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิด รวมถึงญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดพยานด้วยซึ่งหากจะต้องมีการแก้ไขหรือปรับปรุงหรือบัญญัติกฎหมายบางเรื่องขึ้นใหม่ในพระราชบัญญัติดังกล่าว จะต้องดำเนินการเท่าที่จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญานับดังกล่าว โดยไม่เป็นภาระแก่ประเทศไทยมากเกินไป

อนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพอันเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการใช้ต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามอนุสัญญาฯ ข้อ 1³⁹ เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

³⁸ ปัจจุบันอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 มีรัฐภาคี จำนวน 192 ประเทศ ซึ่งสหพันธ์รัฐเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา เป็นหนึ่งในรัฐภาคี ที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษาในการค้นคว้าอิสระนี้ ค้นคืน 15 มกราคม 2564. จาก https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en

³⁹ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000. ข้อ 1 “คำประกาศความมุ่งประสงค์ ความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้คือ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือที่จะป้องกันและต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”. United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000 Article 1. Statement of purpose

The purpose of this Convention is to promote cooperation to prevent and combat transnational organized crime more effectively

ได้สร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติและสังคมโลกโดยรวม ไม่ว่าจะในทางการเมืองภายในประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ ทางเศรษฐกิจและทางสังคม ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อ ความผาสุกของประเทศชาติและสังคมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากไม่ได้รับการแก้ไข อนุสัญญา ฉบับดังกล่าวจึงได้กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธกรณีตามอนุสัญญาฉบับดังกล่าว อันเป็นมาตรการขั้นต่ำ ที่รัฐภาคีจะต้องบัญญัติให้ปรากฏอยู่ในกฎหมายภายในของตนและให้มีการสอดคล้องกับอนุสัญญา ฉบับดังกล่าว โดยรัฐภาคีจะต้องคำนึงถึงการใช้มาตรการเท่าที่จำเป็นทั้งมาตรการทางกฎหมาย และ มาตรการต่าง ๆ ทางบริหาร ในการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่ จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 34 วรรค 1⁴⁰

สาระสำคัญตามอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24⁴¹

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องดำเนินมาตรการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตน หรือให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยานจากการแก้แค้น หรือข่มขู่ ที่อาจเกิดขึ้นได้ใน

⁴⁰อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000. ข้อ 34 วรรค 1 “การ ปฏิบัติตามอนุสัญญา 1. รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องใช้มาตรการที่จำเป็น รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายและทางบริหาร ที่สอดคล้องกับ หลักการพื้นฐานของกฎหมายภายในของตน เพื่อประกันการปฏิบัติตามพันธกรณีของตนภายใต้อนุสัญญานี้”.

United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000. Article 3 4 Implementation of the Convention

1. Each State Party shall take the necessary measures, including legislative and administrative measures, in accordance with fundamental principles of its domestic law, to ensure the implementation of its obligations under this Convention.

⁴¹United Nations Convention against Transnational Organized Crime Article 24. Protection of witnesses

1. Each State Party shall take appropriate measures within its means to provide effective protection from potential retaliation or intimidation for witnesses in criminal proceedings who give testimony concerning offences covered by this Convention and, as appropriate, for their relatives and other persons close to them.

2. The measures envisaged in paragraph 1 of this article may include, inter alia, without prejudice to the rights of the defendant, including the right to due process:

(a) Establishing procedures for the physical protection of such persons, such as, to the extent necessary and feasible, relocating them and permitting, where appropriate, non-disclosure or limitations on the disclosure of information concerning the identity and whereabouts of such persons;

(6) Providing evidentiary rules to permit witness testimony to be given in a manner that ensures the safety of the witness, such as permitting testimony to be given through the use of communications technology such as video links or other adequate means.

3. States Parties shall consider entering into agreements or arrangements with other States for the relocation of persons referred to in paragraph 1 of this article.

4. The provisions of this article shall also apply to victims insofar as they are witnesses.

การดำเนินคดีอาญา ซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับการผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้ และแก่ญาติ และบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดพยานนั้นตามความเหมาะสม

2. มาตรการทั้งหลายที่อาจเป็นไปได้ตามวรรค 1 ของข้อนี้ จะรวมถึงสิทธิ นอกจากประการอื่นแล้ว และโดยไม่ทำให้เสื่อมสิทธิของจำเลย รวมทั้งสิทธิที่พึงมีโดยชอบ

1) การกำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองทางกายภาพแก่ตัวบุคคลเช่นว่า เช่น ภายในขอบเขตที่จำเป็น และกระทำได้ การย้ายบุคคลเหล่านั้นไปอยู่ที่อื่นและเท่าที่เห็นจำเป็น การไม่เปิดเผยหรือจำกัดการเปิดเผยข้อสนเทศเกี่ยวกับรูปพรรณ และที่อยู่ของบุคคลเช่นว่า

2) จัดให้มีกฎเกณฑ์ทางพยานหลักฐานที่อนุญาตให้คำให้การของพยานสามารถกระทำได้ในลักษณะที่ทำให้แน่ใจว่า พยานได้รับความปลอดภัย เช่น อนุญาตให้มีคำให้การผ่านการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เช่น การติดต่อผ่านวิดีโอทัศน์ หรือวิธีการอื่นที่เพียงพอ

3. รัฐภาคีจะต้องพิจารณาจัดทำความตกลงหรือข้อตกลงกับรัฐอื่น เพื่อย้ายบุคคลที่อ้างถึงในวรรค 1 ของข้อนี้ไปอยู่ที่อื่น

4. บทบัญญัติของข้อนี้ จะนำไปใช้กับผู้เสียหายเท่าที่บุคคลเหล่านั้นต้องเป็นพยานด้วย จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาฉบับนี้ กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐดำเนินมาตรการทั้งหลายในการคุ้มครองพยาน โดยเฉพาะ ข้อ 24 ให้ความสำคัญกับพยานบุคคล ในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงได้ให้การส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านองค์กรดังกล่าว โดยให้มีการใช้มาตรการในการคุ้มครองพยานเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านป้องกันองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีกำลังคนและทรัพย์สินมูลค่ามหาศาล มีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ทำการปกปิด คุกคาม ขู่เข็ญ หรือทำร้ายพยาน เพื่อให้ตัวการสำคัญหรือสมาชิกในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้หลุดพ้นจากคดีนั้น ๆ แล้วกลับมาสร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติและสังคมโลกต่อไป อนุสัญญาฉบับนี้ จึงมุ่งประสงค์ที่จะให้รัฐภาคีบัญญัติกฎหมายหรือกำหนดมาตรการต่าง ๆ ทางบริหารในการคุ้มครองพยานตามวิถีทางของประเทศตนจากการแก้แค้นหรือข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

ตารางที่ 3.1 สรุปมาตรการทางกฎหมายตามอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
อนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000	เป็นกรอบความร่วมมือทางกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานระดับสากลเกี่ยวกับการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม โดยมีขอบเขตการบังคับใช้ในด้าน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
	<p>การป้องกัน การสืบสวนและการดำเนินคดีเกี่ยวกับฐานความผิดที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ 4 ฐาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด การทุจริตคอร์รัปชัน และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งฐานความผิดร้ายแรงที่อนุสัญญาฯ - ข้อ 24 ได้กำหนดให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพตามแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการร่วมมือกันของรัฐภาคีในการป้องกัน ต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้สำเร็จและบรรลุผล</p>

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ

2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การคุ้มครองพยานในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นมิได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้เป็นที่แน่ชัดหรือเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหากศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมายอื่น ๆ ประกอบกันแล้ว จะเห็นได้ว่า ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของการคุ้มครองพยานอยู่บ้าง ดังปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายตำรวจ (Police Law)⁴² ซึ่งกฎเกณฑ์ที่อยู่ในกฎหมายตำรวจเป็นส่วนเสริมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระหว่างการศึกษาพิจารณาคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้ความเคารพการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอัยการและศาลเสมอ

2.1.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา

⁴² ธีฎฐพล ชรรณสุนทร. (2562). การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 69.

การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ได้มีการกำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ดังนี้

1) มาตรา 68 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴³

มาตรา 68 การสอบเพื่อแสดงตัวตนของพยาน ข้อ จำกัด ของข้อมูลการคุ้มครองผู้ประสพภัย

(1) การตรวจสอบ จะเริ่มต้นจากพยานที่ถูกขอให้ระบุชื่อนามสกุล ชื่อที่เกิด อายุ อาชีพ และสถานที่อยู่อาศัย พยานที่ได้ทำการสังเกตการณ์ในฐานะทางการของเขาอาจะระบุสถานที่ทำงานแทนสถานที่พำนักของเขา

(2) นอกจากนี้พยานจะได้รับอนุญาตให้ระบุที่อยู่ธุรกิจ หรือสถานที่ทำงานหรือที่อยู่อื่นที่สามารถใช้เอกสารแทนการระบุที่อยู่ของเขาหากมีเหตุผลที่ก่อตั้งมาอย่างดีเพื่อกลัวผลประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของพยานหรือบุคคลอื่นอาจใกล้สูญพันธุ์หรือพยานหรือบุคคลอื่นอาจได้รับอิทธิพลอย่างไม่เหมาะสมหากพยานระบุสถานที่พำนักของเขา หากเงื่อนไขของประโยคที่ 1 ได้มาจากการไต่สวนหลักผู้พิพากษาหัวหน้าจะอนุญาตให้พยานไม่ระบุสถานที่พำนักของเขา

(3) หากมีเหตุผลที่ดีในการเกรงว่าการเปิดเผยตัวตน หรือสถานที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ที่พยานอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตของพยานหรือชีวิตของบุคคลแขนขาหรือเสรีภาพ พยานอาจได้รับอนุญาตไม่ให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือ เพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวกล่าวเฉพาะ

⁴³Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 6 8 Examination as to witness's identity; limitation of information, victim protection

(1) The examination shall begin with the witness being asked to state his first name, last name, name at birth, age, occupation and place of residence. A witness who has made observations in his official capacity may state his place of work instead of his place of residence.

(2) A witness shall, furthermore, be permitted to state his business address or place of work or another address at which documents can be served instead of stating his place of residence if there is well-founded reason to fear that legally protected interests of the witness or of another person might be endangered or that witnesses or another person might be improperly influenced if the witness states his place of residence. If the conditions of sentence 1 obtain at the main hearing, the presiding judge shall permit the witness not to state his place of residence.

(3) If there is well - founded reason to fear that revealing the identity or the place of residence or whereabouts of the witness would endanger the witness's or another person's life, limb or liberty, the witness may be permitted not to provide personal identification data or to provide such data only in respect of an earlier identity. However, if so asked at the main hearing, he shall be required to state in what capacity the facts he is indicating became known to him.

ในส่วนของตัวเองก่อนหน้า อย่างไรก็ตามหากมีการถามในการไต่สวนหลักเขาจะต้องระบุว่าข้อเท็จจริงที่เขาบ่งชี้ขึ้นเป็นที่ยุติสำหรับเขาในระดับ

ภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 1 พยานที่ได้ให้ข้อมูลที่ทราบจากการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ของตน (เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งกระทำกรในหน้าที่) มีสิทธิแจ้งที่อยู่อาศัยของตน โดยใช้ที่อยู่ตามที่ทำงานของตนแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยจริงของตนก็ได้

ภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 2 ไม่ว่าพยานจะเป็นบุคคลใด ก็อาจได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำการซักถามให้ระบุถึงสถานที่ที่ทำงานหรือสถานที่ที่ประกอบธุรกิจของพยานแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย หรืออาจจะระบุที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้ หากเป็นที่เกรงว่าพยานจะได้รับอันตราย สืบเนื่องมาจากการปกป้องผลประโยชน์ในทางกฎหมาย ด้วยเหตุเดียวกันนี้พยานอาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งอาจติดต่อกับตนได้ด้วย

ภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 3 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตัวตนที่แท้จริงของพยาน (หมายถึงข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด)⁴⁴ อาจถูกเก็บไว้เป็นความลับหากมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด (ถ้อยคำในกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องนำอันตรายถึงขนาดไหน) เอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลนั้นจะได้รับการเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานอัยการ กล่าวคือ จะไม่มีการนำส่งเอกสารนั้นต่อศาล และจะไม่มีการตรวจสอบเอกสารนั้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เอกสารจะไม่ถูกนำไปไว้ในสำนวนจนกว่าการคุกคามนั้นจะหมดไป หากมีการระบุข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับตัวตนของพยานไว้ในคำฟ้องที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือในหมายเรียกที่มีขึ้นในภายหลังแล้วจะต้องแจ้งว่าเหตุที่ต้องปกปิดข้อมูลบางส่วนเพราะพฤติการณ์ดังกล่าวด้วย

ข้อยกเว้นที่บุคคลไม่ต้องระบุถึงตัวตนที่แท้จริงของตนมิได้ยกเว้นหน้าที่ของบุคคลในชั้นพิจารณาคดีในศาล⁴⁵ ที่จะต้องระบุถึงสถานะของตนว่าเกี่ยวข้องกับการรู้เห็นเหตุการณ์ในคดีอย่างไร ข้อบังคับนี้มักใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ⁴⁶

2) มาตรา 68 b แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 68b ความช่วยเหลือจากที่ปรึกษากฎหมายสำหรับพยาน⁴⁷

⁴⁴ในกรณีที่มีการกำหนดฐานะใหม่ของบุคคลให้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตรายแล้ว อาจเป็นการเพียงพอและจำเป็นตามหลักการได้สัดส่วนว่าเฉพาะฐานะใหม่ของบุคคลเท่านั้นที่จะได้รับการการเก็บไว้เป็นความลับ

⁴⁵หน้าที่นี้ไม่รวมถึงการซักถามในชั้นสอบสวน

⁴⁶ได้มีการนำหลักนี้มาใช้กับสิทธิของผู้ต้องหาในการซักถามด้วย ข้อเท็จจริงที่ว่าผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีได้ใช้วิธีการสืบสวนลับจึงอาจปรากฏขึ้นในชั้นพิจารณาของศาลได้ ซึ่งหากไม่นำหลักนี้มาใช้แล้ว ก็จะทำให้พยานนั้นไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป

⁴⁷Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 68b Assistance of legal counsel for witnesses

(1) Witnesses may avail themselves of the assistance of legal counsel. Assisting legal counsel who appears at the examination of a witness shall be permitted to be present. He may be barred from the examination if certain facts justify the

(1) พยานอาจใช้ประโยชน์จากความช่วยเหลือของที่ปรึกษากฎหมาย การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายที่ปรากฏในการไต่สวนพยานจะได้รับอนุญาตให้นำเสนอ เขาอาจถูกกันออกไปจากการตรวจสอบหากข้อเท็จจริงบางอย่างแสดงให้เห็นถึงการสันนิษฐานว่าการปรากฏตัวของเขาไม่เพียงแต่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักฐานที่เป็นระเบียบเท่านั้น ตามกฎนี้จะเป็นกรณีถ้าบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงบางอย่างก็สามารถสันนิษฐานได้ว่า

ก. ช่วยเหลือที่ปรึกษาที่เข้าร่วมในการกระทำความผิดที่จะสอบสวนหรือจัดการข้อมูลที่ถูกละเมิดช่วยเหลือจากข้อเท็จจริงการขัดขวางการดำเนินคดีหรือการลงโทษหรือการจัดการกับสินค้าที่ขโมยมาที่เกี่ยวข้อง

ข. ค่าให้การของพยานจะได้รับอิทธิพลจากข้อเท็จจริงที่ว่าค่าให้คำปรึกษาช่วยเหลือเหมือนไม่ได้เกิดขึ้นกับผลประโยชน์ของพยานหรือ

ค. การให้คำแนะนำช่วยเหลือจะใช้ข้อมูลที่ได้รับระหว่างการตรวจสอบเพื่อระงับหลักฐานตามความหมายของมาตรา 112 (2) หมายเลข 3 หรือจะส่งต่อข้อมูลดังกล่าวในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อการสอบสวน

(2) พยานที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาด้านกฎหมาย ในการตรวจสอบของเขาและไม่สามารถนำการคุ้มครองผลประโยชน์ที่ได้รับมาพิจารณาในอีกทางหนึ่งจะต้องได้รับมอบหมายจากที่ปรึกษาดังกล่าวในช่วงเวลาของการตรวจสอบ พยานไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองในการตรวจสอบ มาตรา 142 (1) ให้ใช้บังคับตาม

(3) การคัดค้านใจตามหมวด (1) ประโยค 3 และส่วนย่อย (2) ประโยค 1 จะไม่สามารถแข่งขันได้ พื้นที่ดังกล่าวจะต้องจัดทำเอกสารทราบเท่าที่นี้ ไม่เป็นอันตรายต่อวัตถุประสงค์ของการสอบสวน

บทบัญญัตินี้เป็นการปรับปรุงเรื่องการให้การคุ้มครองพยาน โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้กับพยานอย่างเป็นทางการด้วยค่าใช้จ่ายของรัฐ หากปรากฏว่าพยานไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองในขั้นตอนของการซักถามได้ สำหรับพยานในคดีอาญาที่สำคัญ ๆ

assumption that his presence would not only negligibly hinder the orderly taking of evidence. As a rule, this shall be the case if, on the basis of certain facts, it can be assumed that

1. assisting counsel participated in the offence to be investigated or in handling stolen data, aiding after the fact, obstruction of prosecution or punishment, or handling of stolen goods connected therewith,

2. the testimony of the witness will be influenced by the fact that assisting counsel appears to be committed not only to the interests of the witness or

3. assisting counsel will use information obtained during the examination for the suppression of evidence within the meaning of section 112 (2) no3 or will pass on such information in a manner which is detrimental to the purpose of

หรืออาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้าหรือกลุ่มอาชญากรรม เช่นความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมนั้น จะต้องมี การแต่งตั้งที่ปรึกษาในทุกกรณี การจัดให้มีที่ปรึกษานี้ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าพยานจะสามารถใช้ สิทธิของตนในการต่อสู้และป้องกันตนเองได้ และจะต้องให้แน่ใจว่าได้มีการนำมาตรการในการคุ้ม กันพยานที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายมาใช้อย่างเพียงพอ

3) มาตรา 223 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 223⁴⁸ การตรวจสอบโดยผู้ชี้ขาดหรือผู้พิพากษาที่ร้องขอ

(1) ศาลอาจสั่งให้พยานหรือผู้เชี่ยวชาญได้รับการตรวจสอบโดยผู้ พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการร้องขอ หากความเจ็บหรือความทุพพลภาพหรือ สิ่งกีดขวางอื่น ๆ ที่ผ่านไม่ได้ทำให้เขาไม่สามารถปรากฏตัวในการพิจารณาคดีหลักได้

(2) ใช้กฎเดียวกันนี้ ในกรณีที่พยานหรือผู้เชี่ยวชาญไม่สามารถคาดหวังว่า จะปรากฏขึ้นเนื่องจากระยะทางที่เกี่ยวข้อง

(3) (ยกเลิก)

ภายใต้บทบัญญัตินี้ ในกรณีที่มิอุปสรรคซึ่งไม่อาจข้ามผ่านไปได้ เกิดขึ้นต่อพยานในชั้นพิจารณาในศาลเป็นระยะเวลาอันนานหรือตลอดไปแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการ ชักถามพยานนอกศาลโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องหาและ ทนายความของผู้ต้องหาสามารถเข้าร่วมในการชักถามนั้นได้ แต่ก็เป็นไปได้ที่ผู้ต้องหาจะถูกกัน ให้ออกจากชั้นตอนของการชักถามเป็นการชั่วคราวภายใต้มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา แต่ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทนายความของผู้ต้องหาจะไม่ถูกให้ออกจากชั้นของการ ชักถาม แม้จะมีเหตุผลเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดแก่พยานก็ตาม นอกจากนั้น อาจมีการชักถามพยาน โดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีด้านวิดีโอ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 247a ซึ่งการบันทึกวีดิโอนี้สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาคดีได้⁴⁹

4) มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁴⁸ Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 223 Examination by commissioned or requested judges

(1) The court may order that a witness or an expert be examined by a commissioned or requested judge if illness or infirmity or other in surmountable impediments prevent him from appearing at the main hearing for a longer or indefinite period of time

(2) The same rule shall apply where a witness or an expert cannot reasonably be expected to appear due to the great distance involved.

(3) (repealed)

⁴⁹ Kleinknecht/Meyer-GoBner Section 223, 20.

มาตรา 247⁵⁰ การย้ายจำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีในระหว่างการตรวจสอบของจำเลยร่วมและพยานศาลอาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีในระหว่างการตรวจสอบหากมีการกลัวว่าจำเลยร่วมหรือพยานจะไม่บอกความจริง เมื่อตรวจสอบในการปรากฏตัวของจำเลย หากมีการสอบสวนบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีในฐานะพยานต่อหน้าจำเลยจะต้องทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพยานดังกล่าวหรือหากการตรวจสอบของบุคคลอื่นเป็นพยานในการปรากฏตัวของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหายต่อความเสียหายร้ายแรงต่อสุขภาพของบุคคลนั้น การถอดถอนของจำเลยอาจได้รับคำสั่งในช่วงระยะเวลาของการหารือเกี่ยวกับสภาพของจำเลยและแนวโน้มการรักษาของเขาหากกลัวว่าจะได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของเขาทันทีที่จำเลยถูกนำกลับเข้าห้องพิจารณาคดี

ภายใต้บทบัญญัตินี้ ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้ หากเกรงว่าผู้ต้องหาร่วมหรือพยานจะไม่พูดความจริง หากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้นแต่เมื่อผู้ต้องหากลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา

5) มาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 96⁵¹ เอกสารในการดูแลราชการ

การส่งหรือยอมแพ้ของไฟล์เอกสารอื่น ๆ ที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจไม่ได้รับการร้องขอ หากหน่วยงานบริการสูงสุดของพวกเขาประกาศว่า

⁵⁰Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 247 Defendant's removal from courtroom during examination of co-defendants and witnesses

The court may order that the defendant leave the court room during an examination if it is to be feared that a co-defendant or a witness will not tell the truth when examined in the defendant's presence. The same shall apply if, on examination of a person under 18 years of age as a witness in the defendant's presence, considerable detriment to the well-being of such witness is to be feared or if an examination of another person as a witness in the defendant's presence poses an imminent risk of serious detriment to that person's health. The defendant's removal may be ordered for the duration of discussions concerning the defendant's condition and his treatment prospects if serious detriment to his health is to be feared. As soon as the defendant is brought back into the courtroom, the presiding judge shall inform him of the essential content of the proceedings, including the testimony given, during his absence.

⁵¹Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 96 Papers in official custody

The submission or surrender of files or other papers which are in the official custody of authorities or public officials may not be requested if their highest service authority declares that publication of the content of such files or papers would be detrimental to the welfare of the Federation or of one of the Lander. Sentence 1 shall apply accordingly to files and other papers held in the custody of a Member of the Bundestag or of a Land parliament or of an employee of a federal or Land parliamentary group if the authority responsible for granting authorisation to give testimony has made the relevant declaration.

การเผยแพร่ของไฟล์หรือเอกสารดังกล่าวจะเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของสหพันธรัฐหรือของหนึ่งใน Lander ประโยคที่ 1 ให้ใช้บังคับตามไฟล์และเอกสารอื่น ๆ ที่จัดขึ้นในความดูแลของสมาชิกของ Bundestag หรือของที่ดินรัฐสภาหรือลูกจ้างของรัฐบาลกลางหรือที่ดินรัฐสภากลุ่ม ถ้าผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการอนุญาตการอนุมัติที่จะให้การเป็นพยานได้ทำที่เกี่ยวข้องการประกาศ

ภายใต้บทบัญญัตินี้ ศาลไม่อาจเรียกให้หน่วยงานที่มีอำนาจส่งเอกสารหรือข้อมูล หากหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดเห็นว่า การเปิดเผยซึ่งข้อความในเอกสารนั้นจะเป็นผลเสียต่อรัฐ นอกจากนี้ อาจมีการปฏิเสธศาลโดยไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชื่อและที่อยู่ของพยาน ซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจได้เก็บเป็นความลับ ดังนั้น อาจมีกรณีที่ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่พยานอย่างในกรณีทั่วไปได้ เนื่องจากมีอันตรายที่ผิดวิสัย มาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงให้ตำรวจหรืออัยการสามารถกันไม่ให้พยานเข้าในการพิจารณาชั้นศาล ซึ่งกรณีหมายความว่าฐานะที่แท้จริงและที่อยู่ของพยานเหล่านั้นจะถูกเก็บเป็นความลับโดยหน่วยงานที่ดำเนินคดีอาญา เพื่อที่พยานจะได้ไม่ถูกเรียกให้เข้าร่วมในการพิจารณาคดี แต่จะให้บุคคล (เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา) ที่ได้ทำการสอบถามพยานเหล่านี้ในชั้นสอบสวนมาเบิกความในฐานะเป็นพยานบอกเล่าแทน นอกจากนี้ หากมีการห้ามไม่ให้เข้าร่วมในชั้นพิจารณาดังกล่าวแล้ว จะต้องมีการอ่านรายงานคำเบิกความในศาลด้วย (มาตรา 251 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) การคุ้มครองพยานภายใต้มาตรานี้มักจะนำมาใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ

นอกจากนั้น ศาลจะต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอด้วยความรับผิดชอบของศาลเองว่า ควรหรือไม่ที่จะดักถามพยานที่ไม่ได้ถูกห้ามให้เข้าร่วมการพิจารณาตามมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ เนื่องจากอาจมีอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานได้

6) มาตรา 110b⁵² ขั้นตอนการจัดหานักสืบนอกเครื่องแบบ

⁵²German Code of Criminal Procedure (Strafprozeßordnung – StPO) Section 110 b Procedure for deployment of undercover investigators

(1) The use of an undercover investigator shall be admissible only after the consent of the public prosecution office has been obtained. In exigent circumstances and if the decision of the public prosecution office cannot be obtained in time, such decision shall be obtained without delay; the measure shall be terminated if the public prosecution office does not give its consent within three working days. Consent shall be given in writing and for a specified period. Extensions shall be admissible provided the conditions for the use of undercover investigators continue to apply.

(2) Use of undercover investigators

1. concerning a specific accused or

(1) การใช้พนักงานนอกเครื่องแบบ จะได้รับอนุญาตหลังจากได้รับความยินยอมจากสำนักงานอัยการเท่านั้น ในสถานการณ์เร่งด่วนและ หากการตัดสินใจของสำนักงานอัยการไม่สามารถทำได้ทันเวลาการตัดสินใจดังกล่าวจะได้รับโดยไม่ชักช้า มาตรการจะถูกยกเลิกหากสำนักงานอัยการไม่ให้ความยินยอมภายในสามวันทำการ ความยินยอมจะได้รับเป็นลายลักษณ์อักษรและตามระยะเวลาที่กำหนด ส่วนขยายจะได้รับการยอมรับหากมีเงื่อนไขสำหรับการใช้งานของผู้ตรวจสอบสายลับให้ใช้งานต่อไป

(2) การใช้งานพนักงานนอกเครื่องแบบ

ก. เกี่ยวข้องกับผู้ถูกกล่าวหาเฉพาะ หรือ

ข. ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานนอกเครื่องแบบเข้าสู่สถานที่ส่วนตัวซึ่งไม่สามารถเข้าถึงได้โดยทั่วไปจะต้องได้รับความยินยอมจากศาล ในสถานการณ์เร่งด่วนความยินยอมของสำนักงานอัยการจะเพียงพอ หากไม่สามารถรับคำตัดสินของสำนักงานอัยการได้ทันเวลา การตัดสินใจดังกล่าวจะได้รับโดยไม่ชักช้า มาตรการนี้จะสิ้นสุดลงหากศาลไม่อนุญาตภายใน 3 วันทำการ ส่วนย่อย (1) ประโยคที่ 3 และ 4 ให้ใช้บังคับตามนั้น

(3) ตัวตนของพนักงานนอกเครื่องแบบ อาจถูกเก็บเป็นความลับแม้หลังจากสิ้นสุดการดำเนินการ สำนักงานอัยการสูงสุดและศาลที่รับผิดชอบในการตัดสินใจว่าจะยินยอมให้ใช้งานพนักงานนอกเครื่องแบบหรือไม่นั้น อาจต้องมีการเปิดเผยตัวตนของพวกเขา ในกรณีอื่น ๆ ทั้งหมดการรักษาความลับของตัวตนในการดำเนินคดีทางอาญาจะต้องยอมรับตามมาตรา 96 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีเหตุผลที่จะกลัวว่าการเปิดเผยตัวตนจะเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือ เสรีภาพของพนักงานนอกเครื่องแบบหรือบุคคลอื่นหรือ จะเป็นอันตรายต่อการใช้งานของพนักงานนอกเครื่องแบบอย่างต่อเนื่อง

ภายใต้บทบัญญัตินี้ ฐานะที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบซึ่งทำงาน โดยใช้ชื่อที่สมมุติขึ้นอาจถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจ

2. which involve the undercover investigator entering private premises which are not generally accessible shall require the consent of the court. In exigent circumstances, the consent of the public prosecution office shall suffice. If the public prosecution office's decision cannot be obtained in time, such decision shall be obtained without delay. The measure shall be terminated if the court does not give its consent within three working days. Subsection (1) sentences 3 and 4 shall apply accordingly.

(3) The identity of the undercover investigator may be kept secret even after the operation has ended. The public prosecution office and the court responsible for the decision as to whether to consent to the use of the undercover investigator may require the identity to be revealed to them. In all other cases, maintaining the secrecy of identity in criminal proceedings shall be admissible pursuant to section 96, in particular if there is reason to fear that revealing the identity would endanger the life, limb or liberty of the undercover investigator or of another person or would jeopardise the continued use of the undercover investigator.

แล้วเฉพาะสำนักงานอัยการและผู้พิพากษาผู้ซึ่งรับผิดชอบในการกึ่งนั้นเท่านั้นที่อาจมีคำสั่งให้มีการแจ้งฐานะที่แท้จริงแก่ตนได้ นอกจากนี้อาจให้มีการปกปิดฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นไว้เป็นความลับในระหว่างการพิจารณา ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะเมื่อมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของเจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบนั้น หรือของบุคคลอื่น หรืออาจลดความเป็นไปได้ในการที่จะใช้การสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ คำสั่งและเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบนี้จะไม่นำไปเก็บไว้ในสำนวนคดีอาญา แต่จะเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการ โดยจะนำเอกสารเหล่านี้ไปใส่ไว้ในสำนวนคดีที่ต่อเมื่อจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนหรือความมั่นคงแห่งรัฐ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของบุคคล หรือต่อความเป็นไปได้ในการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดรายละเอียดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้ ดังนี้

1. หน้าที่ในการเก็บเอกสาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีบทบัญญัติที่ได้กล่าวถึงเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยานไว้ ในมาตรา 68b ซึ่งมีใจความว่า หากกรณีพิเคราะห์แล้วเห็นว่าหากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยานส่วนจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น จะต้องทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับ โดยเอกสารดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาไว้โดยพนักงานอัยการ

2. หน้าที่ในการเป็นพยานบอกเล่า ในกรณีที่ต้องมีการปิดบังตัวพยานบุคคลดังกล่าวในการนำตัวมาเบิกความในชั้นศาลนั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งได้ซักถามพยานปากดังกล่าวในขั้นตอนของการสอบสวน (Investigation Proceeding) เข้ามาตอบข้อซักถามพยานในฐานะพยานบอกเล่าแทนพยานบุคคลดังกล่าวในชั้นศาลได้ รวมทั้งอาจจะมีการนำบันทึกคำให้การของพยานที่เบิกความนอกห้องพิจารณาคดีมาอ่านในระหว่างพิจารณาคดี⁵³ ทั้งนี้ในการกระทำดังกล่าว ส่วนมากจะใช้ในกรณีที่พยานบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือสายลับ

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ยังได้กำหนดถึงวิธีการสืบพยานในกระบวนการพิจารณาที่เป็นการ

⁵³Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 251 Furnishing of documentary evidence by reading out of records

คุ้มครองพยานโดยผู้พิพากษา ซึ่งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีผู้พิพากษามีได้มีอำนาจเป็นแต่เพียงผู้ที่ได้รับฟังพยานหลักฐานตามที่โจทก์หรือจำเลยเสนอมาเท่านั้น แต่ยังสามารถทำการซักถาม ไล่สวนเพื่อหาข้อเท็จจริงในคดีได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การตัดสินใจคดีของผู้พิพากษาจึงมิได้เป็นเพียงการตัดสินใจจากข้อมูลที่โจทก์หรือจำเลยเสนอเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเกิดอุปสรรคหรือมีเหตุอื่นใดที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่พยานบุคคลได้นั้น ศาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการ ดังนี้

1) ซักถามและบันทึกเทปล่วงหน้า⁵⁴ หากปรากฏว่าพยานบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าเบิกความต่อศาลได้เป็นระยะเวลาานหรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใด ไปทำการซักถามพยานปากดังกล่าวไว้ล่วงหน้า โดยที่ทนายจำเลยและจำเลยสามารถเข้าร่วมฟังการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังสามารถทำการบันทึกเทปวิดีโอเพื่อนำไปใช้ในระหว่างการพิจารณาคดีได้อีกเช่นกัน

2) กำหนดให้มีการสืบพยานลับหลังได้⁵⁵ ในกรณีที่ศาลว่าหากมีการซักถามพยานดังกล่าวต่อหน้าจำเลย จะเป็นเหตุให้พยานไม่ทำการเบิกความตามความเป็นจริง ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ โดยภายหลังจากการสืบพยานเสร็จสิ้นและจำเลยได้อนุญาตให้กลับเข้ามายังห้องพิจารณาคดีแล้ว ผู้พิพากษาจะต้องทำการแจ้งให้จำเลยทราบถึงใจความสำคัญของคำเบิกความของพยานคนดังกล่าว

3) การใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้ใช้โทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)⁵⁶ หากปรากฏถึงเหตุอันควรเชื่อได้ว่า หากพยานบุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวในศาล เพื่อเบิกความเป็นพยานในคดี แล้วจะเกิดอันตรายแก่พยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้พยานสามารถเบิกความได้จากนอกห้องพิจารณา โดยอาจอยู่ในห้องอื่นของอาคารศาล หรืออยู่ ณ สถานที่อื่นที่มีความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกประเทศก็ตาม โดยผ่านทางโทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)

ส่วนกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยาน (Zeugenschutzgesetz) มาตรา 58a มาตรา 168e มาตรา 247a และมาตรา 255a ได้วางหลักไว้ในเรื่องนี้ว่าพยานอาจถูกซักถามต่างหากโดยผู้พิพากษา ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนโดยเป็นกระบวนการที่แยกออกจากบุคคลอื่น

⁵⁴Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 223 Examination by commissioned or requested judges

⁵⁵Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 247 Defendant's removal from courtroom during examination of co-defendants and witnesses

⁵⁶Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)Section 247a Order for witness examination via audio-visual means

ที่เกี่ยวข้องในการพิจารณา และในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏตัวในห้องพิจารณาเพื่อ การซักถามทุกครั้งไป ในทั้งสองกรณีดังกล่าว ทำให้การของพยานจะถูกส่งผ่านทางวิดีโอไปพร้อม กับการบันทึกภาพและเสียงด้วยหากเข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย นอกจากนี้ ยังอาจให้มีการบันทึก คำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการอีกด้วย

การบันทึกการซักถามและการนำบันทึกนี้ไปใช้แทนการ ซักถามทำให้พยานในคดีองค์กรอาชญากรรมที่ตกอยู่ในภาวะอันตรายไม่ต้องปรากฏตัวในชั้น พิจารณาและสามารถให้การในชั้นพิจารณาได้โดยผ่านทางวิธีการซักถามทางวิดีโอโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) มาตรา 58a⁵⁷ วิดีโอและบันทึกเสียงการสอบ

(1) อาจมีการบันทึกวิดีโอและเสียงจากการสืบพยาน หลังจาก การประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องจะถูกบันทึกและดำเนินการเป็นการตรวจสอบทางศาล

ก. ถ้าผลประโยชน์ที่ได้รับความคุ้มครองจากบุคคลที่มีอายุ ต่ำกว่า 18 ปีเช่นเดียวกับคนที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำความผิดอย่างใด อย่างหนึ่งตามมาตรา 255 ก (2) จึงจะได้รับการปกป้องที่ดีขึ้นหรือ

ข. หากมีข้อกังวลว่าจะไม่สามารถตรวจสอบพยานใน ระหว่างการพิจารณาคดีหลักและจำเป็นต้องมีการบันทึกเพื่อพิสูจน์ความจริง

⁵⁷ Section 58a Video and audio recording of examination

(1) A video and audio recording may be made of the examination of a witness. The examination shall, after evaluation of the relevant circumstances, be recorded and conducted as a judicial examination

1. if the interests meriting protection of persons under 18 years of age as well as of persons who as children or juveniles have been aggrieved by one of the offences under section 255a (2) can thus be better safeguarded or

2. if there is a concern that it will not be possible to examine the witness during the main hearing and the recording is required in order to establish the truth.

(2) Use of the audio-visual recording shall be admissible only for the purposes of the criminal prosecution and only insofar as it is required in order to establish the truth. Section 101 (8) shall apply accordingly. Sections 147 and 406e shall apply accordingly, subject to the proviso that copies of the recording may be made available to persons entitled to inspect the files. The copies may not be duplicated nor may they be passed on. They are to be returned to the public prosecution office as soon as there is no further legitimate interest in using them. The transfer of the recording or the release of copies to persons or authorities other than those aforementioned shall be subject to the consent of the witness.

(3) If the witness does not consent to a copy of the recording of his examination as a witness being made available pursuant to subsection (2) sentence 3, then instead a written transcript of the recording shall be released to the persons entitled to inspect the files in accordance with sections 147 and 406e. The person who produces the transcript shall sign, making the addendum that he confirms the accuracy of the transcript. The right to view the recording pursuant to sections 147 and 406e shall remain unaffected. The witness is to be informed of the right to refuse his consent under sentence 1.

(2) การใช้การบันทึกภาพและเสียง จะต้องได้รับการยอมรับเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีทางอาญาและเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อสร้างความจริง ให้นำมาตรา 101 (8) มาใช้บังคับ ส่วนที่ 147 และ 406e จะมีผลบังคับใช้โดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขว่าอาจมีการคัดลอกการบันทึกสำหรับบุคคลที่มีสิทธิ์ตรวจสอบไฟล์ สำเนาอาจไม่ซ้ำหรือไม่สามารถส่งต่อได้ พวกเขาจะถูกส่งกลับไปยังสำนักงานอัยการในทันทีที่ไม่มีผลประโยชน์ถูกต้องตามกฎหมายเพิ่มเติมในการใช้พวกเขา การถ่ายโอนการบันทึกหรือการปล่อยสำเนาให้กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมาจะต้องได้รับความยินยอมจากพยาน

(3) หากพยานไม่ยินยอมให้มีการบันทึกการตรวจสอบ ของพยานในฐานะพยานตามหมวดย่อย (2) ประโยคที่ 3 ให้ปล่อยสำเนาหลักฐานการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้มีสิทธิ์ตรวจสอบแทน ไฟล์ตามมาตรา 147 และ 406e บุคคลที่เป็นผู้ผลิตการถอดเสียงจะต้องเซ็นชื่อทำภาคผนวกเพื่อยืนยันความถูกต้องของการถอดเสียง สิทธิ์ในการดูการบันทึกตามมาตรา 147 และ 406e จะยังคงไม่ได้รับผลกระทบ พยานจะได้รับแจ้งถึงสิทธิในการปฏิเสธความยินยอมภายใต้ประโยคที่ 1⁵⁸

ภายใต้มาตรา 58a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการซักถามพยานไม่ว่าในขั้นตอนใดในชั้นพิจารณา อาจมีการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้

⁵⁸Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) Section 58a Video and audio recording of examination

(1) A video and audio recording may be made of the examination of a witness. The examination shall, after evaluation of the relevant circumstances, be recorded and conducted as a judicial examination

1. if the interests meriting protection of persons under 18 years of age as well as of persons who as children or juveniles have been aggrieved by one of the offences under section 255a (2) can thus be better safeguarded or

2. if there is a concern that it will not be possible to examine the witness during the main hearing and the recording is required in order to establish the truth.

(2) Use of the audio-visual recording shall be admissible only for the purposes of the criminal prosecution and only insofar as it is required in order to establish the truth. Section 101 (8) shall apply accordingly. Sections 147 and 406e shall apply accordingly, subject to the proviso that copies of the recording may be made available to persons entitled to inspect the files. The copies may not be duplicated nor may they be passed on. They are to be returned to the public prosecution office as soon as there is no further legitimate interest in using them. The transfer of the recording or the release of copies to persons or authorities other than those aforementioned shall be subject to the consent of the witness.

(3) If the witness does not consent to a copy of the recording of his examination as a witness being made available pursuant to subsection (2) sentence 3, then instead a written transcript of the recording shall be released to the persons entitled to inspect the files in accordance with sections 147 and 406e. The person who produces the transcript shall sign, making the addendum that he confirms the accuracy of the transcript. The right to view the recording pursuant to sections 147 and 406e shall remain unaffected. The witness is to be informed of the right to refuse his consent under sentence 1.

ด้วยก็ได้ แต่หากมีเหตุให้เกรงว่าจะไม่อาจมีการซักถามพยานได้ในชั้นพิจารณา และการบันทึกนั้นเป็นการจำเป็นแก่การพิสูจน์ความจริง จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงไว้เสมอ

2) มาตรา 168e⁵⁹ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่มิอันตรายร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ของพยานซึ่งไม่อาจป้องกันได้โดยวิธีอื่นใด กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาดำเนินการซักถามพยานเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวนโดยทำเป็นสัดส่วนที่แยกออกต่างหากจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา ภาพและเสียงของการซักถามจะถูกส่งผ่านมายังบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาในเวลาเดียวกัน โดยสามารถติดต่อผู้พิพากษาได้โดยทางโทรศัพท์หรือวิทยุ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่แน่นอนว่าทนายจำเลยสามารถเข้าสอดแทรกในการซักถามด้วยการถามค้านได้ตลอดเวลา โดยอาจมีการบันทึกการซักถามไว้เพื่อป้องกันการถามซ้ำได้

3) ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน มาตรา 247⁶⁰ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครอบคลุมถึงการซักถามพยานที่มีได้อยู่ในห้องพิจารณาผ่านทางวิดีโอด้วย พยานอาจอยู่ในห้องอื่นที่ติดกับอาคารศาลหรืออยู่อย่างปลอดภัยในบ้านหรือในต่างประเทศ เช่น ในกรณีที่จะเป็นอันตราอย่างมาจนเกินไปหากให้พยานปรากฏตัวที่ศาล เป็นต้น

4) ในกรณีที่มิมีการใช้วิดีโอแทนการซักถามอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา 225a⁶¹ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อใดที่ต้องมีการอ่านบันทึกคำเบิกความให้สามารถเปิดเทปวิดีโอแทนได้

⁵⁹ Section 168e Separate examination of witnesses

If there is an imminent risk of serious detriment to a witness's well-being in the event of his being examined in the presence of persons entitled to be present and if that risk cannot be averted in some other way, the judge shall examine the witness separately from those entitled to be present. There shall be simultaneous audio-visual transmission of the examination to the latter. The rights of participation of those entitled to be present shall otherwise remain unaffected. Sections 58a and 241 a shall apply accordingly. The decision referred to in sentence 1 shall not be contestable.

⁶⁰ Section 247 Defendant's removal from courtroom during examination of co-defendants and witnesses

The court may order that the defendant leave the courtroom during an examination if it is to be feared that a co-defendant or a witness will not tell the truth when examined in the defendant's presence. The same shall apply if, on examination of a person under 18 years of age as a witness in the defendant's presence, considerable detriment to the well-being of such witness is to be feared or if an examination of another person as a witness in the defendant's presence poses an imminent risk of serious detriment to that person's health. The defendant's removal may be ordered for the duration of discussions concerning the defendant's condition and his treatment prospects if serious detriment to his health is to be feared. As soon as the defendant is brought back into the courtroom, the presiding judge shall inform him of the essential content of the proceedings, including the testimony given, during his absence.

⁶¹ Section 225a Change of jurisdiction prior to main hearing

นอกจากนี้ ยังมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ

1. ในกรณีที่พยาน ไม่ได้ยื่นฟ้องพิจารณา แต่อยู่ในสถานที่
 ลับนั้น การปิดกั้นการส่งสัญญาณภาพในการซักถามพยานระหว่างการพิจารณา เช่น การปิดเบือน
 จอภาพ หรือการปิดบังบริเวณใบหน้าของพยาน ไม่อาจกระทำได้ แต่หากการให้เห็นหน้าพยานทาง
 วิดีโอจนจำได้ว่าเป็นใคร ไม่อาจลดหรือบรรเทาความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอก็จำเป็นต้องใช้วิธีกันพยาน
 ออกไปโดยสิ้นเชิงตามวิธีการที่ระบุไว้ในบทบัญญัติมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา

2. อาจมีมาตรการคุ้มกันอีกหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
 อาทิเช่น อาจใช้การซักถามทางวิดีโอกับพยานที่อยู่ในห้องพิจารณา พิธีการคดีในช่วงการซักถาม
 ผ่านกล้อง และอนุญาตให้พยานสามารถปฏิเสธไม่ให้รายละเอียดส่วนตัวภายใต้มาตรา 68 อนุ 3 แห่ง
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. ในการพิจารณาว่าจะนำมาตรการในการคุ้มครองพยาน
 มาตรการใดมาใช้ นั้น ศาลจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการ และต้องให้ความสำคัญกับ
 ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี อันได้แก่

1) หน้าที่ในการสืบสวนการกระทำความผิดอย่างมี
 ประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกับหลักความยุติธรรม

2) การให้ความเคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับ
 โอกาสที่จะปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการมีสิทธิที่
 จะซักถามพยานอย่างเต็มที่

(1) If a court, prior to the commencement of a main hearing, considers the substantive jurisdiction of a court of higher rank to be established, it shall submit the files to this court via the public prosecution office; section 209a no. 2 (a) shall apply accordingly. The court to which the matter has been referred shall make an order indicating whether it accepts the case.

(2) If the files are submitted to a court of higher rank by a criminal court judge or by a court with lay judges, the defendant may request the taking of specific evidence within a certain time limit to be determined at the time of submission. The presiding judge at the court to which the case has been referred shall decide on the application.

(3) The defendant and the court before which the main hearing is to be held shall be named in the order accepting the case. Section 207 (2) nos. 2 to 4, (3) and (4) shall apply accordingly. Contestability of the order shall be governed by section 210.

(4) The procedure described in subsections (1) to (3) shall also apply if the court, prior to the commencement of the main hearing, considers an objection raised by the defendant pursuant to section 6a to be well-founded and a special criminal division which has priority pursuant to section 74e of the Courts Constitution Act has jurisdiction. If the court which considers the jurisdiction of another criminal division to be established has priority over the latter pursuant to section 74e of the Courts Constitution Act, it shall refer the case to that chamber with binding effect; contestability of the decision on the referral shall be governed by section 210.

3) หน้าที่ในการคุ้มครองพยานในกรณีจำเป็นเนื่องจาก มีอันตรายต่อบุคคลอย่างร้ายแรง หรือมีผลประโยชน์ของรัฐซึ่งมีความสำคัญ เป็นต้น

ดังนั้น อาจมีการสั่งให้ใช้มาตรการในการคุ้มครองพยานที่ครอบคลุมมากกว่าหากมาตรการในลำดับที่รองลงมาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายน้อยกว่าต่อการสืบหาหรือการป้องกันนั้นไม่เพียงพอ

4. เป็นที่ทราบกันว่า มาตรการในการคุ้มครองพยานที่ตกอยู่ในอันตรายอาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงและต่อผลประโยชน์ในการต่อสู้คดีแต่ละคดี จึงต้องนำมาตราการในการคุ้มครองพยานมาใช้ด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการประเมินพยานหลักฐานของศาล โดยเฉพาะในกรณีการใช้พยานหลักฐานทางอ้อมนั้น ศาลจะต้องพิจารณาถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นด้วย นอกจากนี้หลักที่ว่า “บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด” (มาตรา 6 II แห่งอนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน) เริ่มจะมีความสำคัญมากขึ้นในแต่ละคดี⁶²

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะศาลจะนำมาตราการคุ้มครองใดๆ มาใช้ในการคุ้มครองพยาน ศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เป็นกรณีไป เช่น หน้าที่ของศาลที่จะดำเนินการต่อการกระทำความผิดทางอาญาในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม สิทธิของจำเลยที่จะมีโอกาสให้การต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งรวมถึงโอกาสที่จะซักถามพยาน เป็นต้น

2.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

ตำรวจและศาลได้สร้าง “โครงการคุ้มครองพยาน” ขึ้นมาใช้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตราย ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีหน่วยงานพิเศษที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยานซึ่งมีประสบการณ์ในการคุ้มครองพยานขึ้น และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้สร้างแนวปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งกำหนดรายละเอียดและการมีผลใช้บังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ขึ้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยอาศัยบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายตำรวจมาใช้ บทบัญญัติในกฎหมายตำรวจได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ ดังนี้

1) ดูแลสภาพจิตใจของพยาน และให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม

⁶²พยานหลักฐานที่มีอยู่ซึ่งอาจมีข้อสงสัย และโอกาสของผู้ต่อสู้คดีในการตรวจสอบถึงที่มาของพยานหลักฐานและตัวพยานหลักฐานเอง เช่น โดยการสอบถามด้วยตนเอง เป็นต้น ได้ถูกจำกัดเนื่องจากความจำเป็นในการคุ้มครองพยาน

2) จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนานโดยจัดตำรวจติดตาม ทั้งแบบเปิดเผย และแบบเป็นการลับ

3) จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือนอกประเทศก็ได้

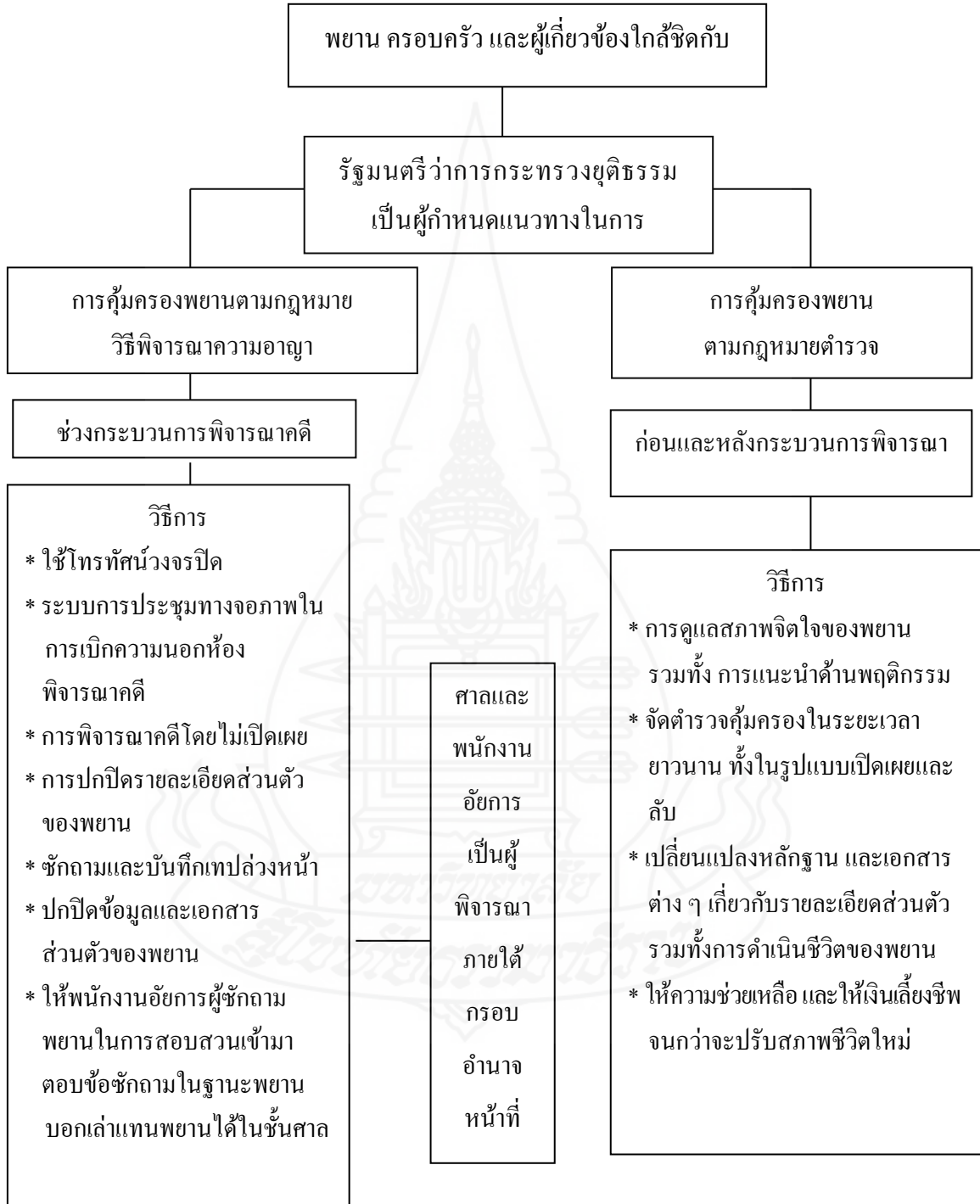
4) ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้⁶³

การคุ้มครองพยานในกฎหมายตำรวจเป็นส่วนเสริมกฎหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระหว่างการพิจารณาคดี โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องให้ความเคารพในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อพนักงานอัยการและศาล

⁶³ มนินนา สุทธิพงษ์เกียรติ์. อ้างแล้ว. เชิงอรรถที่ 26. หน้า 115

การคุ้มครองพยานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) และ
กฎหมายตำรวจ Police Law⁶⁴

⁶⁴ รามศ พรหมเย็น. อ่างแล้ว เจริงรรถที่ 38 หน้า 107

ตารางที่ 3.2 สรุปมาตรการทางกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (The German Code of Criminal Procedure Section 68, Section 110b)

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
The German Code of Criminal Procedure Section 68, Section 110b	<p>มีการบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่การคุ้มครองพยานดังกล่าวยังมีข้อจำกัดไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานหรือผู้เสียหายได้ เพราะเป็นการคุ้มครองเฉพาะในการพิจารณาคดีเท่านั้น ดังนั้นจึงได้มีการนำกฎหมายตำรวจ มาเสริมมาตรการที่มีอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก่อนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งมาตรา 68 อนุมาตรา 1 มีการกำหนดให้บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือพยานมีสิทธิที่จะให้การต่อศาลเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยสามารถให้สถานที่ทำงานเป็นถิ่นที่อยู่แทนได้ หรืออาจจะบุถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้ สอดคล้องกับมาตรา 68 อนุมาตรา 2 ที่ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจให้พยานไม่ต้องให้การเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและภูมิลำเนาก็ได้ รวมถึงพยานสามารถที่จะหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลใด ๆ ที่ทำให้พยานได้รับอันตรายได้</p> <p>มาตรา 68 อนุมาตรา 3 ได้กำหนดว่าทั้งข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน ของพยานนั้น พยานอาจปกปิดได้หากพยานเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต อีสรเสรีภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนตัวและเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับรูปพรรณของพยานนั้น หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลนั้น ที่พยานเห็นว่าอาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและเสรีภาพของพยานและบุคคลที่ใกล้ชิดพยานได้พยานก็สามารถที่จะนำส่งให้เก็บรักษาไว้ ที่สำนักงานอัยการได้</p>

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
	<p>แม้กฎหมายจะกำหนดให้นำส่งที่ศาลก็ตาม และยังคงกำหนดไว้ในมาตรา 96 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องนำส่งเพิ่มข้อมูลหรือเอกสารต่างๆ หากมีการร้องขอหรือมีการขอหมายเรียก เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองพยานเพื่อจะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องให้ข้อมูลหรือเพิ่มดังกล่าวตามที่ร้องขอโดยชอบด้วยกฎหมายได้ มาตรา 110b กำหนดให้รูปพรรณสัณฐานที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบซึ่งทำงานสามารถใช้ชื่อที่สมมติและต้องถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้วก็ตาม</p>

2.2 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา ได้มีการใช้มาตรการคุ้มครองพยาน สืบเนื่องจากความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชนชาวอเมริกา เนื่องจากพยานและผู้แจ้งเบาะแสการกระทำความผิดสำคัญบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีเกี่ยวกับยาเสพติดได้ถูกฆ่าตาย ถูกข่มขู่ และถูกทำร้ายร่างกายเป็นจำนวนมาก⁶⁵ มีการใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่เป็นระบบก้าวหน้าและซับซ้อนที่สุด โดยมีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองพยานในปี ค.ศ. 1970 สหรัฐอเมริกาได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม(The Organized Crime Control Act 1970) โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวที่จะเป็นพยานในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม⁶⁶ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1971 กระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา จึงได้กำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของพยาน ตลอดจนบุคคลใน

⁶⁵เนก อะนันทวรรณ. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544. หน้า 39

⁶⁶เมทินี ชโลธร. (2543). การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2544. หน้า 39

ครอบครัวของพยาน โดยใช้ชื่อว่า “โครงการคุ้มครองพยาน” (Witness Security Program) จากนั้นอีก 3 ปี สภากรมอัยการแห่งชาติและกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา จึงได้ก่อตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือเหยื่อและพยานขึ้น เมื่อปี ค.ศ. 1974 คณะกรรมการดังกล่าวได้ทำการรวบรวมรายชื่อแผนงานดำเนินงานช่วยเหลือเหยื่อและพยานจากท้องถิ่นต่าง ๆ ใน 17 มลรัฐ จำนวน 33 แผนงาน นำมาศึกษาและทดสอบเพื่อขยายผลไปสู่ท้องถิ่นอื่น ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลกลาง ในการดำเนินการคุ้มครองพยานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 มีพยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานจำนวนมากกว่า 7,500 คน และศาลสามารถตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดได้ถึง 89%⁶⁷

2.2.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา

ตามกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Code Title 18, Section 3521 (a) (1) , (b) (1)) ได้กำหนดผู้ที่จะได้รับ ความคุ้มครอง ได้แก่ พยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยาน ในกรณีที่บุคคลดังกล่าว อาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้น ๆ ให้ความร่วมมือกับทางการ โดยอยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุดในการให้ความคุ้มครอง นอกจากนี้ยังให้ความคุ้มครองรวมถึงผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะพยานตามกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหรัฐอเมริกา(United States Code. Title 42, Section 10607 (c) (4)) ทั้งยังให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในคดีความผิดสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้าย หรือการโจรกรรมข้อมูล ตาม United States Code Title 18, Part II, Chapter 204 Section 3073 และ 3076 ด้วย

โดยกฎหมายได้กำหนดประเภทของพยานที่สามารถจะได้รับความคุ้มครองไว้ใน กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหรัฐอเมริกา(United States Code Title 18, Section 3521 (a) (1)) โดยได้บัญญัติว่าต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่น ๆ เช่น⁶⁸

⁶⁷อนเนก อะนันทารรณ. อ่างแก้ว เจริญธรรมที่ 62 หน้า 40

⁶⁸United States Code (Title 18) (Crimes and Criminal Procedure) (Part II) (Chapter 224) (Section 3521) Witness relocation and protection

(a)(1) The Attorney General may provide for the relocation and other protection of a witness or a potential witness for the Federal Government or for a State government in an official proceeding concerning an organized criminal activity or other serious offense, if the Attorney General determines that an offense involving a crime of violence directed at the witness with respect to that proceeding, an offense set forth in chapter 73 of this title directed at the witness, or a State offense that is similar in nature to either such offense, is likely to be committed. The Attorney General may also provide for the relocation and other protection of the immediate family of, or a person otherwise closely associated with, such witness or potential witness if the family or person may also be endangered on account of the participation of the witness in the judicial proceeding.

- 1) การลักลอบค้ายาเสพติด
- 2) การพนันในลักษณะมีเครือข่ายโยงใย (Syndicated Gambling)
- 3) การกระชอก นื้อโงง
- 4) การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 5) การฟอกเงิน
- 6) การใช้อิทธิพลครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 7) การกระทำความผิดในคดีสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจรร
กรรมข่มขู่
- 8) การลักลอบผลิตและค้าอาวุธ
- 9) การลักลอบขนชาวต่างชาติเข้าประเทศ
- 10) การฉ้อราษฎร์บังหลวง
- 11) การขัดขวางความยุติธรรมในส่วนสำคัญ
- 12) การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ การค้าประเวณีที่กระทำในรูปองค์กร
อาชญากรรม
- 13) การลักลอบขนของหนีภาษี

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาภาค 2 (Part 2 Criminal Procedure) หมวดการคุ้มครองพยาน (Chapter 224 – Protection of Witness) ได้กำหนดให้อำนาจ
อัยการสูงสุดมีอำนาจในการออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ในคดีอุกฉกรรจ์ อัยการสูงสุดอาจจะจัดให้มีมาตรการอย่างเป็นทางการ เพื่อย้ายที่อยู่ใหม่และจัดให้มีการคุ้มครองพยานสำคัญ (Potential Witness) ได้ เมื่ออัยการ
สูงสุดเห็นว่าความผิดนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับพยานรวมทั้งการคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวของ
พยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยาน ถ้าเห็นว่าครอบครัวของบุคคลนั้น ๆ อาจได้รับอันตราย
เกิดจากการเข้าร่วมเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

2) อัยการสูงสุดจะให้คำแนะนำแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้
ตามความเหมาะสม

(2) The Attorney General shall issue guidelines defining the types of cases for which the exercise of the authority of the
Attorney General contained in paragraph (1) would be appropriate.

(3) The United States and its officers and employees shall not be subject to any civil liability on account of any decision
to provide or not to provide protection under this chapter.

3) อัยการสูงสุดสามารถกระทำการใด ๆ ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้ ความคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพยานให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมนั้น ๆ

4) อัยการสูงสุด มีหน้าที่ออกระเบียบในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การดำเนินการเพื่อเปลี่ยนชื่อ สถานะภาพ (Identity) ของบุคคล ที่เข้ามาในโปรแกรม

(2) การจัดหาที่พักอาศัยให้ใหม่

(3) การขนย้ายครอบครัวและทรัพย์สินเครื่องใช้ไปยังที่อยู่ใหม่

(4) การจ่ายเงินค่าครองชีพขั้นพื้นฐาน(Basic Living)

(5) การจัดหางานให้ทำ(Obtaining employment)

(6) การบริการอื่นตามความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือบุคคลนั้นให้สามารถ พึ่งตนเองได้

(7) การพิจารณาว่า สมควรที่จะเปิดเผยชื่อ สถานะภาพ และหลัก แהל่งของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองหรือเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับบุคคลนั้น โดยคำนึงถึงผลได้ผลเสีย รวมทั้งภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลังด้วย⁶⁹

นอกจากพยานที่กฎหมายให้ความคุ้มครองตามกฎหมาย คุ้มครองพยานแล้ว กฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทางอาญายังมีการ กำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ต่อพยาน ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมของสหรัฐได้มีการ จัดทำ คำแนะนำทั่วไปสำหรับทนายความ ผู้เสียหายและการเป็นพยานในปี 2005 (Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005 : B.E. 2548) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่ในชั้นสืบสวนจนถึงชั้นการบังคับคดี ตามคำพิพากษาต่อเหยื่อและพยาน รายละเอียดของแนวทางฯ ฉบับนี้ เป็นการเขียนขึ้นเพื่อรองรับ สิทธิของเหยื่อตามรัฐธรรมนูญ แต่มีเนื้อหาในบางส่วนที่ได้กำหนดถึงผู้ที่จะมาเป็นพยานในคดี นอกจากที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองพยาน ดังนี้

1) เมื่อพยานร้องขอ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่นายจ้างของพยาน ทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน และในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ค่าเช่า

⁶⁹วันชัย ศรีนวนลัด. “การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา”. งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. 2540. หน้า 47

2) จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยาน อาทียานพาหนะในการรับส่งพยาน , ที่จอดรถ, การดูแลบุตรให้แก่พยานในเวลาที่พยานต้องมาให้ปากคำ, ล่าม และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะเดินทางมาให้ปากคำ หากจำเป็นอัยการควรแจ้งให้ศาลทราบถึงระดับความเสี่ยงและที่มาของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานให้ศาลทราบ

4) ในขณะที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์

5) พยานควรจะได้รับรายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดีอย่างต่อเนื่อง

6) จัดให้มีการดูแลสภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน โดย Victim/Witness Unit ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของพยาน เช่น ความโกรธ ความตื่นตกใจ โรคนอนไม่หลับหรือนอนฝันร้าย ความรู้สึกผิด ความหวาดระแวง เป็นต้น

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อบุคคลที่ยุ่งเหยิงหรือรบกวนอันเป็นการคุกคามพยาน โดยบัญญัติไว้ใน กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Code Title 18 , Section 1501-1518) โดยกำหนดเป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม(Obstruction of Justice) กล่าวคือ เป็นการกระทำใด ๆ ที่แทรกแซงการบริหารกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมซึ่งประกอบไปด้วยการกระทำผิดในลักษณะต่าง ๆ ที่หลากหลาย ยังรวมไปถึงการทุจริตในการพยายามที่จะโน้มน้าวขัดขวางหรือคุกคามขัดขวางความยุติธรรมต่อบุคคลซึ่งได้ให้การเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่สำคัญในคดีที่พยานบุคคลจะต้องให้การ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งถือได้ว่าเป็นพยานบุคคลด้วย โดยมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อพยาน ดังนี้

1) การประทุษร้ายพยานหรือผู้เสียหายหรือสายลับกำหนดไว้ในมาตรา 1512⁷⁰ ดังนี้

⁷⁰18 U.S. Code § 1512.Tampering with a witness, victim, or an informant

(a)

(1)Whoever kills or attempts to kill another person, with intent to—

(A)prevent the attendance or testimony of any person in an official proceeding;

(B)prevent the production of a record, document, or other object, in an official proceeding; or

(C)prevent the communication by any person to a law enforcement officer or judge of the United States of information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation, parole, or release pending judicial proceedings;

shall be punished as provided in paragraph (3).

(2)Whoever uses physical force or the threat of physical force against any person, or attempts to do so, with intent to—

(A)influence, delay, or prevent the testimony of any person in an official proceeding;

(B)cause or induce any person to—

(i)withhold testimony, or withhold a record, document, or other object, from an official proceeding;

(ii)alter, destroy, mutilate, or conceal an object with intent to impair the integrity or availability of the object for use in an official proceeding;

(iii)evade legal process summoning that person to appear as a witness, or to produce a record, document, or other object, in an official proceeding; or

(iv)be absent from an official proceeding to which that person has been summoned by legal process; or

(C)hinder, delay, or prevent the communication to a law enforcement officer or judge of the United States of information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation, supervised release, parole, or release pending judicial proceedings;

shall be punished as provided in paragraph (3).

(3)The punishment for an offense under this subsection is—

(A)in the case of a killing, the punishment provided in sections 1111 and 1112;

(B)in the case of—

(i)an attempt to murder; or

(ii)the use or attempted use of physical force against any person; imprisonment for not more than 30 years; and

(C)in the case of the threat of use of physical force against any person, imprisonment for not more than 20 years.

(b)Whoever knowingly uses intimidation, threatens, or corruptly persuades another person, or attempts to do so, or engages in misleading conduct toward another person, with intent to—

(1)influence, delay, or prevent the testimony of any person in an official proceeding;

(2)cause or induce any person to—

(A)withhold testimony, or withhold a record, document, or other object, from an official proceeding;

(B)alter, destroy, mutilate, or conceal an object with intent to impair the object's integrity or availability for use in an official proceeding;

(C)evade legal process summoning that person to appear as a witness, or to produce a record, document, or other object, in an official proceeding; or

(D)be absent from an official proceeding to which such person has been summoned by legal process; or

(3)hinder, delay, or prevent the communication to a law enforcement officer or judge of the United States of information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation [1] supervised release, [1] parole, or release pending judicial proceedings;

shall be fined under this title or imprisoned not more than 20 years, or both.

(c)Whoever corruptly—

(1)alters, destroys, mutilates, or conceals a record, document, or other object, or attempts to do so, with the intent to impair the object's integrity or availability for use in an official proceeding; or

(2)otherwise obstructs, influences, or impedes any official proceeding, or attempts to do so,

shall be fined under this title or imprisoned not more than 20 years, or both.

(a) (1) ผู้ใด ชำ หรือพยายามชำผู้อื่น เพื่อ

(A) ป้องกันมิให้บุคคลใดเข้าร่วมในกระบวนการ

ดำเนินคดี หรือมิให้มีการเบิกความ

(B) ป้องกันมิให้มีการรวบรวมหรือจัดทำบันทึก

เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในกระบวนการดำเนินคดี

(C) ป้องกันมิให้บุคคลใดติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้

บังคับใช้กฎหมายหรือผู้พิพากษาของศาลแห่งรัฐบาลกลาง เกี่ยวกับข้อมูลในการก่อหรือในการที่
อาจจะก่ออาชญากรรมตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการละเมิดเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน
หรือการปล่อยชั่วคราวในระหว่างรอการพิจารณา จะต้องได้รับโทษตามที่ระบุใน (2)

(2) ...

(b) ผู้ใดคุกคาม หรือใช้กำลัง ช่มชู้ หรือจูงใจโดยมิชอบ

หรือพยายามกระทำการดังกล่าว หรือกระทำการล่อลวงบุคคลอื่น เพื่อ

(1) แทรกแซง ทำให้เกิดความล่าช้าในการเบิกความ

หรือขัดขวางการเบิกความในกระบวนการดำเนินคดี

(2) ทำให้ผู้อื่นหรือชักนำผู้อื่นให้

(A) เว้นเสียที่จะเบิกความ ที่จะให้บันทึกหลักฐาน

เอกสารหรือยานวัตถุอื่นใดในกระบวนการดำเนินคดี

(B) เปลี่ยนแปลง ทำลาย ทำให้เสียหาย หรือปกปิดซ่อน

เว้นวัตถุ เพื่อทำให้เสื่อมคุณค่าในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานหรือหายไปจากการดำเนินคดี

(C) หลีกเลี่ยงกระบวนการตามกฎหมายที่เรียกให้

บุคคลนั้นต้องถูกเรียกให้เข้าร่วมตามขั้นตอนแห่งกฎหมาย หรือ

(d) Whoever intentionally harasses another person and thereby hinders, delays, prevents, or dissuades any person from—

(1) attending or testifying in an official proceeding;

(2) reporting to a law enforcement officer or judge of the United States the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation 1 supervised release,,1 parole, or release pending judicial proceedings;

(3) arresting or seeking the arrest of another person in connection with a Federal offense; or

(4) causing a criminal prosecution, or a parole or probation revocation proceeding, to be sought or instituted, or assisting in such prosecution or proceeding; or attempts to do so, shall be fined under this title or imprisoned not more than 3 years, or both.

(e) In a prosecution for an offense under this section, it is an affirmative defense, as to which the defendant has the burden of proof by a preponderance of the evidence, that the conduct consisted solely of lawful conduct and that the defendant's sole intention was to encourage, induce, or cause the other person to testify truthfully.

(3) กีดกัน ก่อให้เกิดความล่าช้า หรือป้องกันมิให้มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลางเกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจจะกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บนหรือการปล่อยชั่วคราวในระหว่างรอการพิจารณา ต้องได้รับโทษปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้หรือโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(c) ผู้ใดประทุษร้ายผู้อื่นอันเป็นการกีดกัน ก่อให้เกิดความล่าช้า ป้องกันหรือเบี่ยงเบนให้บุคคลใดไปเสียจาก

(1) การเข้าร่วม หรือเบิกความในกระบวนการดำเนินคดี

(2) ...

(d) ในการฟ้องคดีในข้อหาความผิดภายใต้มาตรานี้ จำเลยสามารถยกข้อต่อสู้ในเชิงยืนยันความบริสุทธิ์ของตน โดยต้องพิสูจน์จนน่าเชื่อว่า การกระทำของตนชอบด้วยกฎหมาย และกระทำไปโดยมีเพียงเจตนาที่จะสนับสนุน กระตุ้น ส่งเสริม ให้มีการเบิกความตามความจริง

(e) ...

2) การตอบโต้ล้างแค้นพยานผู้เสียหายหรือสายลับ กำหนดไว้ในมาตรา 1513⁷¹ ดังนี้

⁷¹ 18 U.S.C. § 1513 - U.S. Code - Unannotated Title 18. Crimes and Criminal Procedure § 1513. Retaliating against a witness, victim, or an informant

(a)(1) Whoever kills or attempts to kill another person with intent to retaliate against any person for--

(A) the attendance of a witness or party at an official proceeding, or any testimony given or any record, document, or other object produced by a witness in an official proceeding; or

(B) providing to a law enforcement officer any information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation, supervised release, parole, or release pending judicial proceedings, shall be punished as provided in paragraph (2).

(2) The punishment for an offense under this subsection is--

(A) in the case of a killing, the punishment provided in sections 1111 and 1112; and

(B) in the case of an attempt, imprisonment for not more than 30 years.

(b) Whoever knowingly engages in any conduct and thereby causes bodily injury to another person or damages the tangible property of another person, or threatens to do so, with intent to retaliate against any person for--

(1) the attendance of a witness or party at an official proceeding, or any testimony given or any record, document, or other object produced by a witness in an official proceeding; or

(a) (1) ผู้ใด ฆ่า หรือพยายามฆ่าผู้อื่น เพื่อตอบโต้ล้าง
แค้นบุคคลใด เพราะเหตุ

(A) ที่ได้เป็นพยาน หรือคู่ความในกระบวนการ
ดำเนินคดี หรือที่ได้เบิกความ จัดทำบันทึกเอกสาร หรือมอบวัตถุพยานในกระบวนการดำเนินคดี หรือ

(b) ผู้ใดกระทำการอันเป็นการรู้เห็นเป็นใจในการทำให้
ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย หรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือขู่ว่าจะกระทำความดังกล่าว โดยมี
เจตนาเพื่อตอบโต้ ล้างแค้นบุคคลใด เพราะเหตุ

(1) ที่ได้เป็นพยาน หรือคู่ความในกระบวนการ
ดำเนินคดี หรือที่ได้เบิกความจัดทำบันทึก เอกสารหรือมอบวัตถุพยานในกระบวนการดำเนินคดี หรือ

(2) ที่ได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำ หรือ
อาจจะกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัศนคติบน
หรือการปล่อยชั่วคราวแก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือพยายามกระทำความดังกล่าว ต้องได้รับโทษ
ปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(c) หากการตอบโต้ ล้างแค้นเกิดขึ้นเพราะการที่ได้เป็น
พยานหรือคู่ความในคดีอาญา โทษจำคุกสูงสุดจะเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดไว้ในกรณีธรรมดา หรือ
เทียบเท่าโทษสูงสุดที่จะลงได้ในบรรดาฐานความผิดทั้งหลายที่ถูกฟ้องในคดีนั้น

2.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

(2) any information relating to the commission or possible commission of a Federal offense or a violation of conditions of probation, supervised release, parole, or release pending judicial proceedings given by a person to a law enforcement officer; or attempts to do so, shall be fined under this title or imprisoned not more than 20 years, or both.

(c) If the retaliation occurred because of attendance at or testimony in a criminal case, the maximum term of imprisonment which may be imposed for the offense under this section shall be the higher of that otherwise provided by law or the maximum term that could have been imposed for any offense charged in such case.

(d) There is extraterritorial Federal jurisdiction over an offense under this section.

(e) Whoever knowingly, with the intent to retaliate, takes any action harmful to any person, including interference with the lawful employment or livelihood of any person, for providing to a law enforcement officer any truthful information relating to the commission or possible commission of any Federal offense, shall be fined under this title or imprisoned not more than 10 years, or both.

(f) Whoever conspires to commit any offense under this section shall be subject to the same penalties as those prescribed for the offense the commission of which was the object of the conspiracy.

(g) A prosecution under this section may be brought in the district in which the official proceeding (whether pending, about to be instituted, or completed) was intended to be affected, or in which the conduct constituting the alleged offense occurred.

โครงการคุ้มครองพยานจัดตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติควบคุมองค์กรอาชญากรรม 1970 ซึ่งให้อำนาจอัยการสูงสุดแห่งรัฐบาลกลางสหรัฐ(The U.S. Attorney General) มีอำนาจย้ายถิ่นพยานและให้ความคุ้มครองพยานของรัฐบาลกลางหรือของมลรัฐ ในกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดอาญาร้ายแรงฐานอื่น การคุ้มครองพยานเป็นกระบวนการซึ่งพยาน เช่น ผู้ที่ต้องการให้การเป็นพยานในคดีอาญาจะได้รับความคุ้มครองจากการข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นก่อนการให้การเป็นพยาน และการแก้แค้นด้วยวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ภายหลังจากที่ให้การเป็นพยานแล้ว เป็นต้น รัฐบาลกลางของสหรัฐให้ความช่วยเหลือโดยการย้ายที่อยู่ และเปลี่ยนชื่อแก่พยานที่ได้รับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการให้การเป็นพยาน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและการจ้างงาน และเพื่อเป็นการป้องกันการตามตัวพบ พยานถูกห้ามไม่ให้ติดต่อกับผู้คนที่เคยรู้จักกันมาก่อน หน่วยงานผู้ดูแลอ้างว่า “ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจศาล (United States Marshals) นั้น ไม่มีพยานที่เข้าร่วมโครงการคนใดที่ปฏิบัติตามแนวทางเพื่อความปลอดภัยแล้วจะได้รับอันตรายเลย” อย่างไรก็ตาม พยานที่ได้รับอันตรายล้วนเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามแนวทางอย่างไม่เต็มที่ และบ่อยครั้งเป็นผลเนื่องมาจากการติดต่อกับผู้คนที่เคยรู้จักมาก่อน หรือได้ออกจากโครงการไปก่อน

โครงการของรัฐบาลกลางสหรัฐในการคุ้มครองพยานเรียกว่า โปรแกรมคุ้มครองพยาน(Witness Protection Program) หรือ โปรแกรมความปลอดภัยของพยาน(Witness Security Program (WITSEC)) พยานส่วนใหญ่รับการคุ้มครองโดย แต่การคุ้มครองพยานที่ถูกคุมขังจะเป็นหน้าที่ของทัณฑสถานแห่งรัฐบาลกลางสหรัฐ(Federal Bureau of Prison)

พยานที่สามารถเข้าโครงการได้ ต้องเป็นพยานที่คำพยานมีส่วนสำคัญในความสำเร็จแห่งคดีอาญา และชีวิตของพยานหรือครอบครัวพยานตกอยู่ในความเสี่ยง ซึ่งคำให้การของพยานต้องน่าเชื่อถือ และน่าเชื่อว่าจะไม่เปลี่ยนคำให้การในภายหลัง สำนักงานอัยการสูงสุดได้กำหนดคดีที่พยานสามารถเข้าร่วมโครงการได้ ซึ่งรวมถึงองค์กรอาชญากรรม ความผิดอันเป็นฐานแห่งความผิดขององค์กรอาชญากรรม เช่น ฆาตกรรม ลักพาตัว เล่นการพนัน วางเพลิง ปล้นทรัพย์ ให้อินบง กระทำความผิดเกี่ยวกับหุ้น ความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร เป็นต้น การค้ายาเสพติด ความผิดอาญาร้ายแรงใด ๆ ซึ่งคำให้การของพยานอาจก่อให้เกิดการแก้แค้นโดยความรุนแรงหรือข่มขู่ ในคดีแพ่งและคดีปกครองบางคดี ซึ่งคำพยานอาจทำให้พยานตกอยู่ในอันตราย⁷²

เจ้าหน้าที่ตำรวจศาล เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารร่วมกันกับกระทรวงการคลัง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจศาล เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน การตัดสินใจ

⁷²รามศ พรหมเย็น. อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 38 หน้า 79

ว่าจะให้ความคุ้มครองพยานคนใดจะอยู่ในดุลพินิจของหน่วยงานดังกล่าวขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี และอยู่ในความควบคุมของศาล เจ้าหน้าที่ตำรวจศาล มีหน้าที่หลักคือ ตามจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น ผู้หลบหนีการประกันตัว รักษาความปลอดภัยในบริเวณศาล ส่วนกระทรวงการคลังจะรับผิดชอบเรื่องการเงิน

ผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจให้พยานเข้าสู่โครงการได้คือ อัยการสูงสุดแห่งรัฐบาลกลางสหรัฐ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมองค์การอาชญากรรม 1970 และกฎหมายปฏิรูปความปลอดภัยของพยาน 1984 เมื่ออัยการสูงสุดหรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมายพิจารณาคำเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจศาลและอัยการผู้ดำเนินคดีแล้ว ก็จะประเมินความเสี่ยงที่พยานหรือสมาชิกในครอบครัวของพยานจะก่อให้เกิดแก่ชุมชนใหม่ที่ย้ายไป (ในกรณีที่พยานเป็นอาชญากร) ซึ่งจะต้องประเมินปัจจัยต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองอันได้แก่ ประวัติอาชญากรรม ทางเลือกอื่นนอกจากโครงการคุ้มครองพยาน และคำให้การของพยานอื่น ๆ หากพิจารณาแล้วเห็นว่า คำให้การของพยานมีความสำคัญ และเห็นว่าอันตรายนั้นจะเกิดแก่บุคคลหรือเหยื่ออาชญากรรม⁷³

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ควรให้บุคคลใดเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน อัยการสูงสุดจะต้องจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับผู้จะขอรับความคุ้มครองเสียก่อน ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Code Title 18, Section 3521 (d) (1))⁷⁴ ดังนี้

⁷³รามศ พรหมเย็น. อังแล้ว เจริญรลที่ 38 หน้า 81

⁷⁴United States Code (Title 18) (Crimes and Criminal Procedure) (Part II) (Chapter 224) (Section 3521) Witness relocation and protection

(d)(1) Before providing protection to any person under this chapter, the Attorney General shall enter into a memorandum of understanding with that person. Each such memorandum of understanding shall set forth the responsibilities of that person, including—

(A) the agreement of the person, if a witness or potential witness, to testify in and provide information to all appropriate law enforcement officials concerning all appropriate proceedings;

(B) the agreement of the person not to commit any crime;

(C) the agreement of the person to take all necessary steps to avoid detection by others of the facts concerning the protection provided to that person under this chapter;

(D) the agreement of the person to comply with legal obligations and civil judgments against that person;

(E) the agreement of the person to cooperate with all reasonable requests of officers and employees of the Government who are providing protection under this chapter;

(F) the agreement of the person to designate another person to act as agent for the service of process;

(G) the agreement of the person to make a sworn statement of all outstanding legal obligations, including obligations concerning child custody and visitation;

1. ข้อตกลงจะต้องให้การและให้ข้อมูลแก่พนักงาน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดี
2. ข้อตกลงจะไม่ก่ออาชญากรรมใด ๆ เสียเอง
3. ข้อตกลงจะทำการใด ๆ ที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงการค้นข้อมูลโดยบุคคลอื่นใดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้น
4. ข้อตกลงจะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับ หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legal Obligations) และคำพิพากษาของศาล(Civil Judgments)
5. ข้อตกลงจะต้องให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของรัฐบาลผู้ซึ่งจัดให้มีการใช้ความคุ้มครอง
6. อัยการสูงสุดยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองได้ เมื่อได้มีการฝ่าฝืนข้อตกลงดังกล่าวอย่างร้ายแรง โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร(Notice) พร้อมทั้งแจ้งผลให้ผู้นั้นทราบคำสั่งยกเลิกเป็นเด็ดขาด

บันทึกความเข้าใจ จะต้องมิข้อตกลงความรับผิดชอบของบุคคลและข้อตกลงต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดโทษบุคคล ซึ่งนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยจะมีความผิดทั้งโทษจำคุก และปรับ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกรณี ที่รัฐใช้ระบบการคุ้มครองพยาน(Witness Protection Program) ต่อกระบวนการยุติธรรม การให้พยานบุคคลเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ยังใช้ในกรณีผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความผิดในคดีสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้าย หรือและมีการปกปิดสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวบุคคล รวมทั้งครอบครัว หรือคุ้มครองด้วยวิธีอื่น ๆ⁷⁵

รูปแบบในการคุ้มครองพยาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ⁷⁶

ดังนี้

1. การคุ้มครองในระบบระยะสั้น

เป็นการคุ้มครองพยานที่อาศัยความสมัครใจไม่ได้ใช้กฎหมายบังคับบุคคลใดให้มาเข้าโครงการดังกล่าว โดยกำหนดการโยกย้ายพยานบุคคลออกจากบริเวณ ซึ่งคาดว่า

(H) the agreement of the person to disclose any probation or parole responsibilities, and if the person is on probation or parole under State law, to consent to Federal supervision in accordance with

⁷⁵ประยูทธ แก้วกักดี. “การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542. หน้า 68

⁷⁶สุกฤตา สัมมาสกุล. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความลับของพยานบุคคลในคดีอาญา: วิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาญาวิทยา. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 2557. หน้า 50

จะมีอันตรายหรือมีบุคคลที่จะเข้ามาทำร้ายจนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะปลอดภัย เช่น ทำการย้ายจนกว่าบุคคลจะทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก และมีการประเมินค่าบุคคลนั้นพ้นจากภาวะอันตรายแล้วหรือไม่ หากมีภาวะอันตรายเกิดขึ้นใหม่ก็สามารถทำการร้องขอให้มีการคุ้มครองอีกได้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาที่กันไว้เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำ สหรัฐอเมริกาจะมีการร่วมมือกันระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลและสหพันธ์เพื่อคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี

ในการหาที่อยู่ เจ้าหน้าที่ตำรวจศาล จะจ่ายเงินให้ในการที่จะให้พยานมาช่วยเหลือในการดำเนินคดี เป็นต้น โครงการคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกาจะใช้มาตรการคุ้มครองในระบบระยะสั้นมากกว่าระบบระยะยาว เพราะจะคุ้มครองพยานจนกระทั่งศาลเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยพิจารณาว่า การคุกคามยังมีอยู่หรือไม่ กล่าวคือ จะทำให้จนกระทั่งคดีจบ

2. การคุ้มครองในระบบระยะยาว

การคุ้มครองในระบบนี้จะมีความเข้มงวดมาก โดยมีระบบตายตัวขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพยานที่จะต้องทราบให้แน่ใจก่อน กล่าวคือ ใครหรือผู้ใดจำเป็นหรือไม่ที่จะได้รับความคุ้มครอง พิจารณาถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับพยานที่จะต้องได้รับการพิจารณา เช่น บุตร ภริยาของพยาน จะต้องย้ายไปพร้อมด้วยหรือไม่ โดยจะต้องมีการประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และอัยการร่วมกัน

ในการคุ้มครองลักษณะนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจศาล จะดำเนินการโดย

- 1) ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย (Danger Area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (Secure Area)
- 2) ขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม
- 3) จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน
- 4) จ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้
- 5) ให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะที่พยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล

เมื่อพยานได้รับการคุ้มครองตามโครงการคุ้มครองพยาน พยานจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งเป็นข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้น⁷⁷ ดังนี้

- 1) พยานจะต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติ เว้นแต่คู่สมรสและบุตรของคนเท่านั้น
- 2) พยานจะนำเอาอัตถ์บัตรส่วนตัวของพยานไปได้เพียง 1 อัตถ์บัตร
- 3) หากมีจดหมายใด ๆ ส่งถึงพยาน จะต้องทำลายจดหมายนั้นทันทีเมื่ออ่านจบ
- 4) พยานจะต้องไม่รับ โทรศัพท์เอง แต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัวได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้
- 5) จะมีการฝึกอบรมอาชีพ หรืองานใหม่ให้ เมื่อพยานทำงานมีรายได้แล้ว รัฐบาลจะงดเงินช่วยเหลือ

ในสหรัฐอเมริกา การคุ้มครองพยานนั้น แม้เป็นการคุ้มครองในระบบระยะยาวที่อาจต้องใช้เวลาหลายปี ก็ไม่จำเป็นต้องใช้เงินมาก พยานอาจจะดำเนินชีวิตด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องใช้เงินของรัฐสนับสนุนอยู่ตลอดเวลาในระยะเวลาที่ยาวเกินไป ค่าใช้จ่ายก็มีด้วยกันทั้งสองระบบ อย่างน้อยต้องมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ การเริ่มต้นชีวิตใหม่ การย้ายที่อยู่ หางานให้ทำ หลังจากนั้นพยานจะต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ ด้วยตนเอง แต่ต้องคอยตรวจสอบว่าพยานมีพฤติกรรมเช่นไร มีการประเมินอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในโครงการ กล่าวคือ ต้องใช้เงินงบประมาณ ซึ่งอาจได้โดยการยึดทรัพย์จากผู้กระทำความผิดโดยการนำไปขาย และได้เงินสนับสนุนจากสภาองเกรส

ในการคุ้มครองผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นพยานให้รัฐก็ได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันเหมือนพยานทั่วไปตามมาตรการต่าง ๆ ที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจศาลกำหนดไว้เนื่องจากมีความเสี่ยงภัยต่อภัยอันตรายเช่นเดียวกับบุคคลภายนอก ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ให้กรมราชทัณฑ์ (The Bureau of Prison) มีหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัย และหากบุคคลดังกล่าวพ้นโทษ แต่ต้องการเข้าโครงการคุ้มครองพยานจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจศาลต่อไป สำหรับการให้ความคุ้มครองผู้ต้องหา นั้นจะใช้วิธีการย้ายบุคคลดังกล่าวออกจากบริเวณที่มีอันตรายและบุคคลที่จะทำร้ายเขา โดยให้ไปอยู่ที่อื่นตราบนานเท่าที่อันตรายยังมีอยู่ในกรณีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ หากผู้นั้นรู้จักกับใครหรือผู้ใดที่ทำให้เกิดอันตราย ก็จะจับแยกไปอยู่ส่วนอื่น ๆ ของเรือนจำ โดยผู้ต้องขังอาจเปลี่ยนเรือนจำและชื่อของผู้นั้น แม้ว่าจะอยู่ในชื่ออื่นหรือผู้ร่วมกระทำความผิดที่ได้เข้าโครงการคุ้มครอง

⁷⁷ ฌ็อง-หลุยส์ อองเดร, ฌ็อง-หลุยส์ อองเดร, (2562). อ้างแล้ว เจริงอรุณที่ 39. หน้า 61

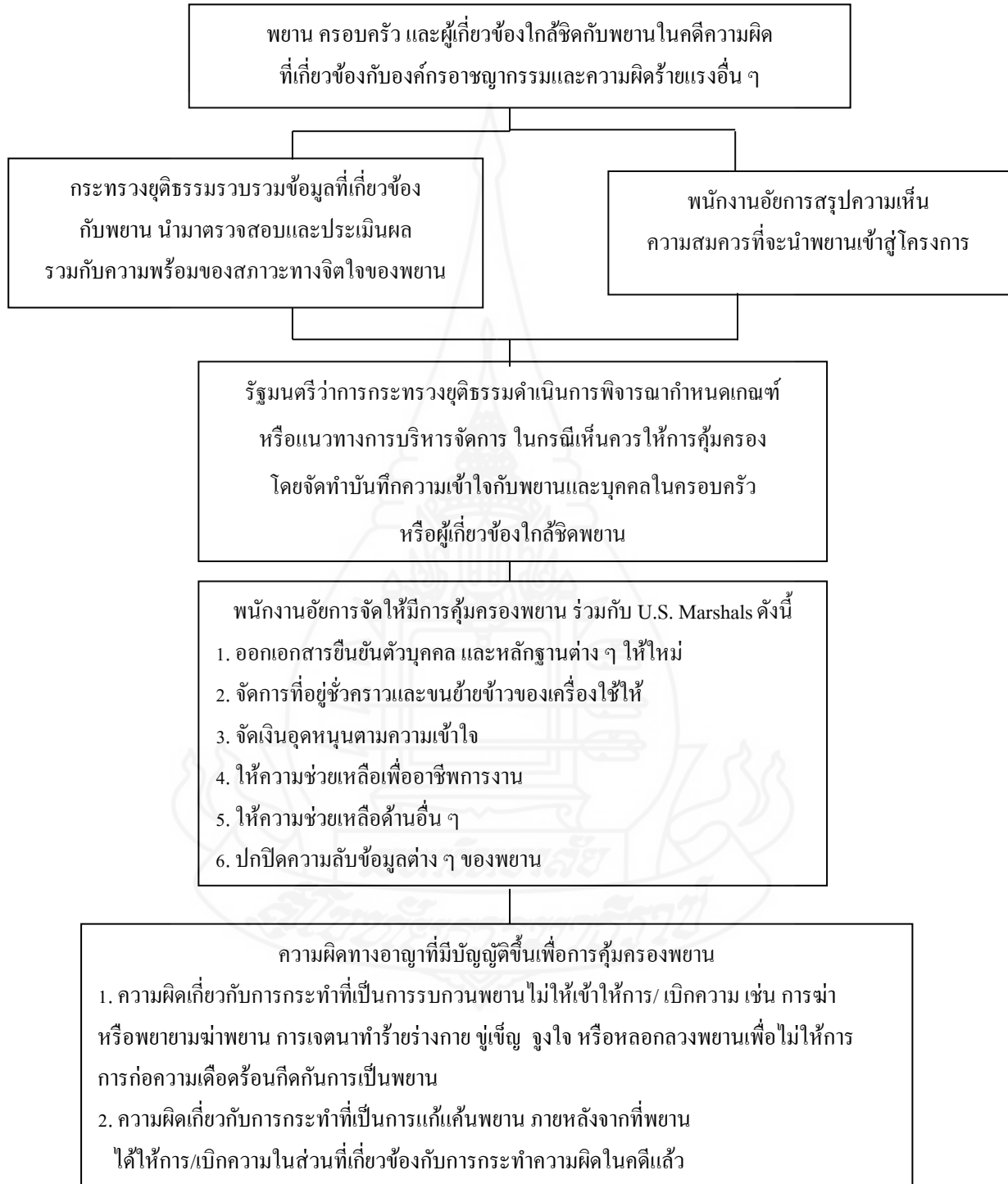
พยานก็ตาม พยานก็ยังคงถูกดำเนินคดีและรับโทษในเรือนจำ เนื่องจากสมัครใจให้ข้อมูลกับรัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ทัศนสถานต้องเข้าใจว่า ไม่ว่าจะอยู่ในเรือนจำหรือนอกเรือนจำก็ต้องให้ความคุ้มครองพยานบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังได้

ในระหว่างการพิจารณาคดี เจ้าหน้าที่ตำรวจศาล จะดำเนินการในส่วนการคุ้มครองความปลอดภัยด้านการคมนาคมระหว่างเรือนจำกับการมาปรากฏ⁷⁸ตัวในศาล

⁷⁸ ประยุทธ์ แก้วภักดี. อังแล้ว เจริงอรรถที่ 72 หน้า 70

การคุ้มครองพยานของสหรัฐอเมริกา
ตาม โครงการคุ้มครองพยาน หรือ Witness Protection Program⁷⁹

⁷⁹รามศ พรหมเย็น. อังแล้ว เจริญรทที่ 38 หน้า 87

ตารางที่ 3.3 สรุปมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมและวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสหรัฐอเมริกา
(Procedure (Part II) (Chapter 224) (Section 3521) (a)(1), (b)(1))

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
<p>1. United States Code (Title 18) (Crimes and Criminal Procedure) (Part II) (Chapter 224) (Section 3521) (a)(1), (b)(1)</p>	<p>กำหนดผู้ที่จะได้รับคุ้มครอง ได้แก่ พยานผู้ที่จะเป็นพยานหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นพยานตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานในกรณีที่บุคคลดังกล่าวอาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้น ๆ ในการให้ความคุ้มครองพยาน จะกระทำโดยการย้ายถิ่นที่อยู่และการคุ้มครองโดยประการอื่นที่รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมเห็นสมควร เช่นการทำร้ายร่างกาย การให้ประกันเรื่องสุขภาพ เรื่องความปลอดภัย เรื่องสวัสดิการของบุคคลเหล่านั้น รวมทั้งจิตใจและการปรับตัวเข้าสู่สังคม ให้กับพยาน ครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานดังกล่าว และทั้งนี้ U.S. Marshals ถือเป็นหน่วยงานที่ถูกระบุไว้ในกฎหมาย United States Code Title 28, part II, Chapter 37 Section 561 เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจและสั่งการ มีหน้าที่โดยตรงในการนำมาตรการทางกายภาพไปปรับใช้กับพยาน และยังมีอำนาจในการออกข้อบังคับ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดให้มีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของพยาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. จัดที่พักอาศัยให้กับพยาน 3. จัดให้มีการขนของ เครื่องใช้เพื่อให้เข้าไปอยู่ในสถานที่แห่งใหม่ 4. จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่เพียงพอ

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
<p>2. United States Code Title 18, part II, Chapter 204 Section 3073 , 3076</p>	<p>5. . ช่วยให้พยานมีงานทำ</p> <p>6. ให้ความช่วยเหลืออย่างใด ๆ เพื่อให้เขาสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสังคมใหม่</p> <p>7. ปกปิดหรือปฏิเสธที่จะเปิดเผยชื่อหรือสถานที่ของพยานที่ได้รับการคุ้มครองหรือข้อเท็จจริงใด ๆ ที่เกี่ยวกับพยานหรือ โครงการคุ้มครองพยาน ยกเว้นการมีคำสั่ง ศาล โดยการร้องขอของมลรัฐ หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่น</p> <p>8. รักษาความลับของชื่อตัว ชื่อสกุล รวมถึงสถานที่อยู่ของพยานในกรณีที่ต้องมีการบันทึกในทะเบียนประวัติอาชญากรรมภายใต้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาหรือมลรัฐ</p> <p>กำหนดให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในคดีความผิดสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล และยังคงกำหนด โปรแกรมของการคุ้มครองที่ เรีย ก ว่า (Witness Security Program/WITSEC) อ ยู่ ใน United States Code Title 18, Section 3073 และ 3076 เพราะกฎหมายดังกล่าวเห็นว่าการปกปิดที่อยู่หรือข้อมูลต่าง ๆ ของพยานเป็นเรื่องสำคัญ โดยกำหนดให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจศาล จะต้องให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล</p>

3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายไทย

3.1 วิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศไทย

การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศไทยนั้น มิได้เป็นเรื่องใหม่ของสังคมแต่ประการใด หากแต่การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญานั้น ได้เกิดขึ้นมานานแล้วนับแต่การเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรม ในอดีตการให้ความคุ้มครองพยานอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล และราชทัณฑ์ หน่วยงานดังกล่าว จะต้องทำการปกป้องคุ้มครองพยานบุคคลให้คงอยู่เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมักใช้วิธีการคุ้มครองพยานตามกฎหมาย รวมถึงวิธีการคุ้มครองพยานตามจารีตประเพณีของแต่ละหน่วยงาน อาทิเช่น การคุ้มครองพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยการปล่อยชั่วคราว โดยการออกหมายจับ โดยการโอนคดีเพื่อความปลอดภัย โดยการสืบพยานล่วงหน้า โดยการสอบพยานเด็กด้วยวิธีการพิเศษ และการคุ้มครองพยานตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา เป็นต้น

ต่อมาแนวความคิดเพื่อการเรียกร้องสิทธิของพยานในคดีอาญาได้รับการพัฒนาขึ้นจากเดิมที่พยานเป็นเสมือนเพียงพลังเงียบในสังคมเข้าสู่แนวความคิดที่พยานจะต้องได้รับการปกป้องสิทธิจากการกระทำอันมิชอบ ด้วยเหตุนี้เอง ประชาชนจึงมีการเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อพยานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม พลังประชาชนดังกล่าวได้รับการผลักดันสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับของประชาชนขึ้น คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งนำเสนอข้อกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ก่อให้เกิดสิทธิของพยานในคดีอาญาซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายธรรมชาติ หรือสิทธิมนุษยชนกลายเป็นสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมือง และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประเทศไทยที่กล่าวถึงสิทธิของพยานในคดีอาญาไว้ในมาตรา 244 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” หมายถึง การที่พยานจะต้องได้รับการคุ้มครอง การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม รวมถึงการให้ค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรแก่พยาน รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁸⁰

รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งออกมาเพื่อรองรับหลักการและเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ ประเทศไทยจึงมีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรงเป็นฉบับแรก และส่งผลให้มีกฎหมายอนุบัญญัติต่าง ๆ เพื่อรองรับหลักการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ตามมาได้แก่

⁸⁰ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 25 หน้า 23

- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ พ.ศ. 2548
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550
- ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้ง วิธีการที่เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2549
- ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548
- ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ. 2547
- ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550
- ประกาศกระทรวงกลาโหมเรื่องกำหนดหน่วยงานทำหน้าที่รับคำร้องขอรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548
- ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองและค่าตอบแทนพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548
- ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ. 2548
- ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548
- ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดหน่วยงานทำหน้าที่รับคำร้องขอรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดแบบบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548

- กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หลักฐานประกอบการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการคุ้มครองพยานในคดีอาญาโดยปรากฏอยู่ในมาตรา 40 ซึ่งได้บัญญัติถึงสิทธิของพยานในกระบวนการยุติธรรมไว้ ดังนี้

มาตรา 40

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เหตุผลและเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของพยานในคดีอาญาตามมาตรานี้ เนื่องมาจากการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน ได้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยมิชอบ ในขณะที่พยานในคดีอาญา กลับไม่ได้รับความคุ้มครองและดูแลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าที่ควร ทั้งที่พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญมากต่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในการที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลย เพื่อให้ศาลเห็นจนสิ้นสงสัย และพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ หากพยานบุคคลเกิดความหวาดกลัวว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ก็จะไม่ให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรม ความเสียหายแก่สังคมย่อมเกิดขึ้น เนื่องจากอาจจะทำให้อาชญากรไม่ต้องรับโทษ หรืออาจทำให้อาชญากรเกิดความขี้ใจในการที่จะกระทำความผิดครั้งต่อไป ในทางกลับกัน หากผู้กระทำความผิดรู้ว่ามิพยานบุคคลรู้เห็นการกระทำของตนก็อาจสารภาพไม่กล้าต่อสู้คดีทำให้การพิจารณาคดีสิ้นสุดโดยเร็วได้ ตลอดจนในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีพยานมายืนยันความบริสุทธิ์ของตนก็อาจทำให้เขาพ้นผิดได้⁸¹ ดังนั้น พยานบุคคลในคดีอาญาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดความเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม รัฐธรรมนูญมาตรานี้ จึงมีความสำคัญในการควบคุมความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และค้นหาความยุติธรรมตามระบบกฎหมาย

⁸¹มานิต จุมปา. “รัฐธรรมนูญใหม่มีอะไรใหม่”. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันกฎหมายอาญา. 2541. หน้า 275 -276

นอกจากนั้น เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546 สำนักงานคุ้มครองพยานจึงได้ประกาศรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยาน ในคดีอาญาไว้ด้วย โดยกำหนดถึงสิทธิของพยานไว้ ดังนี้⁸²

1. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย หากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่จะมาหรือได้มาเป็นพยาน
2. สิทธิที่จะร้องขอให้คุ้มครองความปลอดภัยบุคคลใกล้ชิด หากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่ตนเองจะมาเป็นพยาน
3. สิทธิที่จะได้รับคำตอบแทนจากการมาให้ข้อเท็จจริงกับพนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล
4. สิทธิที่จะได้รับคำตอบแทนความเสียหาย กรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน
5. สิทธิที่จะได้รับค่าใช้จ่าย กรณีเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยาน ทั้งมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สิทธิของพยานตามกฎหมายของไทยสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 24 กล่าวคือ มีการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย หากได้รับการข่มขู่ คุกคาม อันเป็นผลจากการที่ตนเองจะมาเป็นพยาน รวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้ใกล้ชิดของพยานที่อาจได้รับการคุกคาม ข่มขู่ด้วย นอกจากนี้ยังให้คำตอบแทนในกรณีที่พยานมาให้การ หรือได้รับคำตอบแทนกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินด้วย และหากเข้าสู่มาตรการคุ้มครองพยานก็จะมีสิทธิได้รับคำตอบแทนด้วย

3.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

3.2.1 ความเป็นมาของกฎหมาย

แนวคิดในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับคุ้มครองพยาน โดยมีที่มาจากหลักสากลในด้านการให้ความคุ้มครองพยาน โดยยึดหลักมาตรฐานสากลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลเป็นมาตรการเข้าเสริมในการต่อต้านยาเสพติดตามข้อยุติในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติและการก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมหรือผู้ทรงอิทธิพลที่มีความรุนแรงขึ้นตามลำดับซึ่งในอดีตที่ผ่านมาของประเทศไทย พยานที่มาให้การหรือเบิกความต่อศาลยังไม่ได้รับสนใจจากรัฐเท่าที่ควรในการให้ความคุ้มครองพยาน ทั้งที่พยานมีความสำคัญในการพิสูจน์ความจริงการดำเนินคดี

⁸²สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (ม.ป.ป.). “คู่มือการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองพยานในคดีอาญา”. หน้า 3

อาญาส่วนใหญ่พยานบุคคลมักไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากเกรงกลัวต่ออิทธิพลที่จะมีต่อความปลอดภัยหรือกลัวว่าจะถูกผู้กระทำความผิดย้อนกลับมาทำร้าย พยานบุคคลจำนวนไม่น้อยจึงพยายามหาทางหลีกเลี่ยงการเป็นพยาน ไม่ประสงค์จะเข้ามาให้การ หรือเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา อันส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรม

จากปัญหาในทางปฏิบัติที่ว่าจะมีมาตรการอย่างไรเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยานและบุคคลใกล้ชิดเพื่อให้พยานไม่เกิดความเกรงกลัวภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการให้การปรัจําเลยในคดี ก่อนหน้าที่จะมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ พบว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา รวมทั้งรัฐบาลไม่มีการจัดสรรงบประมาณ และไม่มีข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติไว้ เพื่อสนับสนุนภารกิจด้านนี้ จะมีเพียงแต่การให้ความสะดวกในการส่งหมายเรียกให้พยานของพนักงานอัยการและการติดตามควบคุมของพนักงานสอบสวน เพื่อไม่ให้พยานหลบหนีก่อนนำตัวไปเบิกความต่อศาลเท่านั้น สำหรับกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานจะได้รับอันตรายหรือจะหลบหนี เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องรายงานชี้แจงเหตุผลการขอเบี่ยงเลี่ยง เพื่อจัดหาสถานที่พักอาศัยชั่วคราวแก่พยาน ถ้าเป็นกรณีที่ฟ้องแล้วก็ต้องแจ้งเหตุให้พนักงานอัยการทราบเพื่อให้มีการสืบพยานปากนั้นโดยเร็ว และเมื่อพยานเบิกความเสร็จแล้วก็ไม่มีมาตรการใด เพื่อให้ความคุ้มครองความปลอดภัยกับพยานอีกต่อไป

รัฐจึงได้ให้ความสำคัญกับพยานบุคคลในคดีอาญาขึ้น โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244 บัญญัติให้การรับรองสิทธิของพยานบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติจึงเป็นผลผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นภายใต้ร่างจาก Witness Security Program ของสหรัฐอเมริกา⁸³ โดยมีการประกาศบังคับใช้อย่างเป็นทางการในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอน 58 ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2546 โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้มีผลบังคับใช้ เมื่อพ้น 180 วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศ โดยมีรายละเอียด รูปแบบ ขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ดังนี้⁸⁴

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244 บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และ

⁸³ รายงานพิเศษ. กฎหมายคุ้มครองพยาน : ความฝันที่อยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 48 , 6 , (กรกฎาคม 2544) : หน้า 33

⁸⁴ ณรงค์ ใจหาญ. สารสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. วารสารข่าวกฎหมายใหม่รายปักษ์ 1 , 8 , (กรกฎาคม 2546) : หน้า 8 -11

คำตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญได้ระบุให้มีการคุ้มครองพยานใน 3 กรณี ได้แก่ 1) การคุ้มครองความปลอดภัย 2) การปฏิบัติที่เหมาะสม และ 3) การให้คำตอบแทน และค่าใช้จ่ายแก่พยาน โดยเน้นเรื่องความปลอดภัยของพยาน โดยเฉพาะพยานประเภทที่เป็นคนในองค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้มีความมาตรการพิเศษเพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้กับตัวพยานและบุคคลใกล้ชิด ในกรณีที่พยานทั่วไปกฎหมายก็จะให้ความคุ้มครองเบื้องต้น เมื่อข้อกังวลเรื่องความปลอดภัยของพยานมีไม่มากเท่ากับพยานประเภทก่อน กฎหมายก็จะกำหนดให้ใช้เฉพาะมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ฉะนั้น กฎหมายคุ้มครองพยาน จึงมีสาระสำคัญอยู่ที่การให้ความคุ้มครองในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย

3.2.2 สาระสำคัญของกฎหมาย

1) ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครอง

กฎหมายฉบับนี้ให้ความหมายของพยาน⁸⁵ โดยจำกัดเฉพาะพยานบุคคล ซึ่งจะมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสืบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา และศาล รวมทั้งพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ยกเว้นจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

อย่างไรก็ตาม การที่พยานมาให้ถ้อยคำนั้น อาจเกิดความไม่ปลอดภัยแก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของพยาน เช่น เป็นญาติสนิท หรือผู้ให้การอุปการะ เป็นต้น ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ เป็นผู้ที่ควรจะได้รับ ความคุ้มครองความปลอดภัยด้วยเช่นเดียวกับพยาน แต่ต้องมีการร้องขอให้ความคุ้มครองและบุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง⁸⁶

2) เงื่อนไขในการให้ความคุ้มครอง

มาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้น ได้แก่ มาตรการคุ้มครองพยานชั้นพื้นฐาน มาตรการทั่วไป และมาตรการพิเศษ

โดยในส่วนของมาตรการคุ้มครองพยานชั้นพื้นฐาน ซึ่งจะใช้กับพยานในคดีอาญาทั่วไป ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การจัดหาล่ามให้พยาน รวมทั้งล่ามภาษาไทยท้องถิ่นด้วย พยานมีสิทธิคัดค้านขอประกันตัวผู้ต้องหา ซึ่งแต่เดิมเป็นสิทธิของพนักงานสอบสวนเท่านั้น การตรวจค้นผู้เสียหายที่เป็นหญิงก็ให้เจ้าพนักงานที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจค้น ในการสอบถามผู้เสียหายที่เป็นหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบปากคำ การชี้ตัวผู้ต้องหาจัดให้ในสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันผู้ต้องหา

⁸⁵พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 3

⁸⁶พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 7 และมาตรา 11

เห็นตัวผู้เสียหาย การเบิกความในชั้นศาลให้ศาลจัดให้เบิกความโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลยหรือใช้วิธีการอื่นใดที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือให้ถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่พยานหรือผู้เสียหายไว้ใจ เป็นต้น มาตรการเหล่านี้ ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติกันอยู่แล้วในขั้นตอนพนักงานสอบสวน แต่บางครั้งก็ถูกละเลย จึงมีการบัญญัติไว้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการถือปฏิบัติให้ชัดเจน

ทั้งนี้ การคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐานนี้ โดยมากจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานมากกว่าการรักษาความปลอดภัย

สำหรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ จะเน้นที่การรักษาสวัสดิภาพให้กับพยานให้พ้นจากภัยอันตรายและการคุกคาม ข่มขู่ต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการที่เขาจะให้การหรือได้ให้การเป็นพยาน และการคุ้มครองนี้ยังขยายไปถึง สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานด้วย

(1) เงื่อนไขการให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป⁸⁷

ก. พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งมีนิยามว่า “ความปลอดภัย”⁸⁸ หมายถึง ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานทั้งก่อน ขณะ และหลังการมาเป็นพยาน

ข. พยานต้องยินยอมให้มีการคุ้มครองพยาน

ค. พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดให้พยานได้รับการคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ง. การเข้ามาให้ความคุ้มครองนั้น อาจเป็นการที่บุคคลตามข้อ ค. เห็นเอง หรือพยานร้องขอ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอได้

จ. ในกรณีจำเป็น พยานหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง อาจร้องขอให้จำเลยหรือเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น

ฉ. การแจ้งและวิธีการให้ความช่วยเหลือ เป็นไปตามระเบียบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำหนด

ช. วิธีคุ้มครอง รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในที่ปลอดภัย (แต่พยานต้องให้ความยินยอม) การปกปิดชื่อ ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่น ที่อาจระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ

⁸⁷พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 6

⁸⁸พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 3

ความเหมาะสมและสถานะของพยานที่เกี่ยวข้อง เช่น ถ้าเป็นพยานที่เกี่ยวข้องกับผู้มิอิทธิพลในจังหวัดจะต้องนำมาคุ้มครองในสถานที่ที่ปลอดภัยและไม่เปิดเผยชื่อ มิฉะนั้นจะถูกฆ่าปิดปาก

ซ. พยานอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานให้การคุ้มครองตามมาตราการทั่วไปนี้ แก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้ ถ้าบุคคลดังกล่าวจะไม่ได้รับความปลอดภัย แต่บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง⁸⁹

(2) เงื่อนไขการให้ความคุ้มครองตามมาตราการพิเศษ⁹⁰

มาตราการพิเศษนี้ใช้กับพยานเฉพาะบางคดีที่กำหนดไว้เนื่องจากเป็นคดีที่สำคัญและต้องให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะ โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ก. ประเภทคดีที่จะมาเป็นพยาน⁹¹

ก) ความผิดตามกฎหมายยาเสพติด การฟอกเงิน การทุจริตในวงราชการ
กฎหมายศุลกากร

ข) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐตามประมวลกฎหมายอาญา

ค) ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา
กฎหมายมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก และกฎหมายป้องกันและ
ปราบปรามการค้าประเวณี

ง) ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่
ซ่องโจร และให้หมายความร่วมมือ ความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่
มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรรัฐอย่างซับซ้อนและ
เป็นสัดส่วน

จ) ความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือ
สถานหนักกว่านั้น

ฉ) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้การคุ้มครองพยาน

ข. การร้องขอ

เริ่มจากเจ้าพนักงานเห็นเอง โดยปราศจากหลักฐานแน่ชัดหรือมีเหตุ
อันควรสงสัยว่า พยานในคดีดังกล่าวจะไม่ได้รับความปลอดภัยจึงร้องขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตราการพิเศษแต่ต้องได้รับความยินยอมจากพยาน

⁸⁹พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 7

⁹⁰พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 9

⁹¹พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 8

เมื่อได้รับคำร้อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จะพิจารณาสั่งการโดยด่วน มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัยก็ให้สั่งการเป็นพิเศษ

ค. วิธีการให้ความคุ้มครองตามมาตราพิเศษ⁹²

ก) สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ดำเนินการให้ความคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(ก) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสม

(ข) จ่ายค่าเลี้ยงชีพแก่พยาน หรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เช่น ภริยา และบุตร เป็นต้น เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี แต่ถ้าจำเป็นอาจขยายได้ครั้งละไม่เกิน 3 เดือน แต่ไม่เกิน 2 ปี

(ค) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเปลี่ยนชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนเพื่อให้ระบุตัวตนได้ ในระหว่างที่ได้รับการคุ้มครองและการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

(ง) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพ หรือให้มีการศึกษา และการอบรม เพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้

(จ) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับ

(ฉ) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

(ช) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

การดำเนินการข้างต้น ต้องถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม การคุ้มครองพิเศษนี้ สามารถคุ้มครองผู้ที่เกี่ยวข้องกับพยานได้เช่นเดียวกับมาตรการทั่วไปแต่ต้องได้รับความยินยอมด้วย⁹³

ข) การสิ้นสุดของการคุ้มครอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจสั่งให้ยุติการคุ้มครองตามมาตราพิเศษ เมื่อมีเหตุดังต่อไปนี้⁹⁴

(ก) พยานร้องขอ

⁹²พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 10

⁹³พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 11

⁹⁴พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 12

(ข) พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวง
ยุติธรรมว่าด้วยมาตรการพิเศษ

(ค) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป
และไม่จำเป็นต้องคุ้มครองเป็นพิเศษ

(ง) พยานไม่ให้การโดยไม่มีเหตุอันควร

(จ) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยานแจ้งความเท็จหรือเบิก
ความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเนื่องจากการมาเป็นพยาน

3) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน⁹⁵

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน และ
ปัจจุบันอยู่ในสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญา
มีสิทธิได้รับการคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ” จึงเป็น
ที่มาของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18
ธันวาคม 2546 เป็นต้นมา และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน มาตรา 13 ได้กำหนดให้มีการจัดตั้ง
สำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครอง
พยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้ง ประสานการปฏิบัติงาน
และข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองปลอดภัยแก่พยาน

4) ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน⁹⁶

(1) ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยาน และได้รับความเสียหายต่อชีวิต
ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดของตัวพยานเอง หรือสามี
ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ทั้งนี้ จะได้รับตาม
ความจำเป็นและตามสมควร ตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจาก
กระทรวงการคลัง

(2) หากความเสียหายที่ได้รับนั้น เกิดจากการที่พยานหรือผู้เกี่ยวข้อง
ปฏิเสธการคุ้มครอง ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน

(3) การยื่นขอ สามารถยื่น ได้เอง หรือทนายยื่นขอต่อสำนักงานคุ้มครอง
พยานตามแบบที่กำหนดไว้ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้ถึงการกระทำความผิด⁹⁷ ส่วน
หลักเกณฑ์การขอและวิธีพิจารณาเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม

⁹⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 13

⁹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 15 -18

(4) เมื่อพยานให้การแล้วมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยานตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ส่วนค่าตอบแทนในคดีที่เป็นพยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือพยานจำเลย เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทน แต่ไม่เกินอัตราที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

(5) ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

(6) การเรียกคืนค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่าย⁹⁸

ถ้าพยานไม่มาหรือไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยาน โดยไม่มีเหตุอันควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า แจ้งเท็จ เบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ผู้นั้นต้องคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องแก่รัฐเท่าที่จ่ายไปจริงภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับคำสั่งจากสำนักงานคุ้มครองพยาน

การเรียกร้องดังกล่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับการคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

5) การอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน⁹⁹

การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน และไม่ใช้คำสั่งของศาล สามารถยื่นเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ซึ่งมีใช้ศาลแขวงและมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา หรือศาลทหารชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น หรือที่บุคคลนั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่ง ทั้งนี้ โดยไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม

การอุทธรณ์คำสั่งเป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของสำนักงานคุ้มครองพยาน

การพิจารณาคำสั่งตามมาตรา 6 , 7 , 9 , 10 , 11 และ 12 ศาลต้องพิจารณาลับ และให้เฉพาะผู้เกี่ยวข้องเข้าฟัง และให้สั่งให้เสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับอุทธรณ์เว้นแต่มีเหตุอันสมควรจะขยายเวลาได้ตามความจำเป็นแต่ต้องจดยางานไว้ และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

6) การคุ้มครองพยาน โดยมาตรการที่มีโทษทางอาญา¹⁰⁰

กรณีที่มีการดำเนินการตามกฎหมายในการคุ้มครองพยาน ผู้ใดเปิดเผยความลับเกี่ยวกับที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามี

⁹⁷พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 19

⁹⁸การเรียกร้องดังกล่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

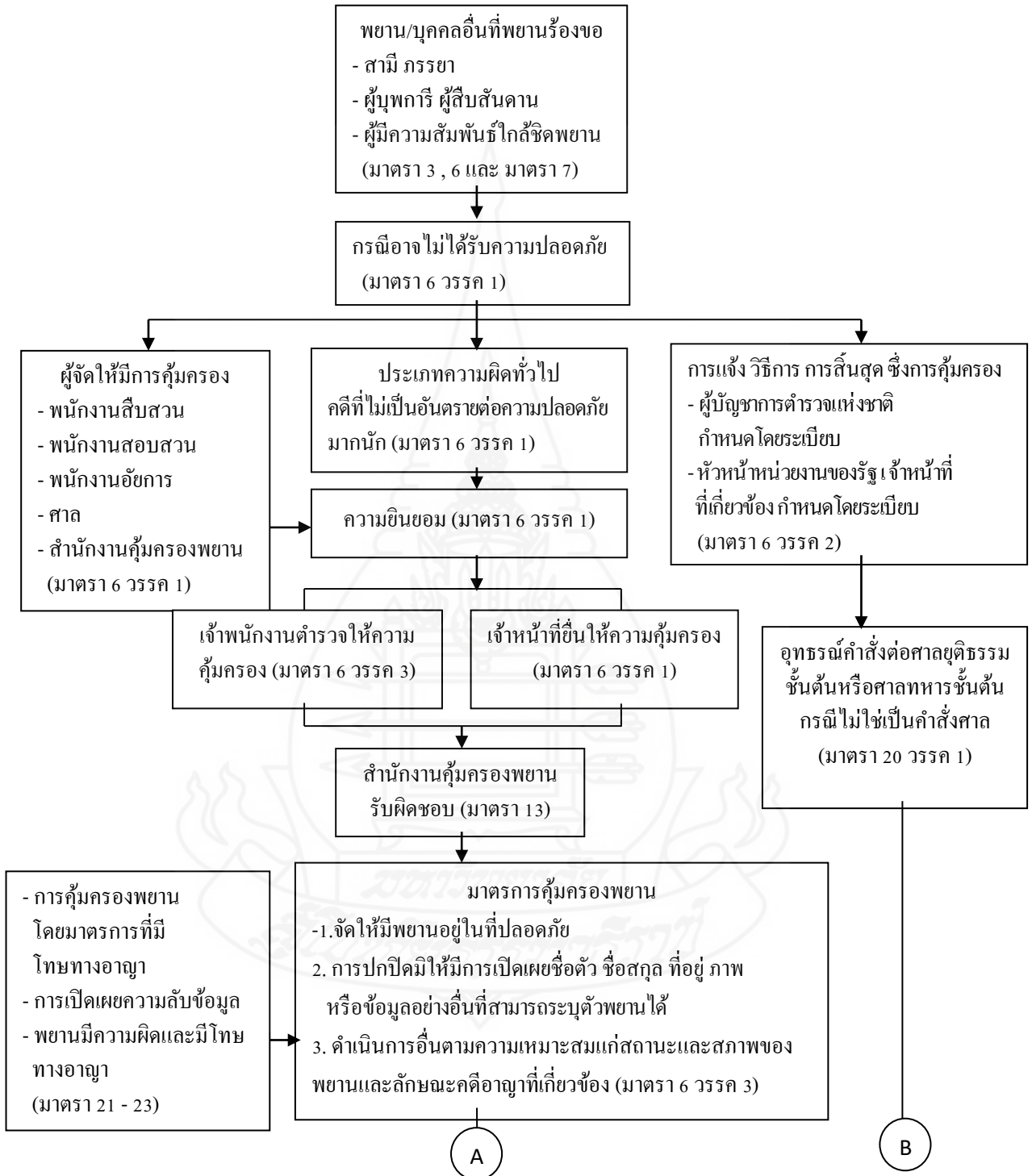
⁹⁹พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 20

¹⁰⁰พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. มาตรา 21-23

ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งได้ดำเนินการไป เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่พยาน โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความปลอดภัยหรือเป็นอันตรายแก่กายหรือได้รับอันตรายสาหัส หรือแก่ความตาย ต้องระวางโทษตาม อัตราที่กำหนด ถ้าได้กระทำเพื่อให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับความปลอดภัยต้องรับโทษหนักขึ้น หรือ ถ้าได้กระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของ บุคคลนั้น จะมาหรือ ได้มาเป็นพยานต้องรับโทษหนักขึ้น

การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ก.มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน¹⁰¹

¹⁰¹ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ อ่างแก้ว เจริญรอดที่ 25 หน้า 35 – 38.

A

กระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งข้าราชการ
สังกัดกระทรวงยุติธรรม
ดำเนินคดีแพ่งเพื่อคุ้มครองสิทธิ
ของพยานในกรณีจำเป็น
(มาตรา 14)

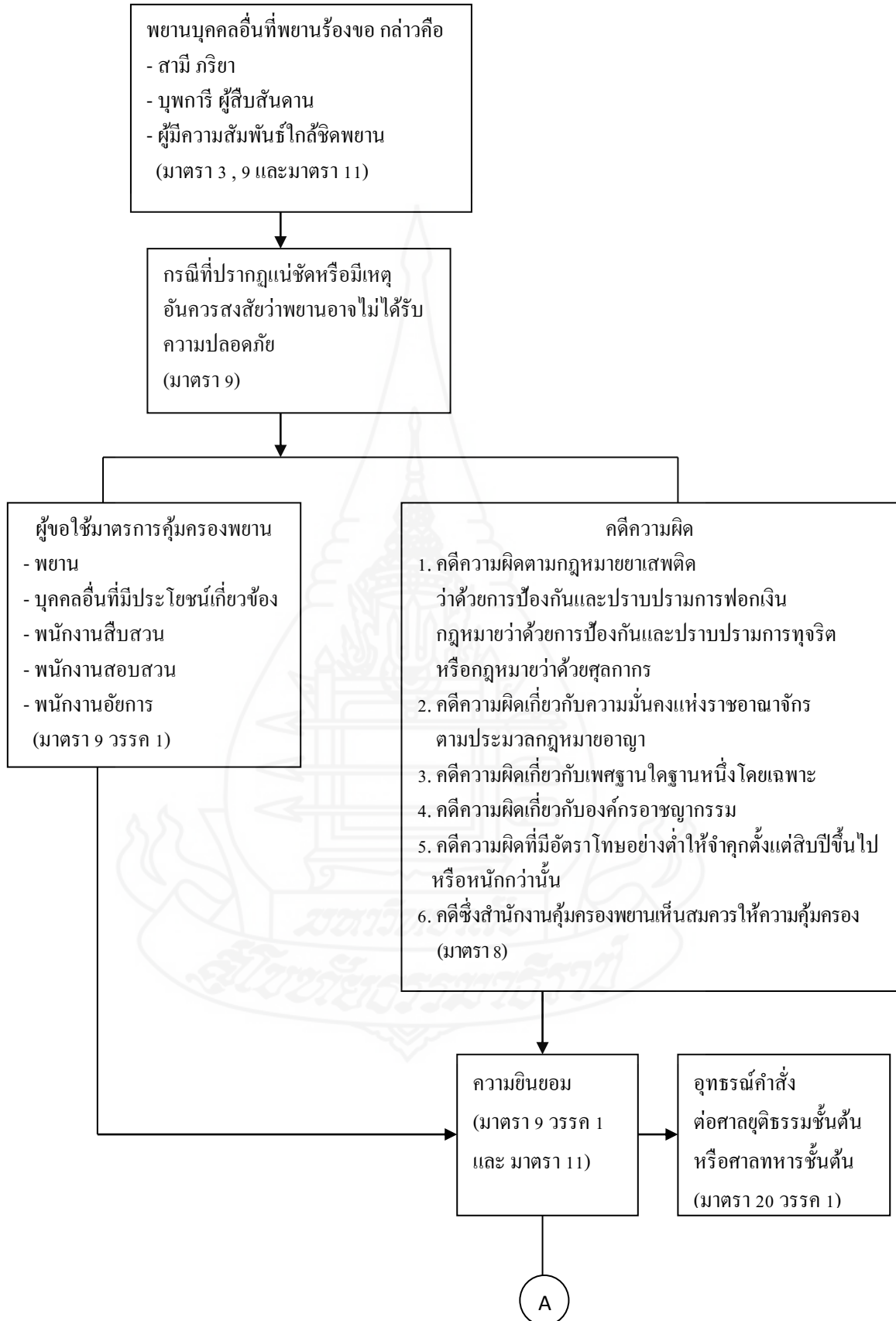
- การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยาน สามี ภริยา
บุพการี ผู้สืบสันดาน บุคคลที่มี
ความสัมพันธ์ใกล้ชิดพยาน ในกรณี
เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย
เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิ
อย่างหนึ่งอย่างใด ตามความจำเป็น
และสมควร

(มาตรา 15 และมาตรา 16)

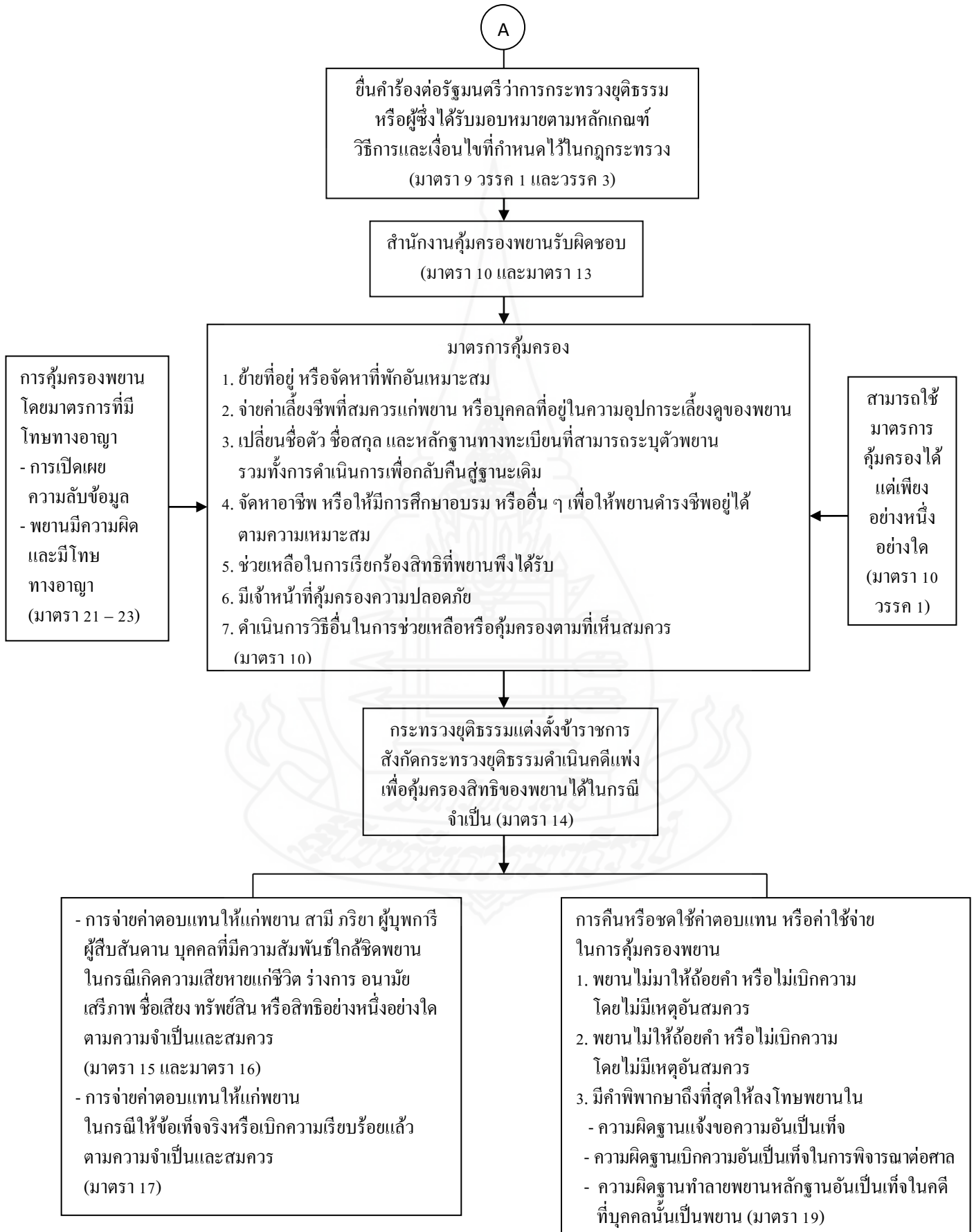
- การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยาน
ในกรณีให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ
เรียบร้อยแล้วตามความจำเป็นและสมควร
(มาตรา 17)

การคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่าย
ในการคุ้มครองพยาน

1. พยานไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความ
โดยไม่มีเหตุอันควร
 2. พยานไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความ
โดยไม่มีเหตุอันสมควร
 3. มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานใน
 - ความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ
 - ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จ
ในการพิจารณาคดีต่อศาล
 - ความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ
ในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน
- (มาตรา 19)

ข. มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

3.3.1 ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550¹⁰²

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อเป็นมาตรฐานในทางปฏิบัติให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และเพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งเกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมและบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสาระสำคัญดังนี้

1) ในการดำเนินการอันเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน และที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน รวมทั้งการเบิกจ่ายงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน ให้ดำเนินการเป็นการลับ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของพยาน ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับตัวพยาน บุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน พฤติการณ์แห่งคดี ความไม่ปลอดภัยที่พยานจะได้รับและข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

2) ในการปฏิบัติภารกิจงานคุ้มครองความปลอดภัยพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ถือเป็นความลับ มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองพยานหรือสั่งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานให้กระทำเป็นลายลักษณ์อักษร เว้นแต่ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนจะกระทำด้วยวาจาก็ได้ แต่ต้องบันทึกการมอบหมายหรือสั่งการดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรในทันทีที่สามารถกระทำได้

3) การมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองพยานหรือสั่งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยาน ให้คำนึงถึง

(1) อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและขีดความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่

(2) ผู้รับมอบหมายหรือผู้รับคำสั่ง รวมตลอดถึงการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของพยาน

(3) ความลับ ความรวดเร็วและการลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและการคุ้มครองความปลอดภัย

¹⁰² สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (ม.ป.ป.). *รวมกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน*. หน้า 42

(4) การปฏิบัติราชการเชิงบูรณาการ

4) การกำหนดวิธีการคุ้มครองพยาน ให้ได้รับความปลอดภัยให้สำนักงาน และหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานค้ำถึง

(1) ลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

(2) พหุติการณ์แห่งความไม่ปลอดภัยของพยาน

(3) ความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน

(4) ความยินยอมของพยาน

5) ให้นำระเบียบนี้มาใช้บังคับกับกรณีที่พยานได้ร้องขอให้นำมามาตรการทั่วไปมาใช้บังคับแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานด้วยโดยอนุโลม เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม

6) ในการให้ความคุ้มครองพยาน เมื่อสำนักงานหรือหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานได้ อนุมัติให้พยานอยู่ในมาตรการทั่วไปแล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองพยาน หรือสั่งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยาน โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่คนหนึ่งเป็นหัวหน้าชุดคุ้มครองและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นเป็นชุดคุ้มครอง

(2) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครอง โดยให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

ก. ชื่อหน่วยงานผู้ออกคำสั่ง และเลขที่คำสั่ง

ข. ชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานที่ทำการคุ้มครอง

ค. วิธีการคุ้มครอง

ง. ระยะเวลาการคุ้มครองและการสิ้นสุดการคุ้มครอง

จ. ยศ ชื่อตัว ชื่อสกุล พร้อมทั้งตำแหน่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองความปลอดภัยพยาน

ฉ. ยศ ชื่อตัว ชื่อสกุล พร้อมทั้งตำแหน่งของผู้ออกคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครอง

ช. วัน เดือน ปี ที่ออกคำสั่ง

ทั้งนี้ให้ถือว่าการปฏิบัติภารกิจงานคุ้มครองพยานตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองเป็นภารกิจนอกเหนือจากภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจตามปกติ

7) เมื่อสำนักงานหรือหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ได้อนุมัติให้พยานอยู่ในมาตรการทั่วไปแล้ว ก่อนดำเนินการคุ้มครองให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดบันทึกข้อตกลงและให้พยานผู้ขอรับการคุ้มครองลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลงให้ทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังนี้

- (1) การยินยอมรับการคุ้มครองของพยาน
- (2) วิธีการคุ้มครองพยาน
- (3) รายละเอียดแนวทางให้พยานปฏิบัติโดยคำนึงถึงวิธีการคุ้มครองพยาน พฤติการณ์ความไม่ปลอดภัยและความร้ายแรงแห่งคดี
- (4) สิทธิที่พยานพึงได้รับตามกฎหมาย
- (5) เงื่อนไขที่กำหนดให้พยานถือปฏิบัติ และผลของการที่พยานไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงซึ่งอาจเป็นเหตุให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง
- (6) วัน เดือน ปี ที่ทำบันทึกข้อตกลง

8) ในการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน พึงให้เกิดแก่พยาน ใจว่าจากสุขภาพ ปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม คำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ อีกทั้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รัศกุม และเคร่งครัด โดยให้ตระหนักว่าพยานเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี

9) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองได้ดำเนินการคุ้มครองพยานแล้ว จึงมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

10) การเบิกจ่ายงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ให้ดำเนินการ ดังนี้

- (1) กรณีหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานได้ดำเนินการจัดให้พยานอยู่ในมาตรการทั่วไป ให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานนั้น

(2) กรณีสำนักงานคุ้มครองพยานร้องขอโดยส่งพยานให้หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานดำเนินการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของสำนักงานตามระเบียบและวิธีการที่สำนักงานกำหนด

11) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองรายงานผลการปฏิบัติงานคุ้มครองพยาน ความคืบหน้าทางคดีและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นตามลำดับชั้นถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายของแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

12) กรณีปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้อัยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยาน โดยไม่มีเหตุสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน ให้หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานแจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบเพื่อดำเนินการเรียกให้พยานนั้นคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นแล้วแต่กรณี

13) การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานทำเป็นคำสั่งและแจ้งให้พยานทราบโดยเร็ว

คำสั่งสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานดังกล่าวให้ทำหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังนี้

- (1) ชื่อหน่วยงานผู้ออกคำสั่งและเลขที่คำสั่ง
- (2) ชื่อตัว ชื่อสกุล ของพยาน
- (3) ชื่อตัว ชื่อสกุล พร้อมทั้งตำแหน่งของผู้ออกคำสั่ง
- (4) วัน เดือน ปี ที่มีคำสั่ง และ วัน เดือน ปี ที่คำสั่งมีผลบังคับ
- (5) เหตุที่ทำให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุด
- (6) สิทธิและเงื่อนไขการอุทธรณ์คำสั่ง

การแจ้งคำสั่งดังกล่าวข้างต้น ให้สำนักงานคุ้มครองพยานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานแจ้งให้พยานทราบโดยตรง หรือจัดส่งไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แต่หากจำเป็นและเร่งด่วนอาจแจ้งทาง โทรสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นก็ได้

3.3.2 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ. 2547¹⁰³

¹⁰³ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2550). คู่มือการประสานส่งต่อพยานให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือส่วนราชการอื่นที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน. หน้า 141.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ออกระเบียบเพื่อกำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตราทั่วไป (เฉพาะพยานในคดียาเสพติด)

1) *วิธีการให้ความคุ้มครองพยาน* สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานนั้น ให้เจ้าพนักงานปฏิบัติต่อพยานหรือบุคคลนั้นตามความเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

- (1) จัดให้อยู่ในอารักขา
- (2) จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ที่ปลอดภัย
- (3) จัดให้มีการติดต่อ สอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัยอย่างสม่ำเสมอ

(4) ดำเนินการอื่นใดตามที่เลขาธิการ ป.ป.ส. เห็นสมควร

2) *ในการคุ้มครองพยาน* สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานนั้น ให้เจ้าพนักงานหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการด้วยความรอบคอบให้เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานหรือบุคคลดังกล่าว และความสำคัญแห่งคดี ทั้งนี้ เจ้าพนักงานต้องจัดให้มีมาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคลดังกล่าวได้ และให้ถือปฏิบัติว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน เจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบอาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้การคุ้มครองแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานก็ได้ แล้วรายงานให้เลขาธิการทราบ ทั้งนี้ การขออนุญาตให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ที่จะขอให้ช่วยกำหนดไว้

3.3.3 ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547¹⁰⁴

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้วางระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีพิเศษ โดยนำแนวทางของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 29 กันยายน

¹⁰⁴ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม. (2549). *คู่มือการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 151 -154

2547 และระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2547 มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ไม่ว่าจะโดยพนักงานสอบสวน คดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเห็นเองหรือพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับได้ ร้องขอให้ดำเนินการ ดังนี้

1) สืบสวน ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง

- (1) ข้อมูลที่แสดงว่าบุคคลนั้นเป็นพยานในคดีพิเศษเรื่องหรือเลขที่คดีพิเศษ
- (2) ข้อมูลเกี่ยวกับตัวพยาน อันเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ อายุ ภาพถ่าย ของพยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือผู้ที่มีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับพยาน
- (3) พฤติการณ์ที่แสดงว่า พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย เช่น การข่มขู่ ทำร้าย ตลอดจนความร้ายแรง และรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดังกล่าวรวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- (4) ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรของพยานที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ ความยินยอมดังกล่าวควรมีสักขี พยานอันได้แก่ ทนายความหรือผู้ที่พยานไว้วางใจลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย ยกเว้นกรณีที่ เหตุผลความจำเป็นไม่อาจหาทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจได้

2) เมื่อเห็นว่าเข้าเกณฑ์ที่พยานสมควรจะได้รับความคุ้มครองตามมาตราการ ทัวไปในการคุ้มครองพยานตามความในหมวด 1 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้พนักงานสอบสวนเสนอรายการตามลำดับชั้น ขออนุมัติต่ออธิบดีกรมสอบสวนคดี พิเศษ หรือรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ได้รับมอบหมาย หรือผ่านหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษแต่งตั้งเพื่อให้ความคุ้มครองตามมาตราการนี้

3.3.4 ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548¹⁰⁵

ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตราการทัวไป ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาล ทหารไว้ดังนี้

1) ในกรณีที่พยานในคดีอาญาอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มี อำนาจสืบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มี อำนาจฟ้อง คดีอาญา ศาลทหาร พยาน หรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประ โยชน์เกี่ยวข้องกับอาจขอให้

¹⁰⁵สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 103 หน้า 84

สำนักงานจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามมาตราการทั่วไปตามความจำเป็นและที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

2) นำความในระเบียบดังกล่าว มาใช้บังคับกรณีที่พยานได้ร้องขอให้ นำมาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาบังคับแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งอาจไม่ได้รับความปลอดภัยจากการที่พยานจะมาให้ หรือ ได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลทหาร ในการดำเนินคดีอาญาด้วยโดยอนุโลม

3) วิธีให้ความคุ้มครอง ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) จัดส่งพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานคุ้มครองพยาน ไปอารักขา ณ ที่พักอาศัย

(2) จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ปลอดภัย

(3) จัดให้พักอาศัยในสถานที่ราชการของหน่วยงานคุ้มครองพยาน

(4) ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถระบุตัวได้

(5) จัดให้มีการติดต่อสอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัยอยู่เสมอ

(6) จัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการคุ้มครอง

การดำเนินการข้างต้นอาจดำเนินการอย่างเข้มงวดตลอดเวลาหรือ บางครั้งหรือบางเวลาก็ได้ ทั้งนี้ ต้องกระทำด้วยความรอบคอบ โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมแก่ สถานะและสภาพของผู้รับการคุ้มครองและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการอาจ เปลี่ยนแปลงวิธีการให้ความคุ้มครองตามวรรคหนึ่งได้ตามความเหมาะสม

4) การดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับมาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยานซึ่งใน ระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจใช้ดุลพินิจดำเนินการเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามมาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยานได้ตามที่เห็นสมควร

3.3.5 ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้งวิธีการที่ เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2549¹⁰⁶

ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้งวิธีการที่ เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน ได้กำหนดแนวทางการให้ความ

¹⁰⁶สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 103 หน้า 123.

คุ้มครองพยานซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ถูกลงตัวมายังสถานพินิจและศูนย์ฝึกอบรมตามมาตรการทั่วไปไว้ ดังนี้

1) ในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าเด็กหรือเยาวชนอาจไม่ได้รับความปลอดภัยให้ผู้อำนวยความสะดวกให้มีการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ก่อน แต่วิธีการคุ้มครองนั้นต้องไม่กระทบต่อสิทธิของเด็กหรือเยาวชน

2) วิธีการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง ดังนี้

(1) จัดให้ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด

(2) จัดให้ย้ายนอน

(3) จัดให้ย้ายสถานที่ควบคุมหรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม โดยได้รับความเห็นชอบจากอธิบดี

(4) ดำเนินการอื่นใดให้ได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร โดยอาจประสานกับหน่วยงานอื่นให้ความคุ้มครอง รวมทั้งอาจประสานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เด็กหรือเยาวชนควรได้รับ

3) หากเด็กหรือเยาวชนผู้ได้รับความคุ้มครองพ้นจากการควบคุมและไม่ประสงค์รับความคุ้มครองอีกต่อไป แต่ผู้อำนวยการพิจารณาแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจไม่ได้รับความปลอดภัยให้แนะนำเด็กหรือเยาวชน ไปขอการคุ้มครองจากพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น

4) ในระหว่างการคุ้มครองหากผู้อำนวยการเห็นว่าวิธีการคุ้มครองที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสมอาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงได้

3.3.6 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548¹⁰⁷

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญาไว้ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การให้ความคุ้มครองพยาน หมายความว่า การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่พยานมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานรวมทั้งบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2) การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน

¹⁰⁷สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 103 หน้า 60

(2) การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย

(3) การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยาน หรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

3) พยานที่จะได้รับความคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยตามระเบียบนี้ หมายถึงพยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษและบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน

4) ในการร้องขอให้มีความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคล ดังนี้

(1) บิดาและมารดา

(2) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ไม่อาจขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาคนหนึ่งคนใดได้

5) คำร้องขอรับการคุ้มครองพยานให้ทำหนังสือตามแบบที่กำหนด

ในกรณีที่พยานร้องขอรับการคุ้มครองด้วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่จัดทำคำร้องให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

3.3.7 ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ถูกคุมขัง หรือผู้ถูกกักกันในคดีอาญาในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2549¹⁰⁸

ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ถูกคุมขัง หรือผู้ถูกกักกันในคดีอาญาในความควบคุมของกรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครองพยาน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ในคดีอาญาเมื่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่า พยาน

¹⁰⁸สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 103 หน้า 113.

หรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ถูกคุมหรือผู้ถูกกักกันอาจไม่ได้รับความปลอดภัย อาจขอให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ช่วยคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน เมื่อหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ได้รับคำขอตามวรรคหนึ่งแล้วให้จัดพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานตามสมควร โดยเร็ว

2) พยานอาจร้องขอให้คุ้มครองพยาน หรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันไปยังพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน ผ่านหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ได้ และเมื่อหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ได้รับคำร้องแล้วให้จัดส่งคำร้องนั้นต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน โดยเร็ว และเมื่อได้ส่งคำร้องแล้ว ให้แจ้งผู้ยื่นคำร้องทราบด้วย

3) เมื่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานได้รับคำร้องแล้วให้พิจารณาและแจ้งผลให้ผู้ร้องขอทราบในกรณี que เห็นสมควรให้ความคุ้มครอง

4) ...

5) ...

6) เมื่อหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ได้พิจารณาให้ความคุ้มครองตามคำขอแล้ว ให้หน่วยงานแจ้งให้แก่พยาน ผู้ขอและกรมราชทัณฑ์ทราบ โดยการออกคำสั่งการให้ความคุ้มครอง คำสั่งดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง

(2) วิธีการที่จะให้ความคุ้มครอง

(3) หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติของผู้ที่ได้รับความคุ้มครองทั้งก่อนและภายหลัง รวมทั้งความรับผิดชอบใดๆ ที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากผู้ที่ได้รับความคุ้มครองนั้นฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้

(4) พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครอง

7) วิธีการให้ความคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้คุมขังหรือผู้ถูกกักกัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อพยานหรือบุคคลนั้นตามความเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ดังนี้

(1) จัดให้อยู่ในความควบคุมดูแลโดยใกล้ชิด

(2) แยกขังในที่ปลอดภัย หรือย้ายเรือนจำ

(3) มีการสอบถามความเป็นอยู่และตรวจสถานที่ที่คุมขังอย่างสม่ำเสมอ

(4) ดำเนินการอื่นใดตามที่หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรม

ราชทัณฑ์เห็นสมควร

8) ในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็ผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการด้วยความรอบคอบ เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานหรือบุคคลดังกล่าว และสภาพของหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์แห่งนั้น ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีมาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคลดังกล่าวได้และให้ถือปฏิบัติว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ

9) การคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่เป็ผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

(1) พยานหรือบุคคลดังกล่าวได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ หรือพ้นไปจากการควบคุมของกรมราชทัณฑ์

(2) พยานหรือบุคคลดังกล่าวร้องขอให้ยุติการคุ้มครองหรือขอเพิกถอนความยินยอม ทั้งนี้ ให้รวมถึงการเพิกถอนความยินยอมของผู้ให้ความยินยอมแทนด้วย

(3) พยานหรือบุคคลดังกล่าวฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ โดยไม่มีเหตุอันสมควร

(4) พุทธิการณ์เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของพยานหรือบุคคลดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป และกรณีไม่มีความจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองอีกต่อไป เช่น พยานหรือบุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย

(5) ผู้ขอได้แจ้งยกเลิกการขอให้ช่วยคุ้มครอง

(6) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ หรือความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จอันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยานได้รับความคุ้มครอง

10) กรณีปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยาน โดยไม่มีเหตุสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน ให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์แจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรมทราบ เพื่อดำเนินการเรียกให้พยานคืน หรือขอใช้ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นแล้วแต่กรณี

11) ในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยาน หรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน ได้เปลี่ยนแปลงไปจนไม่เหมาะสม หรือไม่อาจให้ความคุ้มครองต่อไปได้และจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกัน ให้นำหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ขออนุญาตอธิบดีเพื่อดำเนินการให้พยานหรือบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ถูกคุมขังหรือผู้ถูกกักกันหรือผู้นั้น ได้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายโดยเร็ว

3.3.8 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2551¹⁰⁹

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2554 ได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครองพยาน ดังนี้

1) ในกรณีที่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานไม่ได้รับความปลอดภัยหรือถูกข่มขู่คุกคาม อันเป็นผลจากการที่จะมาหรือได้มาเป็นพยานต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาล แล้วแต่กรณี มีความจำเป็นที่จะให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกระทรวงมหาดไทย คุ้มครองความปลอดภัยให้พยานมีสิทธิร้องขอคุ้มครองความปลอดภัยได้โดยยื่นต่อหน่วยงานคุ้มครองพยาน ดังนี้

(1) ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำร้องขอที่สำนักงานการสอบสวนและนิติกร กรมการปกครองเพื่อเสนออธิบดีกรมการปกครองพิจารณาสั่งการ กรณีมีคำสั่งให้คุ้มครองพยานตามที่ร้องขอ ให้แจ้งผู้ร้องขอทราบและจัดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานกรณีมีคำสั่งไม่เห็นชอบให้คุ้มครองพยานให้แจ้งผู้ร้องขอทราบ

(2) ในจังหวัดอื่น ให้ยื่นคำร้องขอที่ทำการปกครองจังหวัดหรือที่ทำการปกครองอำเภอหรือที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอแล้วแต่กรณี เพื่อเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาสั่งการ กรณีมีคำสั่งให้คุ้มครองพยานตามที่ร้องขอ ให้แจ้งให้ผู้ร้องทราบและจัดพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานกรณีมีคำสั่งไม่เห็นชอบให้คุ้มครองพยานให้แจ้งให้ผู้ร้องขอทราบ

ในกรณีมีการร้องขอด้วยวาจาให้หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานจัดให้มีการทำเป็นหนังสือตามแบบที่กำหนด

2) ผู้มีสิทธิร้องขอให้คุ้มครองพยานตามระเบียบนี้ ได้แก่

- (1) พยานหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากพยาน
- (2) บุคคลอื่นซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพยาน

¹⁰⁹สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 103, หน้า 143.

(3) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา

(4) ศาล

(5) สำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรม

3) *กรณีผู้มีสิทธิร้องขอยื่นคำขอให้หน่วยงานคุ้มครองพยานของกระทรวงมหาดไทย ให้หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานจัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้เหมาะสมแก่สถานะพยาน สภาพของพยาน และลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีอำนาจเปลี่ยนแปลงการคุ้มครองความปลอดภัย โดยการคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการ ดังนี้*

(1) จัดพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นชุดคุ้มครองความปลอดภัยให้กับพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานให้ได้รับความปลอดภัยอันเป็นผลมาจากกรณีที่จะมาหรือได้มาเป็นพยาน โดยให้กำหนดระยะเวลาให้ความคุ้มครองความปลอดภัยครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน

(2) จัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมอันเป็นที่อยู่อาศัยประจำของพยานหรือของบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจ หรือที่หัวหน้าหน่วยงานคุ้มครองพยานกำหนด โดยให้พยานได้รับความปลอดภัยมากที่สุด

(3) ต้องปกปิด และรักษาความลับที่เกี่ยวกับชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานในการคุ้มครองความปลอดภัยพยาน

3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน

3.4.1 สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

สำนักงานคุ้มครองพยาน เป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้สังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคุ้มครองพยานมีหน้าที่¹¹⁰ ดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยาน พัฒนาระบบและมาตรการคุ้มครองพยานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เสนอแนะ ปรับปรุง และแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับ ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองพยาน ติดตามและประเมินผลการดำเนินการคุ้มครองพยาน ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

จะเห็นได้ว่า สำนักงานคุ้มครองพยานมิได้มีหน้าที่เพียงการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนและติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐอื่นเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่สำคัญในการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในทางปฏิบัติอีกด้วย

¹¹⁰กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ข้อ 3.

นอกจากนี้ ในการปฏิบัติการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและ มาตรการพิเศษ หน่วยงานที่ได้รับการติดต่อประสานงาน (contact out) จากสำนักงานคุ้มครอง พยานให้ประสานความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานทั้งหมดนั้นเป็น หน่วยงานของภาครัฐ มิได้เป็นหน่วยงานของเอกชนแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลอันเนื่องมาจากการเก็บ รักษาความลับของพยานที่เข้ามาสู่โครงการนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หน่วยงานของรัฐจะสามารถเก็บ รักษาความลับของพยานได้ดีกว่าหน่วยงานของเอกชนเพราะหน่วยงานของเอกชนมีการ เปลี่ยนแปลงบุคลากรภายใต้หน่วยงานอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่หน่วยงานของรัฐมักไม่ค่อยมีการ เปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในหน่วยงาน¹¹¹

เหตุผลที่รัฐจัดให้มีการจัดการเชิงโครงสร้างด้วยการกำหนดให้มีหน่วยงาน ของรัฐทำหน้าที่ให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน คือหน่วยงานของรัฐที่มีอยู่เดิมนั้นมี ศักยภาพเพียงพอกับการให้ความคุ้มครองพยาน และการให้หน่วยงานที่มีอยู่เดิมทำหน้าที่ดังกล่าว จะเป็นการประหยัดงบประมาณของแผ่นดิน โดยไม่ต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นอีก หน่วยงาน ที่ได้รับการติดต่อจากสำนักงานคุ้มครองพยานให้ประสานความร่วมมือในการให้ความคุ้มครอง พยานในปัจจุบัน มีทั้งสิ้น 7 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม กรมการ ปกครอง กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้จัดทำบันทึก ข้อตกลงว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาร่วมกับ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ทั้งนี้ การจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐดังกล่าวแม้ ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสัญญา แต่ก็มีสภาพบังคับทางศีลธรรมและทางการเมืองที่ ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องมีการปฏิบัติตาม

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดทำบันทึกข้อตกลง คือ เพื่อให้การดำเนินการ คุ้มครองพยานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และเพื่อให้ การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและ สัมฤทธิ์ผล

สาระสำคัญที่เหมือนกันในการบันทึกข้อตกลงที่ลงนามร่วมกับหน่วยงาน ทั้ง 7 หน่วยงานที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยาน ได้แก่

ประการที่ 1 ในการประสานการให้ความคุ้มครองพยาน หากกรณีจำเป็น เร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานไปยัง

¹¹¹ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25. หน้า 39.

หน่วยงานได้โดยทางโทรศัพท์ โทรสารหรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใดเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการคุ้มครอง

ประการที่ 2 ให้มีการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน ด้วยมาตรการพิเศษ จากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547

ประการที่ 3 หน่วยงานจะให้ความร่วมมือกับสำนักงานคุ้มครองพยานในการรายงานผลและสถิติเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน รวมถึงตลอดถึงข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในส่วนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบทุก 6 เดือน

ประการที่ 4 หากปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เปิดเผยความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีบุคคลนั้นเป็นให้หน่วยงานแจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบโดยเร็ว เพื่อจะได้ดำเนินการเรียกให้พยานนั้นคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทน หรือคืนหรือชดใช้ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นแล้วแต่กรณีตามที่รัฐได้จ่ายไปจริง

3.4.2 หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย¹¹²

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ไว้ว่า การให้ความคุ้มครองพยาน หมายความว่า การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่พยานมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน รวมทั้งบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และได้กำหนดแนวทางการให้คุ้มครองความปลอดภัยของพยาน ดังนี้

- (1) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน
- (2) การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย

¹¹²สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 103. หน้า 18 – 20.

(3) การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน และลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

พยานในคดีอาญาใด กรณีพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย โดยสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นเองก็ดี หรือกรณีพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง ยื่นคำร้องขอให้ความคุ้มครองพยานต่อสำนักงานคุ้มครองพยานก็ดี เมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการรับเรื่องและสอบสวนเพื่อขออนุมัติตามขั้นตอนแล้ว หากพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานคุ้มครองพยานต้องการให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานคุ้มครองพยานมีหนังสือแจ้งไปยังหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อขอให้จัดส่งเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องตามที่มีการร้องขอ

2). กระทรวงกลาโหม

กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยจะให้ความร่วมมือตามความจำเป็นและเหมาะสม ในการย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม และการให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น¹¹³ เท่านั้น

กระทรวงกลาโหมได้ออกระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยได้กำหนดแนวทางการให้คุ้มครองความปลอดภัยของพยานดังนี้

- 1) จัดส่งพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานคุ้มครองพยานไปอารักขา ณ ที่พักอาศัย
- 2) จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ปลอดภัย
- 3) จัดให้พักอาศัยในสถานที่ราชการของหน่วยงานคุ้มครองพยาน

¹¹³ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 38 ได้กำหนดว่า “การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ ให้กระทรวงกลาโหมให้ความร่วมมือช่วยคุ้มครองพยานการดำเนินการตามมาตรา 10 (1) และมาตรา 10 (6) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่กระทรวงกลาโหมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษแล้ว

สำหรับคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้กระทรวงกลาโหมให้ความร่วมมือช่วยคุ้มครองตามมาตรการพิเศษตามวรรคหนึ่ง เฉพาะพยานหรือบุคคลที่จะเข้ารับการคุ้มครองนั้น เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร”

4) ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถระบุตัวได้

5) จัดให้มีการติดต่อสอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัยอยู่เสมอ

6) จัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการคุ้มครอง

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้กระทรวงกลาโหมให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นคำขอไปยังผู้อำนวยการกองนิติธรรมทหาร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองพยาน กระทรวงกลาโหม ตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเพื่อขอความร่วมมือให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน และให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม แจ้งยืนยันเป็นหนังสือโดยไม่ชักช้า เมื่อผู้อำนวยการกองนิติธรรมทหาร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองพยานกระทรวงกลาโหม ได้รับแจ้งข้อความดังกล่าวแล้วให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบว่าให้ความคุ้มครองหรือไม่เพียงใด

3). *กรมการปกครอง*

กรมการปกครองมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่มีใช้คดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ โดยจะให้ความร่วมมือในการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยานรวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้กรมการปกครองให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษดังกล่าว สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน

4). *กรมราชทัณฑ์*

กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่ในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกัน เป็นพยานอันมีใช้คดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกัน ถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดี

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้กรมราชทัณฑ์ให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานและแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ สถานกักขัง หรือสถานกักกัน ซึ่งเป็นหน่วยงาน

คุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ที่พยานอยู่ในความควบคุมโดยตรง หรืออาจประสานกับกองนิติการ กรมราชทัณฑ์ อีกทางหนึ่งด้วยก็ได้ เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน โดยจะต้องกำหนด ระยะเวลาสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานดังกล่าวไว้ด้วย

5). *กรมสอบสวนคดีพิเศษ (Department of Special Investigation : DSI)*

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีหน้าที่ในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา นอกจากคดี พิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้พยานอยู่ในความคุ้มครอง ของหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากเป็นพยานในคดีสำคัญ สำนักงาน คุ้มครองพยานจะต้องประสานขอความร่วมมือเป็นหนังสือไปยังหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรม สอบสวนคดีพิเศษ เพื่อขออนุมัติจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ ดำเนินการคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ ทั้งนี้ จะกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง หรือไม่ได้ กรณีจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน ให้ผู้อำนวยการสำนักงาน คุ้มครองพยานหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายประสานไปยังหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวน คดีพิเศษ โดยทางโทรศัพท์ โทรสาร หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใด เพื่อขอความร่วมมือให้ดำเนินการ คุ้มครองพยาน และแจ้งให้ยืนยันความต้องการเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังกรมสอบสวนคดีพิเศษใน โอกาสแรกที่สามารถกระทำได้

6). *กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานด้วย มาตรการในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนเป็นพยาน อันมิใช่คดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดี

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้กรมพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชนให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้อง ประสานและแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนโดยตรง หรืออาจประสานงานกับสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนอีก ทางหนึ่งด้วยก็ได้ เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยานตามระเบียบกรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยการแจ้งวิธีการให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน

7). *สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)*

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหน้าที่ให้ ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นคดีที่ความสำคัญหรือ

เลขาธิการ ป.ป.ส. เห็นสมควร และเจ้าพนักงานในสังกัดสำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการสืบสวนเองหรือร่วมกันดำเนินการสืบสวนกับพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งอยู่ในสังกัดหน่วยงานอื่น

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ความร่วมมือในการคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือไปยังกองกฎหมายและคดียาเสพติดในฐานะหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของสำนักงาน ป.ป.ส.

ตารางที่ 3.4 สรุปมาตรการทางกฎหมายจาก พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546	<p>- พยานที่จะได้รับความคุ้มครองในคดีอาญา คือ ผู้ที่เป็นพยานเอง ผู้ที่เป็นสามีหรือภรรยาของพยาน บุพการีหรือ ผู้สืบสันดานของพยาน และผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน</p> <p>- มาตรการคุ้มครองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน</p> <p><u>มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน</u> คือ กรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน อาจให้พยานอยู่ในความคุ้มครอง หรือตามที่พยานหรือบุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็น บุคคลดังกล่าวขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความปลอดภัยแก่พยานได้ตามความจำเป็น โดยได้รับความยินยอมจากพยาน การคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย เช่น การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อ ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลที่สามารถรู้ว่าเป็นใคร การจัดที่อยู่ที่ปลอดภัยให้พยาน</p> <p><u>มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน</u> ตาม พ.ร.บ.</p>

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ชื่อกฎหมาย	ผลการศึกษา
	<p>คุ้มครองพยานฯ มีการกำหนดว่าคดีใดที่พยานจะได้รับการคุ้มครองตามมาตราการพิเศษ มาตราการพิเศษ ได้แก่ การย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสม</p> <p>การจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรให้แก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะของพยาน การเปลี่ยนชื่อนามสกุล การดำเนินการเพื่อให้พยานมีอาชีพหรือได้รับการศึกษาอบรม การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น ทั้งนี้ ต้องมีการร้องขอ และต้องได้รับความยินยอมให้มีการคุ้มครองพยานด้วย</p> <p>- ให้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตราการทั่วไปและมาตราการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้งประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน</p>

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา ตามความตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย

จากการศึกษาอนุสัญญาระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์
เปรียบเทียบเกี่ยวกับประเด็นซึ่งเป็นสาระสำคัญ 2 ประการหลัก แยกออกได้ดังนี้ หลักการทั่วไป
ของการคุ้มครองพยาน และการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทาง
ปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยพื้นฐานด้านแนวคิด ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบถึงที่มาของ
การบัญญัติกฎหมาย เพื่อความชัดเจนและทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของการนำเสนอข้อมูลสำหรับ
การพัฒนามาตรการในการคุ้มครองพยานต่อไป รายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักการทั่วไปของการคุ้มครองพยานตามความตกลงระหว่างประเทศ

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์หลักทั่วไปซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการตรา
บทบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา ว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันหรือไม่ โดยศึกษาจาก
ความเป็นมาของกฎหมายนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเหตุผลของการตราความตกลงระหว่าง
ประเทศของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร
ค.ศ. 2000 โดยเฉพาะในข้อ 24 ได้มีการกำหนดให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มี
ความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการ
ร่วมมือกันของรัฐภาคีในการป้องกันต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้สำเร็จและบรรลุผล
โดยรัฐภาคีรวมถึงประเทศไทยซึ่งได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้าน
อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 มีความผูกพันอันเป็นพันธกรณี ที่จะต้อง
ปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ และผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์หลักเหตุผลตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา
ซึ่งเป็นกฎหมายแม่แบบที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองพยานของนานาประเทศ
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รวมทั้งประเทศไทย โดยนำมาเป็นพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์หามาตรการ
ในการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา เพราะถือว่าพยานมีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมอย่างมาก

ในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย เนื่องจากการกระทำใด ๆ ต่อพยานอาจส่งผลกับการเบิกความและถือว่าเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 พบว่ากฎหมายดังกล่าวให้ความสำคัญกับพยานบุคคลซึ่งมีความสำคัญในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจึงได้ส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านองค์กรดังกล่าวโดยให้มีการใช้มาตรการในการคุ้มครองพยานเพื่อใช้เป็นมาตรการอื่นหนึ่งในการต่อต้าน ป้องกันองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีกำลังคน และทรัพย์สินมหาศาล มีการให้สินบนเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทำการปกปิด ชู่เชื้อญ่ คุกคามพยาน โดยกระทำการทุกอย่างเพื่อให้สมาชิกในกระบวนการหรือตัวการสำคัญได้หลุดพ้นจากคดี ดังนั้น อนุสัญญาฉบับดังกล่าวจึงมีผลผูกพันอันเป็นพันธกรณี ที่รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติตาม ภาคีสมาชิกจำต้องตรากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยอนุสัญญาฉบับนี้มีสภาพบังคับเพื่อกำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องดำเนินมาตรการทั้งหลายที่เหมาะสม ในการกำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองทางกายภาพแก่ตัวบุคคล เช่น ภายในขอบเขตที่จำเป็น และกระทำได้ การย้ายบุคคลเหล่านั้น ไปอยู่ที่อื่น และเท่าที่เห็นจำเป็น การไม่เปิดเผย หรือจำกัดการเปิดเผยข้อสนเทศเกี่ยวกับรูปพรรณ เป็นต้น และจัดให้มีกฎหมายทางพยานหลักฐานที่อนุญาตให้คำให้การของพยานสามารถกระทำได้ในลักษณะที่ทำให้แน่ใจว่า พยานได้รับความปลอดภัย เช่น อนุญาตให้มีคำให้การผ่านการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร โดยการติดต่อผ่านวิดีโอทัศน์ เป็นต้น ตามวิถีทางหรือบริบทของตนหรือให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพ แก่พยานจากการแก้แค้น หรือข่มขู่ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดีอาญาซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่กรอบภายใต้อนุสัญญานี้ และแก่ญาติ และบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดพยานนั้นตามความเหมาะสม

เมื่อนำหลักดังกล่าวมาใช้พิจารณาเทียบเคียง พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล ของ Thomas Hobbes ซึ่งกล่าวถึงความต้องการความปลอดภัยว่าเป็นความต้องการของมนุษย์ ที่ทุกคนต้องการจะปกป้องและรักษาชีวิตของตนเอง เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย ในสังคม โดย John Locke มองว่า มนุษย์มีเสรีภาพที่จะดำเนินชีวิตของตนเอง แต่มนุษย์จะต้องไม่ทำอันตรายต่อชีวิต เสรีภาพของผู้อื่น และ Abraham Maslow กล่าวว่า มนุษย์ต้องการที่จะรักษาชีวิตของตน ทรัพย์สินให้มีความมั่นคงปลอดภัย โดยนักจิตวิทยายอมรับกันว่า คำให้การพยานบุคคลมักมีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และไม่ถูกต้องเกิดขึ้นเสมอ ๆ แม้ทั้งที่พยานบุคคลผู้ให้ถ้อยคำนั้นจะมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ความจริง บางครั้งถึงกับมีการกล่าวกันว่าไม่มีคำให้การของบุคคลใดที่ถูกต้องสมบูรณ์ แม้พยานจะรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและจดจำได้อย่างแม่นยำ

ก็อาจมีปัจจัยที่มีผลกระทบทำให้พยานถ่ายถอดหรือเบิกความในข้อเท็จจริงไม่ตรงความจริงที่ตนรู้เห็นมา ปัจจัยที่สำคัญคือ อคติส่วนตัว เช่น พยานมีเหตุโกรธเคืองกับจำเลย หรือจำเลยติดสินบน หรือ ช่มชู้พยาน หรือพยานมีส่วนได้เสียในผลของคดีอยู่ด้วย¹¹⁴ นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า สอดคล้องกับหลักตรวจสอบค้นหาความจริง ซึ่งในการค้นหาความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนถือว่า มีความสำคัญต่อคดีเป็นอย่างมาก จะส่งผลให้คดีออกมาในรูปแบบใดนั้น พยานหลักฐานในคดีนั้น ๆ เป็นตัวบ่งชี้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ การรวบรวมพยานหลักฐานนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 นั้น พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ กล่าวคือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ¹¹⁵ ในทางปฏิบัตินั้น พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งทางปฏิบัติเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพื่อทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติของผู้ต้องหาด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงว่า การกระทำดังกล่าวของพนักงานสอบสวนขัดกับหลักการตรวจสอบว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาที่มีความสำคัญที่จะต้องตรวจสอบด้วยเพื่อประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการหรือเพื่อประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลด้วย

ผู้ศึกษาเห็นว่า การให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองพยานบุคคล ถือเป็นฐานสำคัญของกระบวนการยุติธรรมประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อความถูกต้องและการให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความในคดีอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญ ตามแนวคิดของ Thomas Hobbes John Locke และ Abraham Maslow ดังที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ การที่รัฐจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในคดีอาญา มีประโยชน์สำคัญ 3 ประการ ดังนี้¹¹⁶ 1. ประโยชน์แห่งความยุติธรรมในการค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล และเพื่อมิให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีถูกบิดเบือนไปจากความจริง 2. พยานบุคคลได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ในการบอกกล่าวเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงที่ตนประสพรู้เห็นมาให้แก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทราบ เพราะหากบุคคลที่จะมาเป็นพยานให้แก่รัฐถูกข่มขู่ คุกคาม ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอนาคตขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีบุคคลใดกล้าเสี่ยงยกยันตรายมาเป็นพยานในคดีอาญาอีกต่อไป และ 3. เพื่อตอบแทน

¹¹⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23 หน้า 397

¹¹⁵ คณิต ณ นคร. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4. หน้า 117

¹¹⁶ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 25 หน้า 14

ความร่วมมือและเพื่อชดเชยรายได้ให้แก่พยานที่เสียสละเวลาในการประกอบอาชีพ และยอมอุทิศตนเพื่อทำหน้าที่พลเมืองดีโดยการมาเป็นพยานให้แก่รัฐ

2. วิเคราะห์การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของต่างประเทศ และกฎหมายไทย

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาคำเนิการวิเคราะห์การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยจากการศึกษากฎหมายคุ้มครองพยานในสหรัฐอเมริกา และกฎหมายคุ้มครองพยานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยศึกษาถึงแนวทางการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของแต่ละประเทศเพื่อนำข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาของประเทศไทย พบว่า การปฏิบัติต่อพยานในต่างประเทศ สามารถจำแนกออกเป็นการปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน หมายถึง การปฏิบัติต่อพยานทั้งในชั้นสืบสวนสอบสวน และในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งเป็นการคุ้มครองพยานโดยทั่วไป และการปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อพยานที่ได้เข้าสู่โครงการที่รัฐจัดตั้งขึ้น เพื่อคุ้มครองพยานเป็นการเฉพาะราย ทั้งนี้ เป็นไปตามเงื่อนไขและคุณสมบัติที่รัฐกำหนด และเพื่อความเข้าใจและความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อพยานของต่างประเทศ และแนวทางการปฏิบัติต่อพยานของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยสามารถสรุปเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ดังนี้

2.1. ในสหรัฐอเมริกามีการแบ่งวิธีปฏิบัติต่อพยานออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

2.1.1 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

ได้กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจในการออกกระเปียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อพยาน ทั้งการใช้มาตรการในการจัดย้ายที่อยู่ และจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครอง เมื่อเห็นว่าพยานและครอบครัวอาจได้รับอันตราย การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ดังปรากฏใน Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005 ทั้งนี้ก่อนเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้นายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึงเจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยาน ในเวลาที่พยานต้องมาให้ปากคำ จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยาน ในขณะที่พยานต้องมาให้ปากคำ จัดให้มีการดูแลสุขภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน

2.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

จะอยู่ภายใต้การคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ตำรวจศาล (United States Marshal) โดยแบ่งเป็น

1) การคุ้มครองระยะสั้น โดยกำหนดการโยกย้ายพยานบุคคลออกจากบริเวณ ซึ่งคาดว่าจะมีอันตรายหรือมีบุคคลที่จะเข้ามาทำร้ายจนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะมีความปลอดภัย ในกรณีผู้ต้องหาที่กั้นไว้เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำ สหรัฐอเมริกาจะมีการร่วมมือกันระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลและสหพันธ์เพื่อคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี

2) การคุ้มครองในระบบระยะยาว การคุ้มครองในระบบนี้จะมีความเข้มงวดมาก โดยมีระบบตายตัว และจะมีการพิจารณาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจศาล และอัยการร่วมกันว่าใครหรือผู้ใด จำเป็นที่จะได้รับความคุ้มครอง ซึ่งอาจรวมถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับพยานในการคุ้มครองลักษณะนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจศาล จะดำเนินการโดย ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย ไปยังเขตที่ปลอดภัย ขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน จ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ และให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล ทั้งนี้ พยานจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งเป็นข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้น ซึ่งพยานจะต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติ เว้นแต่คู่สมรสและบุตรของตนเท่านั้น พยานจะนำเอาอัลบั้มรูปส่วนตัวของพยานไปได้เพียงหนึ่ง อัลบั้ม หากมีจดหมายใด ๆ ส่งถึงพยาน จะต้องทำลายจดหมายนั้นทันทีเมื่ออ่านจบ พยานจะต้องไม่รับโทรศัพท์เองแต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัวได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้ และจะมีการฝึกอบรมอาชีพ หรือหางานใหม่ให้ เมื่อพยานทำงานมีรายได้แล้ว รัฐบาลจะงดเงินช่วยเหลือ

2.2. ในสหพันธรัฐเยอรมนีมีการแบ่งวิธีปฏิบัติต่อพยานออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

2.2.1 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

วิธีในการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยสรุปได้ ดังนี้

1) พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล และลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยาน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าหากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

และลักษณะรูปพรรณสัณฐานพยานลี้ลับจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่นจะต้องทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับ

2) ในกรณีที่ต้องมีการปิดบังตัวพยานบุคคล ในการนำตัวมาเบิกความในชั้นศาล กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งได้ซักถามพยานปากดังกล่าวในชั้นตอนการสอบสวนเข้ามาตอบข้อซักถามพยานในฐานะพยานบอกเล่าแทนพยานบุคคลดังกล่าวในชั้นศาลได้ รวมทั้งอาจจะมีการนำบันทึกคำให้การของพยานที่เบิกความนอกห้องพิจารณาคดีมาอ่านในระหว่างพิจารณาคดี

3) ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้ หากเกรงว่าผู้ต้องหาหรือพยานจะไม่พูดความจริง หากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหากลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา รวมถึงการใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้การอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์มือถือ หรือการประชุมทางจอภาพ

4) ซักถามและบันทึกเทปล่วงหน้า หากปรากฏว่าพยานบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าเบิกความต่อศาลได้เป็นระยะเวลาานานหรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใด ไปทำการซักถามพยานปากดังกล่าว ทั้งนี้การจะใช้มาตรการใดก็ตามศาลจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นประกอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความเคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับโอกาสที่จะปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

เนื่องจากในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรง ในการคุ้มครองพยานจึงอาศัยบทบัญญัติในกฎหมายตำรวจ ที่ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ ดังนี้

- 1) ดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม
- 2) จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตาม ทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ
- 3) จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือนอกประเทศก็ได้
- 4) ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

2.3. ในประเทศไทยมีการแบ่งวิธีปฏิบัติต่อพยานออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

2.3.1 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 กำหนดให้ในการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยานต้องให้เกียรติแก่พยาน ให้ความสุภาพ และปฏิบัติต่อพยาน ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ

2.3.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

ใช้แนวทางตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาทั้งก่อนและหลังพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม กรมการปกครอง กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ต้องให้เกียรติแก่พยาน ให้ความสุภาพ และปฏิบัติต่อพยาน ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ

จากการเปรียบเทียบการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย จะเห็นได้ว่า ประเทศที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งจัดทำคำแนะนำทั่วไปสำหรับทนายความ ผู้เสียหาย และการเป็นพยานในปี ค.ศ. 2005 เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต่อเหยื่อและพยาน โดยกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ต่อพยาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งต่อนายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงาน ในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน และชั้นศาล รวมถึงเจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยาน ในเวลาที่พยานต้องมาให้ปากคำ จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยาน ในขณะที่เดินทางมาให้ปากคำ จัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์ รายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดีให้พยานทราบอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการดูแลสภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน

ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรง ในการคุ้มครองพยาน จึงอาศัยบทบัญญัติในกฎหมายตำรวจ ที่ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยาน โดยต้องปฏิบัติต่อพยาน เช่น ดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตามทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ จัดหาชื่อ ที่อยู่

เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือนอกประเทศก็ได้ และให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

กระบวนการคุ้มครองพยานดังที่ศึกษาเปรียบเทียบข้างต้น ล้วนมีที่มาแห่งจุดเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมจากแนวคิดหลักตรวจสอบค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเน้นย้ำในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ จะต้องมีการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ อันจะส่งผลต่อรูปคดีเป็นตัวบ่งชี้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์

ดังจะเห็นได้จากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ต่างกำหนดวิธีคุ้มครองพยานไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยต้องปฏิบัติต่อพยานในลักษณะการจัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานขณะเดินทางมาให้ปากคำ การจัดตำรวจติดตามทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ การรายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดีให้พยานทราบอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการดูแลสภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนเลี้ยงชีพจนกว่าพยานจะสามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของแนวคิดหลักตรวจสอบค้นหาความจริงที่มุ่งเน้นให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมด้านหน้าปฏิบัติต่อผู้ต้องหา พยาน ตามกระบวนการที่โปร่งใส และเป็นไปด้วยความกระตือรือร้น (Active) เพื่อให้มาซึ่งพยานหลักฐานที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือที่สุด ซึ่งการคุ้มครองพยานย่อมเป็นหนึ่งในกระบวนการดังกล่าวเช่นกัน

ส่วนประเทศไทย จะใช้แนวทางตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 ในการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาทั้งก่อนและหลังพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม กรมการปกครอง กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งกำหนดหลักการในเรื่องของการให้เกียรติแก่พยาน ให้ความจากสุภาพ และปฏิบัติต่อพยาน โดยมีอัยราชัยมนตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ตามกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย

กฎหมาย/วิธีปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	ประเทศไทย
1. บทบัญญัติกฎหมาย	Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2 0 0 5 (แนวทางปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่)	กฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา Criminal Procedure Code(StrafprozeBord nung, StPO) แล ะ กฏหมายตำรวจ (Police Law)	ระเบียบกระทรวง ยุติธรรมว่าด้วยแนว ทางการปฏิบัติงาน คุ้มครองพยานใน คดีอาญาพ.ศ. 2550
2. หน่วยงานหลักที่ รับผิดชอบในการ คุ้มครองพยาน	The United States Marshal Service (U.S. Marshal)	หน่วยงานตำรวจและ อัยการ	สำนักงานคุ้มครอง พยาน สังกัดกรม คุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพกรมคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพ
3. การปฏิบัติต่อพยาน ก่อน พ ยาน เข้า ผู้ โครงการ	- แจ้งให้นายจ้างของ พยานทราบถึงความ จำเป็นในการต้องขาด งานในช่วงที่พยาน ต้องมาให้ปากคำ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของ พยาน - จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่พยานในเวลา ที่พยานต้องมาให้ปากคำ - จัดให้มีการรักษา ความปลอดภัยให้แก่ พยานในขณะที่เดินทาง มาให้ปากคำ	- ในการสืบพยาน ศาลสามารถมีคำสั่ง ให้ผู้ต้องหาออกจาก ห้องพิจารณาระหว่าง การซักถามได้หาก เกรงว่าผู้ต้องหาร่วม หรือพยานจะไม่พูด ความจริงหากมีการ ซักถาม ต่อ ห นี้ ผู้ต้องหา - ซักถามและบันทึก เทป ล่วงหน้า หาก ปรากฏว่าพยานบุคคล ดังกล่าวไม่สามารถ เข้าเบิกความต่อศาล	- ต้องให้เกิดคดีแก่ พยานใช้วาจาสุภาพ และปฏิบัติต่อพยาน ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่ เป็น ธรรม ต้อง คำนึงถึงวัฒนธรรม และ ประเพณี ใน ท้องถิ่น ต้องคำนึงถึง ความเหมาะสมแก่ สถานะและสภาพ ของพยานเป็นสำคัญ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

กฎหมาย/วิธีปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	ประเทศไทย
	- จัดที่พักของพยาน แยกต่างหากจากฝ่าย โจทก์	ได้เป็นระยะเวลาาน หรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้ พิพากษาคนหนึ่งคนใด ไปทำการซักถาม พยานปากดังกล่าวได้	
4. การปฏิบัติต่อพยาน ในระหว่างที่พยานอยู่ ในโครงการ	- การคุ้มครองพยาน แบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้ 1) การคุ้มครองระยะ สั้น โดยกำหนดการ โยกย้ายพยานบุคคล ออกจากบริเวณซึ่งคาด ว่าจะมีอันตรายหรือมี บุคคลที่จะเข้ามาทำ ร้ายจนกว่าจะแน่ใจว่า พยานบุคคลดังกล่าว จะมีความปลอดภัย 2) การคุ้มครองใน ระบบระยะยาวจะมี ความเข้มงวดมาก และ จะมีการพิจารณาโดย United States Marshals และอัยการ ร่วมกันว่าใครหรือผู้ใด จำเป็นที่จะได้รับความ คุ้มครองซึ่งอาจรวมถึง	- ดูแลสภาพจิตใจ ของพยานและให้ คำแนะนำในทางด้าน พฤติกรรม - จัดให้มีพนักงาน ตำรวจคุ้มครองความ ปลอดภัยของพยานใน ระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตาม ทั้งแบบเปิดเผยและ แบบเป็นการลับ - จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับ รูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพอใหม่โดยจะอยู่ ภายใน หรือ นอก ประเทศก็ได้ - ให้ความช่วยเหลือใน ด้านเงินทุนเลี้ยงชีพ เป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพอใหม่	หน่วยงานที่มีภารกิจ เกี่ยวข้องกับ การ คุ้มครองพยาน จะต้องให้เกียรติ พยาน ใช้วาจาสุภาพ ปฏิบัติต่อพยานอย่าง มีอหิยาศัยไมตรี ไม่ เลือกปฏิบัติอย่างไม่ เป็นธรรม คำนี้ถึง วัฒนธรรมและ ประเพณีในท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงความ เหมาะสมแก่สถานะ และสถานภาพของ พยาน เป็น สำคัญ (หมายเหตุ ใช้ ระเบียบกระทรวง ยุติธรรมว่าด้วยแนว ทางการปฏิบัติงาน คุ้มครองพยานใน คดีอาญาพ.ศ. 2550

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

กฎหมาย/วิธีปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	ประเทศไทย
	<p>บุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิด กับ พยาน ในการ คุ้มครองลักษณะนี้ United States Marshal จะดำเนินการโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ย้ายถิ่น ที่อยู่ ของ พยานและครอบครัว ให้พ้นจากเขตอันตราย ไปยังเขตที่ปลอดภัย - ขอให้ศาลมีคำสั่ง เปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยาน - จัดหาบ้านพักการ รักษาพยาบาลการ ฝึกงานสถานที่ศึกษา ของบุตรและจัดหางาน ให้ใหม่ตามความรู้ ความถนัดของตน - จ่าย ค่า ครอบงำ เบื้องต้น จนกว่าพยาน จะช่วยเหลือตนเองและ ครอบครัวได้ - ให้ ความคุ้มครอง พยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การ หรือเบิกความต่อศาล 	และสามารถเลี้ยง ตนเองได้	เป็นแนวทางปฏิบัติ ต่อพยานทั้งก่อน และ ระหว่างที่พยานเข้าสู่ โครงการ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

กฎหมาย/วิธีปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่	ประเทศ สหรัฐอเมริกา	สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	ประเทศไทย
5. การกระทำความผิดต่อ พยาน	- มีการกำหนดความ รับผิดทางอาญาต่อ บุคคลที่ยุ่งเหยิงหรือ รบกวนอันเป็นการ คุกคามพยาน(United States Code Title 1 8 Part I Chapter 7 3 Section 1501 – 1518)	- ไม่มีการกำหนดไว้เป็น เฉพาะจึงใช้ฐานความผิด ตามประมวลกฎหมาย อาญา	- ไม่มีการกำหนดไว้ เป็นเฉพาะจึงใช้ฐาน ความผิดตามประมวล กฎหมายอาญา

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการปฏิบัติต่อพยาน มีวิธีการที่หลากหลายแต่มีความสอดคล้องในเป้าหมายเดียวกันคือความปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคล ที่การคุ้มครองพยานบุคคลจำต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพยานคือ การมีอยู่ของพยานบุคคลและการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี จึงได้แบ่งประเภทการคุ้มครองพยานออกเป็น 2 ประเภท คือ¹¹⁷

1. การคุ้มครองบุคคลที่มาเป็นพยาน เป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของชีวิต ร่างกายทรัพย์สินของตัวพยาน รวมถึงผู้ใกล้ชิด ให้ได้รับความปลอดภัย จากการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การข่มขู่ คุกคาม การทำร้าย เพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่ดีและน่าเชื่อถือที่สุด หรือพยานสำคัญในคดี ทำให้พยานบุคคลมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี

2. การคุ้มครองคำให้การหรือคำเบิกความของบุคคลที่มาเป็นพยาน เป็นการคุ้มครองที่อยู่ในระดับสูงกว่าเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่ดีและน่าเชื่อถือที่สุด หรือพยานสำคัญในคดี โดยมีวัตถุประสงค์ให้คำเบิกความหรือคำให้การพยานบุคคลถูกต้องเป็นไปตามข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาที่สุด โดยหาทางขจัดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น เหตุจากอายุความชราภาพ คุณสมบัติความสามารถเฉพาะตัว อาจจะมีการสืบพยานล่วงหน้าหรือการเผชิญหน้าจากการถูกซักค้านพยาน นอกจากนี้ การคุกคาม ข่มขู่ การทำร้ายหรือใช้วิธีการอื่นใดในการขัดขวางในการมาเป็น

¹¹⁷กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. อ้างแล้ว เจริญอรุณที่ 25 หน้า 15

พยานรวมถึงผู้ใกล้ชิดพยาน จะส่งผลให้คำให้การ หรือคำเบิกความบิดเบือนปากข้อเท็จจริงได้จึงต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะการพิจารณาความอาญาให้พยานสามารถเบิกความได้ โดยปราศจากเหตุใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อคำให้การหรือเบิกความของพยานอันกล่าวอ้างถึงข้างต้น เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสืบพยาน หรือการสืบพยานล่วงหน้า หากมีเหตุเชื่อได้ว่าพยานอาจได้รับการขู่เหยิง แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีโดยสืบพยานต่อหน้าจำเลย หรือให้โอกาสจำเลยถามค้านพยาน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดรายละเอียดต่างๆ ของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพยานที่กำหนดไว้ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 นั้น ยังไม่ชัดเจนในการนำมาใช้เพื่อการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ทำให้การปฏิบัติต่อพยานแต่ละราย แตกต่างกันไปตามแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน โดยแต่ละหน่วยงานต่างปฏิบัติหน้าที่ตามความเข้าใจของตน ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ผลคือ พยานในคดีอาญาไม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมสอดคล้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะบุคคลที่เข้ามาเป็นพยานในคดีอาญาเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งที่จะให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสูงสุด และเพื่อให้พยานมีความเชื่อมั่นในการเข้ามาเป็นพยานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการมาเป็นพยาน และยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการมาเป็นพยานในคดีอาญา ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีความจำเป็นต้องกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในระเบียบอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยานมีประสิทธิภาพ เป็นมาตรฐานสากลต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ในคดีอาญาทุกประเภทไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในประเทศไทยหรือเกิดขึ้นต่างประเทศ รัฐและผู้เสียหายหรือเจ้าทุกข์ต่างก็มุ่งที่จะให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรมาดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายเพื่อลงโทษให้สาสมกับความผิดที่เขาได้กระทำขึ้น ทั้งนี้การพิจารณาคดีเริ่มตั้งแต่ชั้นจับกุม สอบสวน ฟ้องร้อง พิพากษาคัดสิน และการลงโทษ จะต้องอาศัยพยานหลักฐาน (Evidence) เป็นสำคัญ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพยานหลักฐานถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งโดยเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นจับกุมในขั้นตอนของตำรวจตลอดไปจนถึงชั้นศาล ความคุ้นเคยในการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยจะเน้นไปที่พยานบุคคล (Witness) เป็นสำคัญยิ่งกว่าพยานหลักฐานชนิดอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกระทำผิดที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพยานบุคคลทั้งสิ้น เช่น ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ อนาคต ช่มชู้ กระทำชำเรา เป็นต้น ดังนั้น การที่พยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน หรือไม่ไปศาล ย่อมส่งผลให้ไม่มีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด และในที่สุดศาลก็จะยกฟ้องคดีและปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปไม่สามารถลงโทษได้

พยานบุคคลมีบทบาทสัมพันธ์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี กล่าวคือ พยานบุคคลที่มีส่วนได้รู้เห็นในการกระทำผิด ซึ่งรวมถึงผู้เสียหายมีหน้าที่ในการเป็นพยานเพื่อให้ถ้อยคำ รวมทั้งส่งมอบพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่การชี้ตัวผู้ต้องหา คำให้การในชั้นสอบสวนและคำเบิกความในชั้นพิจารณาคดี จะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของพยานที่แสดงออกมาอาจจะบิดเบือนข้อเท็จจริง หากพยานถูกปัจจัยต่าง ๆ มากกระทบต่อความรู้สึก ความคิด ความต้องการและอารมณ์ของพยานทำให้เกิดความเครียด หรือทำให้พยานขาดโอกาสในการเปิดเผยความจริง หรือพยานถูกขัดขวางมิให้ดำเนินการไปตามรูปคดี โดยเฉพาะในความผิดคดีร้ายแรง บุคคลที่จะมาเป็นพยานในคดีดังกล่าวย่อมมีความเสี่ยงภัยและได้รับภัยอันตรายอันเกิดจากการข่มขู่ คุกคามและประทุษร้ายในรูปแบบต่าง ๆ จากผู้กระทำความผิด ทำให้พยานเกิดความหวาดกลัวและส่งผลให้พยานหลีกเลี่ยงในการมาเป็นพยาน ในที่สุด ดังนั้น การรักษาคุณค่าของพยานและการ

ได้มาซึ่งพยานบุคคล จึงเป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญ โดยแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แต่จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานยังไม่มีหน่วยงานใดกำหนดแนวทางหรือระเบียบเพื่อใช้เป็นมาตรฐานกลางในการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานไว้ ซึ่งหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานอาจจะปฏิบัติต่อพยานแตกต่างกันไป ทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

1) แม้ว่าปัจจุบันจะมีการออกกฎระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อพยานไว้ แต่ก็เป็นการกำหนดเพียงแนวทางกว้าง ๆ ไม่เป็นเอกภาพ และไม่มีการกำหนดถึงแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ก็ยังไม่มีการกำหนดกระบวนการและวิธีการในการปฏิบัติต่อพยานในการใช้มาตรการคุ้มครองในแต่ละมาตรการไว้ชัดเจน ทำให้การดำเนินการคุ้มครองพยานของแต่ละหน่วยงานเป็นไปอย่างคนละทิศทาง

2) ไม่มีการกำหนดกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางอื่น ๆ ที่จะแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อเสริมประสิทธิภาพของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ซึ่งหากพิจารณาถึงมาตรการคุ้มครองพยานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะพบว่า มีมาตรการทางกฎหมาย และมาตรการทางบริหารหลายประการที่นำมาใช้เสริมระบบการคุ้มครองพยาน อาทิเช่น การกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ทำหน้าที่สอบปากคำพยานสามารถมาเบิกความต่อศาลในฐานะพยานบอกเล่าแทนการนำพยานมาเบิกความต่อศาลด้วยตนเอง การสืบพยานลับหลังจำเลย หรือการใช้โทรศัพท์สนับวงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) แทนการสืบพยานในห้องพิจารณาตามปกติ เป็นต้น โดยมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้บางมาตรการประเทศไทยได้นำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาของเด็กและเยาวชนซึ่งมีกฎระเบียบรองรับให้ดำเนินการได้ แต่ในกระบวนการพิจารณาคดีอื่น ๆ โดยทั่วไปยังไม่มีความชัดเจนที่จะให้อำนาจไว้ นอกจากระเบียบปฏิบัติบางลักษณะที่สอดคล้องกับการคุ้มครองพยาน เช่น การจัดห้องชี้ตัวผู้ต้องหา ที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต่างก็ได้ดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ข้อคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือ ระเบียบปฏิบัติที่จะนำมารองรับมาตรการคุ้มครองพยาน ในกรณีที่พยานเป็นข้าราชการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากพยานบุคคลทั่ว ๆ ไป

ปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมได้กำหนดระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550 ในข้อ 14 ซึ่งกำหนดให้ในการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน เพราะพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน พึงให้เกียรติแก่

พยาน ใ้ข่าวจากสภาพ ปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอหยาอัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม คำนึงถึง วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็น สำคัญ อีกทั้ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รัศกุม และเคร่งครัด โดยให้ฟังตระหนักว่า พยานเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพิสูจน์ความ จริงในทางอรรถคดีก็ตาม ระเบียบดังกล่าวเพียกกำหนดถึงแนวทางการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา เอาไว้ แต่ก็เป็นเพียงแนวทางกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุถึงวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานไว้อย่างชัดเจนไว้ว่า อย่างไร เพียงใดจึงจะถือว่าเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน โดยแนวทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ใน ขณะนี้ คือ เจ้าหน้าที่รัฐในแต่ละหน่วย ซึ่งได้แก่ สำนักงานคุ้มครองพยาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กรมการปกครอง กระทรวงกลาโหม กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดปฏิบัติหน้าที่และ ภารกิจ ตามระเบียบของหน่วยงานตนที่เกี่ยวข้อกับการคุ้มครองพยาน โดยการปฏิบัติต่อพยานจะ เป็นไปในลักษณะของการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มาตรฐาน การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาแตกต่างกันออกไป

2. ข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับสิทธิของ บุคคล ซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและ ค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังไม่มีการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานใน ระหว่างที่พยานอยู่ในความคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 ให้กับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน และหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อกับการคุ้มครองพยาน ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติต่อพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของสำนักงาน คุ้มครองพยานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อกับการคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างเหมาะสมเป็น มาตรฐานเดียวกัน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรม และบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญา ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 จึงเห็นควรวให้มีกรอบระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา พ.ศ. ขึ้น โดยมีเนื้อหาและรายละเอียด ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป เป็นการปฏิบัติต่อพยาน ดังนี้

- พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รัศุม และเคร่งครัด โดยตระหนักว่าพยานบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพิสูจน์ความจริงในอรรถคดี

- พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ วิธีการเงื่อนไขต่าง ๆ ในการปฏิบัติคุ้มครองพยาน

- พนักงานเจ้าหน้าที่พึงปฏิบัติต่อพยานด้วยความสุภาพ โดยคำนึงถึงเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

- พนักงานเจ้าหน้าที่พึงอำนวยความสะดวกแก่พยานเพื่อให้เข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย

- การให้ความช่วยเหลือพยาน สามารถใช้บังคับได้ทั้งกรณีที่พยานได้ร้องขอให้คุ้มครองความปลอดภัยแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานด้วย โดยครอบคลุมถึงพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งหมด

หมวด 2 หลักพื้นฐานในการปฏิบัติต่อพยาน เป็นการกำหนดการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อพยาน ดังนี้

- จัดให้มีสถานที่รับรองพยานและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร

- ตระหนักในหน้าที่ เคารพสิทธิและเสรีภาพของพยาน

- ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์อันมิควรได้จาก

การปฏิบัติงาน

- ปฏิบัติงานในกรอบศีลธรรมตามหลักความเชื่อทางศาสนา

- คำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานเป็นสำคัญ

- ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาบรรณตามวิชาชีพ

- ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะเสียเวลาและอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

- มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสุภาพ มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี

- ยกย่องและให้เกียรติพยาน รวมถึงละเว้นการกระทำต่าง ๆ เช่น การพูดให้พยานรู้สึกท้อแท้ใจ ชักจูงหรือโน้มน้าวใจพยาน เพื่อให้การหรือไม่ให้การใด ๆ

- ให้ความสะดวกในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำปรึกษาทางกฎหมายหรือให้คำแนะนำขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามสมควร

หมวด 3 การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในกระบวนการยื่นคำร้องขอคุ้มครองความปลอดภัย เป็นการกำหนดการปฏิบัติต่อพยานในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

- สำนักงานคุ้มครองพยานพึงจัดให้มีห้องรับรองพยานและสิ่งอำนวยความสะดวก
- พนักงานเจ้าหน้าที่พึงให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำปรึกษาทางกฎหมายหรือให้คำแนะนำขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามสมควร

หมวด 4 การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานระหว่างอยู่ในกระบวนการคุ้มครองความปลอดภัย ดังนี้

- การจัดหาสถานที่ปลอดภัย พนักงานเจ้าหน้าที่พึงคำนึงถึงหลักความเชื่อทางศาสนาที่พยานนับถือ หรือจัดหาให้เหมาะสมและสะดวกต่อการปฏิบัติตามหลักศาสนานั้น ๆ
- ในกรณีที่พยานเป็นหญิง พนักงานเจ้าหน้าที่พึงจัดหาสถานที่ปลอดภัยให้เหมาะสม และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยที่เป็นหญิงด้วย เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น
- ในกรณีที่พยานเป็นเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่พึงจัดหาสถานที่ปลอดภัยหรืออาจจัดกิจกรรมนันทนาการให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน
- ในกรณีที่พยานซึ่งเป็นคนพิการ พนักงานเจ้าหน้าที่พึงจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับคนพิการหรือการช่วยเหลือให้เข้าถึงสิทธิในการดูแลคนพิการหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพ ตลอดจนการส่งเสริมให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามสมควร
- ในกรณีพยานมีความจำเป็นต้องติดต่อญาติหรือบุคคลอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการติดต่อได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นแล้วแต่กรณี
- พนักงานเจ้าหน้าที่อาจแจ้งให้พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอต่อพนักงานอัยการในการขอสืบพยานล่วงหน้า หรือสืบพยานก่อนฟ้อง หรือให้นำมาตรการอื่นทางกฎหมายมาใช้บังคับเพื่อสนับสนุนมาตรการคุ้มครองพยานให้มีประสิทธิภาพ

หมวด 5 การติดตามและประเมินผลการดำเนินการคุ้มครองพยาน เป็นการติดตามและประเมินผลการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในคดีอาญาทั้งระหว่างและภายหลังสิ้นสุดการคุ้มครองความปลอดภัย โดยครอบคลุมถึงหน่วยงานที่ปฏิบัติการคุ้มครองพยานซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพด้วย

- พนักงานเจ้าหน้าที่ พึงสังเกตพฤติกรรมและประเมินสุขภาพจิตเบื้องต้น โดยบันทึกผลการประเมินและรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบอย่างต่อเนื่อง
- ภายหลังสิ้นสุดการคุ้มครองความปลอดภัย พนักงานเจ้าหน้าที่ควรติดตามสอบถามถึงการดำเนินชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของพยาน หากพบว่าพยานต้องการความช่วยเหลือให้

สำนักงานคุ้มครองพยานประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือพยานต่อไป หรือกรณีพบว่าพยานยังมีพฤติการณ์ความไม่ปลอดภัย สำนักงานคุ้มครองพยานอาจพิจารณาให้พยานกลับเข้ารับการคุ้มครองความปลอดภัยได้อีก

- สำนักงานคุ้มครองพยานพึงติดตามและประเมินผลการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในคดีอาญา ทั้งระหว่างและภายหลังสิ้นสุดการคุ้มครองความปลอดภัย เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ให้หมายความรวมถึงหน่วยงานที่ปฏิบัติการคุ้มครองพยานซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2550). *คู่มือการประสานส่งต่อพยานให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือส่วนราชการอื่นที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยาน*. สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2551). *โครงการศึกษาแนวทางการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546*
- กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม. (2549). *คู่มือการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คณิต ฒ นคร. (2558). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน
- คณิต ฒ นคร. (2560). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ฒ นคร. “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน”. ใน *วารสารนิติศาสตร์* 3, 15 (2530)
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐสา นัตรไพฑูรย์. “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา : ข้อพิจารณาสำหรับการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย”. *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 60 (2541)
- ณรงค์ ใจหาญ. “สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546”. ใน *วารสารข่าวกฎหมายใหม่รายปักษ์* 1, 8 (กรกฎาคม 2546)
- ณัฐพล ธรรมสุนทร. (2562). *การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา*. (สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ
- ดร.ณ โสถดิพันธ์. (2525) “การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา”. ใน *วารสารอัยการ* 5, 51,47
- ชนภพ น้อยหมื่นไวย. (2562). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ระหว่างพิจารณาคดีต่อศาล*. (สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ

- ธานี วรภัทร์. (2558). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร.* (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน
- ประธาน วัฒนวานิชย์. *ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุม อาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม.* [ม.ป.ป.].
- ประยูทธ แก้วภักดี. (2542). *การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์.
พนิดา เสวตสุนทร. “การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยใช้สื่อภาพและเสียงเชิงปฏิสัมพันธ์”. ใน *คูลพาท*, 47, 1 (มกราคม – เมษายน 2543)
- พระองค์เจ้าพัชรกิตติยาภาทรงยื่น สัตยาบันสารและพิธีสาร. ค้นคืน 19 ธันวาคม 2563. จาก <https://www.tijthailand.org/th/highlight/detail/พระองค์เจ้าพัชรกิตติยาภาทรงยื่น สัตยาบันสารและพิธีสาร>
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2553). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน.* กรุงเทพมหานคร : สำนัก อบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- มนิมนา สุทธิพงษ์เกียรติ์. (2552). *การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา : ศึกษากรณีบทบาทศาล ยุติธรรม.* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- มานิต จุมปา. (2541). *รัฐธรรมนูญใหม่มีอะไรใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบัน กฎหมายอาญา
- รายงานพิเศษ. “*กฎหมายคุ้มครองพยาน : ความฝันที่อยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย*”. ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* 48 , 6 (กรกฎาคม 2544)
- รามศ พรหมเย็น. (2552). *ปัญหาการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา ศึกษากรณี : การปฏิบัติที่ เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ลัทธิจึงเจกนิยม/ ค้นคืน 19 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.facebook.com/312374222195328/posts/982105181888892>
- ลัทธิดรรณประ โยชนัน (Utilitarianism) ค้นคืน 19 ธันวาคม 2563 จาก [http://old-book.ru.ac.th/e-book/1/LW201\(47\)/LW201-9.pdf](http://old-book.ru.ac.th/e-book/1/LW201(47)/LW201-9.pdf)

- วิระพงษ์ บุญโยภาส. “แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546”. ใน วารสารนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 25 : 279
- วิระพงษ์ บุญโยภาส และคณะ. (ม.ป.ป.). การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
- วันชัย ศรีนวลนัต. (2540). การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา. งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม
- ศิริระ รัตตานุกุล. (2549). การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ. 2000 ข้อ 24. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ
- ศิริพร สโครบานค. (2550). การค้ามนุษย์ แนวคิด กลไก และประเด็นท้าทาย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- สมทรัพย์ นำอำนวยการ. (2541). บทบาทของศาลในชั้นพิจารณาคับการค้นหาความจริงในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ
- สาวิตรี สุขศรี. “การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา”. ใน วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์ 12 , (กันยายน 2544)
- สุกฤดา สัมมาสกุล. (2557). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความลับของพยานบุคคลในคดีอาญา: วิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. (สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี
- สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (ม.ป.ป.). คู่มือการปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองพยานในคดีค้ามนุษย์
- สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (ม.ป.ป.). รวมกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน
- อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ. 2000 ค้นคืน 15 มกราคม 2564. จาก

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en

อเนก อะนันทวรรณ. (2544). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. *แนวความคิดว่าด้วยรัฐ* (ตอนที่ 1). ค้นคืน 17 ธันวาคม 2563. จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=295>

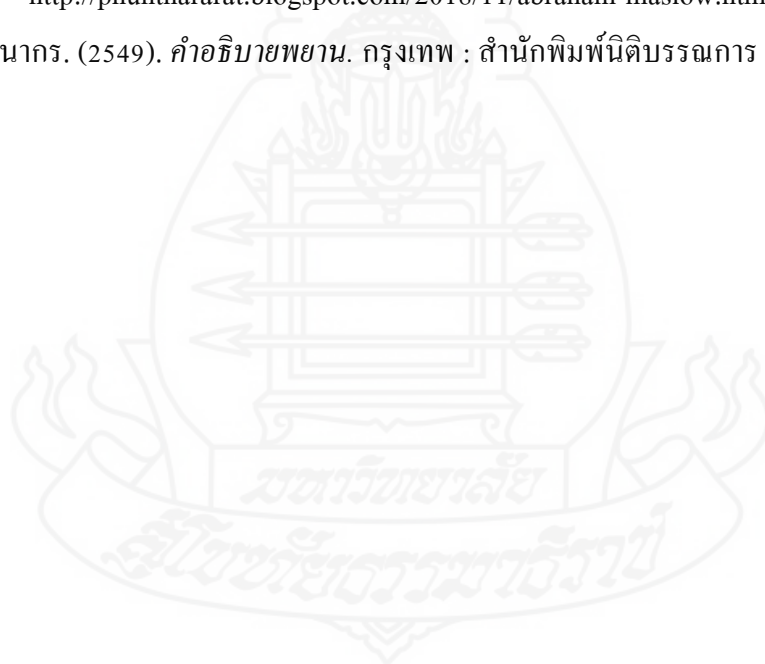
เข็มชัย ชูติวงศ์. (2543). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ

เมทินี ชโลธร. (2543). *การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ

แนวคิดทฤษฎี Abraham Maslow. ค้นคืน 17 ธันวาคม 2563. จาก

<http://phunthararat.blogspot.com/2018/11/abraham-maslow.html>

โสภณ รัตนกร. (2549). *คำอธิบายพยาน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวพนิดา สมบูรณ์
วัน เดือน ปีเกิด	6 กุมภาพันธ์ 2516
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี พ.ศ.2551
สถานที่ทำงาน	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	นิติกรปฏิบัติการ

